

Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü,
Mimarlık Anabilim Dalı ve Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı iş birliğiyle,
Mimarlık Fakültesi ev sahipliğinde gerçekleşen;

II. MİMARLIK VE ŞEHİRCİLİK SEMPOZYUMU
BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABI
16-20 KASIM 2020

Yıldız Teknik Üniversitesi
Mimarlık Fakültesi
Yıldız Yerleşkesi, Beşiktaş
İstanbul, 2020

©Telif Hakkı

Bildiri özetlerinin kısmen veya tamamen yayınlanmasından doğacak haklar yazarlarına aittir. Bu kitaptaki görsel ve yazılı malzemelerin her hakkı saklıdır. Bu eserin bir kısmı veya tamamı izin alınmadan hiçbir şekilde çoğaltılamaz veya kopyalanamaz. Kitaptaki her türlü bilgi ve malzeme atıf yapılmadan kullanılamaz.

II. Mimarlık ve Şehircilik Sempozyumu Bildiri Özetleri Kitabı

16-20 Kasım 2020

Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yıldız Yerleşkesi İstanbul

e-ISBN:

Sayfa Sayısı: 157

Yayın Türü: Bildiri Özetleri Kitabı, Hakemli

Kapak Tasarım: Arş. Gör. Lütfiye YILMAZ

Yayına Hazırlayan: Doç. Dr. Feride Pınar ARABACIOĞLU, Arş. Gör. Elif Ceren TAY, Arş. Gör. Tuğçe DARENDELİ, Arş. Gör. Hatice Buse BİNGÖL, Arş. Gör. Seda YÜKSEL, Arş. Gör. Lütfiye YILMAZ

İletişim: Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Yıldız Yerleşkesi, Beşiktaş, 34349, İstanbul

E-Posta: ytutezarastirmalari@gmail.com

Web Adresi: <http://www.mimlu.yildiz.edu.tr>

DANIşMA KURULU

Prof. Dr. Gülay ZORER GEDİK
(*Mimarlık Fakültesi Dekanı*)

Prof. Dr. Öğdem POLATOĞLU
(*Mimarlık Bölüm Başkanı 2017-2020*)

Prof. Dr. İclal DİNÇER
(*şehir ve Bölge Planlama Bölüm Başkanı*)

DÜZENLEME KURULU

Doç. Dr. Feride Pınar ARABACIOĞLU
(*Mimarlık Fakültesi Dekan Yardımcısı*)

Arş. Gör. Elif Ceren TAY

Arş. Gör. Tuğçe DARENDELİ

Arş. Gör. Hatice Buse BİNGÖL

Arş. Gör. Seda YÜKSEL

Arş. Gör. Lütfiye YILMAZ

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Aslıhan TAVİL (*İstanbul Teknik Üniversitesi*)

Prof. Dr. Ayşin SEV (*Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi*)

Prof. Dr. Burçin Cem ARABACIOĞLU (*Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi*)

Prof. Dr. Bülent ULUENGİN (*Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi*)

Prof. Dr. Can Ş. BİNAN (*Yıldız Teknik Üniversitesi*)

Prof. Dr. Demet BİNAN (*Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi*)

Prof. Dr. Deniz ERİNSEL ÖNDER (*Medipol Üniversitesi*)

Prof. Dr. Dilek ÖZDEMİR DARBY (*Yeditepe Üniversitesi*)

Prof. Dr. Elif Özlem AYDIN (*Gebze Teknik Üniversitesi*)

Prof. Dr. Ferhan GEZİCİ KORTEN (*İstanbul Teknik Üniversitesi*)

Prof. Dr. Feride ÖNAL (*Gedik Üniversitesi*)

Prof. Dr. Gül KOÇLAR ORAL (*İstanbul Teknik Üniversitesi*)

Prof. Dr. Hülya KILIÇ (*Nişantaşı Üniversitesi*)

Prof. Dr. Hürriyet ÖGDÜL (*Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi*)

Prof. Dr. Mehmet OCAKÇI (*İstanbul Teknik Üniversitesi*)

Prof. Dr. Neşe YÜĞRÜK AKDAĞ (*Yıldız Teknik Üniversitesi*)

Prof. Dr. Nilay COŞGUN (*Gebze Teknik Üniversitesi*)

Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU (*Yıldız Teknik Üniversitesi*)

Prof. Dr. Nuran KARA PİLEHVARİAN (*Yıldız Teknik Üniversitesi*)

Prof. Dr. Özlem EREN (*Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi*)

Prof. Dr. Tülay TIKANSAK KARADAYI (*Gebze Teknik Üniversitesi*)

Prof. Dr. Tülin GÖRGÜLÜ (*Yıldız Teknik Üniversitesi*)

Prof. Dr. Zeynep KUBAN (*İstanbul Teknik Üniversitesi*)

Doç. Dr. Alev ERKMEN (*Yıldız Teknik Üniversitesi*)

Doç. Dr. Almula KÖKSAL (*Yıldız Teknik Üniversitesi*)

Doç. Dr. Aslı ÖZÇEVİK (*Eskişehir Anadolu Üniversitesi*)

- Doç. Dr. Aynur ÇİFTÇİ (*Yıldız Teknik Üniversitesi*)
- Doç. Dr. Bora YERLİYURT (*Yıldız Teknik Üniversitesi*)
- Doç. Dr. Çiğdem CANBAY TÜRKYILMAZ (*Yıldız Teknik Üniversitesi*)
- Doç. Dr. Çiğdem ÇELİK TEKİN (*Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi*)
- Doç. Dr. Dilek YILDIZ (*İstanbul Teknik Üniversitesi*)
- Doç. Dr. Ebru ÖZEKE TÖKMECİ (*Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi*)
- Doç. Dr. Eda BEYAZIT (*İstanbul Teknik Üniversitesi*)
- Doç. Dr. Elif ÖRNEK ÖZDEN (*Yıldız Teknik Üniversitesi*)
- Doç. Dr. Emel DÜZGÜN BİRER (*Kültür Üniversitesi*)
- Doç. Dr. Esin AKTUĞLU AKTAN (*Yıldız Teknik Üniversitesi*)
- Doç. Dr. Figen KAFESCİOĞLU (*Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi*)
- Doç. Dr. İrem GENCER YAYLALI (*Yıldız Teknik Üniversitesi*)
- Doç. Dr. Kunter MANİSA (*Yıldız Teknik Üniversitesi*)
- Doç. Dr. Mehmet Nuri İLGÜREL (*Yıldız Teknik Üniversitesi*)
- Doç. Dr. Murat ŞAHİN (*Özyeğin Üniversitesi*)
- Doç. Dr. Oya AKIN (*Yıldız Teknik Üniversitesi*)
- Doç. Dr. Pelin Pınar GİRİTLİOĞLU (*İstanbul Üniversitesi*)
- Doç. Dr. F. Pınar ARABACIOĞLU (*Yıldız Teknik Üniversitesi*)
- Doç. Dr. Senay OĞUZTİMUR (*Yıldız Teknik Üniversitesi*)
- Doç. Dr. Senem KOZAMAN (*Yıldız Teknik Üniversitesi*)
- Doç. Dr. Sevgül LİMONCU (*Yıldız Teknik Üniversitesi*)
- Dr. Öğr. Üyesi Banu ÇELEBİOĞLU (*Yıldız Teknik Üniversitesi*)
- Dr. Öğr. Üyesi Burcu Selcen COŞKUN (*Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi*)
- Dr. Öğr. Üyesi Elvan ERKMEN (*Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi*)
- Dr. Öğr. Üyesi Fazıla DUYAN (*Doğuş Üniversitesi*)
- Dr. Öğr. Üyesi Özdemir SÖNMEZ (*İstanbul Ticaret Üniversitesi*)
- Dr. Öğr. Üyesi Togan TONG (*Yıldız Teknik Üniversitesi*)

ÖNSÖZ	2
BİLDİRİ ÖZETLERİ LİSTESİ	3
BİLDİRİ ÖZETLERİ	8
YAZAR LİSTESİ	156

II. Mimarlık ve Şehircilik Sempozyumu; Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi ev sahipliğinde, Mimarlık ve Şehircilik Anabilim Dalı'nda hazırlanmış lisansüstü tez çalışmalarıyla ilişkili bildirilerin paylaşılması ve tartışılması amacıyla 16-20 Kasım 2020 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Geçen yıldan süregelen şekilde bu yıl ikincisi gerçekleştirilen sempozyum, tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19 küresel salgını ve içinde bulunulan ortam koşullarına yönelik olarak alınan tedbirler doğrultusunda, çevrimiçi olarak düzenlenen sanal mekanlarda bizleri bir araya getirmiştir. "Yapı Bilgisi", "Bina Bilgisi", "Mimarlık Tarihi ve Kuramı", "Rölöve ve Restorasyon", "Şehir Planlama" ve "Bölge Planlama" alanları başta olmak üzere daha pek çok güncel ve evrensel tartışma konularını kapsayacak şekilde hazırlanan toplam altmış yedi bildiri, beş gün boyunca gerçekleşen çevrimiçi oturumlarda değerlendirilmiştir.

II. Mimarlık ve Şehircilik Sempozyumu'na bildiri sunumları ile katkı sağlayan değerli yazarlarımıza, sempozyum organizasyonundaki özverili çalışmalarından dolayı danışma kurulu, düzenleme kurulu ve bilim kurulu üyelerimize ve son olarak destekleri için Yıldız Teknik Üniversitesi Rektörlüğü'ne ve Fen Bilimleri Enstitüsü'ne teşekkür ederiz. Sempozyumda sunulan bildirilerin özetlerinden oluşan bu kitabın özgün ve yaratıcı katkılarla akademik ortamda kalıcı izler bırakmasını ve arkasından gelecek yeni çalışmalara kaynak oluşturmasını umuyoruz.

Prof. Dr. Gülay ZORER GEDİK

Yıldız Teknik Üniversitesi

Mimarlık Fakültesi Dekanı

OTURUM A-I	9
Bir Büro Hacminin İnsan Odaklı Aydınlatma Bakımından İncelenmesi ve Yenilenmesi <i>Öğr. Gör. Elif ERKOÇ KAPLAN, Prof. Dr. Leyla DOKUZER ÖZTÜRK</i>	<i>10</i>
Acil Eylem Planlarının Sürdürülebilir Kalkınmaya Olan Etkisinin Eğitim Yapıları Üzerinden İncelenmesi: Kayseri Ölçeği <i>Zafer Tarık TANER, Doç. Dr. Z. Özlem PARLAK BİÇER</i>	<i>12</i>
Çelik Taşıyıcılı Sanayi Yapıları Bağlamında Ditherington Keten Fabrikası'nın incelenmesi <i>Özgür GÖKMEN, Prof. Dr. Yeşim Kamile AKTUĞLU</i>	<i>14</i>
Yeşil Yapı Tasarımında Malzeme/Ürün Kararlarının İrdelenmesi <i>Ecem KÖŞÜRGELİ, Doç. Dr. Gökçe TUNA TAYGUN</i>	<i>16</i>
Mevcut Yapılarda Dekonstrüksiyon Analizi ve Değerlendirilmesi <i>Zeynep Melis OĞUZ, Dr. Öğr. Üyesi Ömer Şükrü DENİZ</i>	<i>18</i>
Yeşil Bina Sertifika Sistemlerinde Yapısal Atık Konusunun İrdelenmesi <i>Kübra Nur EMİNEL, Doç. Dr. Burcu SALGIN</i>	<i>20</i>
OTURUM A-II	22
Konutlarda Hedeflenen Doğal Aydınlığın Oluşması Bakımından Parapetli ve Parapetsiz Pencere Boyutlarının Karşılaştırılması <i>Öğr. Gör. Betül UÇ, Prof. Dr. Leyla DOKUZER ÖZTÜRK</i>	<i>23</i>
Yeniden İşlevlendirilmiş Tarihi Yapılarda Akustik Konfor Koşullarının Değerlendirilmesi <i>Büşra ÇINAR, Doç. Dr. Mehmet Nuri İLGÜREL</i>	<i>25</i>
Çok Amaçlı Salonlarda Aydınlatma Tasarımı: UNIQ Hall Lounge Salonu Örneği <i>Kerem KALKAN, Prof. Dr. Leyla DOKUZER ÖZTÜRK</i>	<i>27</i>
Hibrid Sisteme Dayalı Yenilikçi Yapı Kabuğu Tasarımının Performansının İncelenmesi <i>Selcen Nur ERİKCİ ÇELİK, Prof. Dr. Gülay ZORER GEDİK</i>	<i>29</i>
FDM Uygulamasının İstanbul'daki İyileştirme Projelerinde Enerji Verimliliği Açısından Değerlendirilmesi <i>Hasan Tunay CENGİZ, Prof. Dr. Gülay ZORER GEDİK, Dr. Öğr. Üyesi Ezgi KORKMAZ</i>	<i>31</i>
OTURUM A-III	33
Tavan Eğiminin Işık Raflarının Performansına Etkilerinin İncelenmesi <i>Hızır Gökhan UYDURAN, Doç. Dr. Şensin YAĞMUR</i>	<i>34</i>
İşlevsel Dönüşüme Uğramış Mekanların Akustik Konfor Değerlendirmesinde Bir Örnek Modelleme Çalışması <i>Büşra İŞLEK, Prof. Dr. Neşe YÜĞRÜK AKDAĞ</i>	<i>36</i>
Yaş Etkeninin Hacimlerin Akustik Tasarımında Değerlendirilmesine Yönelik Bir Yaklaşım <i>Hazal ŞENTÜRK, Prof. Dr. Neşe YÜĞRÜK AKDAĞ</i>	<i>38</i>
Cephelerde Akıllı Malzeme Kullanımı ve Oluşturduğu Sorunların Çözümlemesine Yönelik Bir Model Önerisi <i>Nazlıcan ÇİÇEK, Dr. Öğr. Üyesi Ezgi KORKMAZ</i>	<i>40</i>

Eğitim Mekanlarında Akustik Konfor Koşullarının Değerlendirilmesi: Mimarlık Fakültesi Örneği <i>Rana KAMİLOĞLU, Doç. Dr. Mehmet Nuri İLGÜREL, Prof. Dr. Eser OLĞAR</i>	42
---	----

OTURUM B-I44

Osmanlı Baroğu <i>Zehra Nilhan YAPAR, Dr. Öğr. Üyesi Zafer SAĞDIÇ</i>	45
Mekan Algısında Meydana Gelen Dönüşümlerin Bireysel Ve Toplumsal Bellekte İnşasının Trabzon Ayasofyası Üzerinden Okunması <i>Hatice SAVAŞ, Dr. Öğr. Üyesi Zafer SAĞDIÇ</i>	47
Mimar Abidin Mortaş ve Yarışma Projeleri <i>Nesibe KINATAŞ, Doç. Dr. Alev ERKMEN</i>	49
Muş Halkevi (1934-1951) <i>Sümevra GÖKÇE, Doç. Dr. Alev ERKMEN</i>	51

OTURUM B-II53

Tarihsel Süreç İçinde Konstrüktivist Mimarlık: S.S.C.B <i>Ali Güney YAKAR, Doç. Dr. Elvan ERKMEN</i>	54
Marmara Adası'nın Geleneksel Konutları <i>Ecem GÜÇÜKTURGUT, Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU</i>	56
Topkapı Sarayı Koğuş Yapıları: Seferli Koğuşu <i>Batuhan Burak BEŞİNCİ, Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU</i>	58
Tarihsel Süreç İçinde Antakya Mimarisi <i>Mehmet Emre YÜZER, Prof. Dr. Nuran KARA PİLEHVARİAN</i>	60

OTURUM B-III62

Arif Hikmet Koyunoğlu'nun Metinlerinde Mimar Sinan <i>Özge ŞENGÜL, Doç. Dr. Alev ERKMEN</i>	63
Mimar Sinan Yapılarında Devşirme Malzeme Kullanımı <i>Buse Gül UYGAN, Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU</i>	65
Roma İmparatorluğu Dönemi Duvar Yapım Teknikleri ve Anadolu'daki Etkisi <i>Süedanur OLĞUN, Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU</i>	67

OTURUM C-I69

Tarihi Kent Peyzajlarında Değişimin Yönetilmesine Yönelik Metodoloji Tarihi Yarımada Örneği <i>Bilgehan AKYÜZ, Doç. Dr. Oya AKIN</i>	70
Tarihi Kent Mekanlarında Kentsel Kimlikle Uyumlu Yeni Yapı Uygulamaları <i>Ezgi ÇIKRIKÇI, Dr. Öğr. Üyesi Ercan KOÇ</i>	72

Fiziksel ve İşlevsel Çekim Noktalarının Kentsel Güvenlik Algısı ile İlişkisi: İstanbul Balat Örneği <i>Elifsu ŞAHİN, Dr. Öğr. Üyesi Eren KÜRKÇÜOĞLU</i>	74
OTURUM C-II	76
Türkiye’de 65 Yaş Üstü Nüfusun Coğrafi Bölgelerde Yerleşme Tipine Göre Dağılımı <i>Neşe KÖSE, Doç. Dr. Nilgün ÇOLPAN ERKAN</i>	77
Döngüsel Ekonominin Konut Sektöründe Adaptasyon Süreci <i>Sevcan SÖNMEZ, Doç. Dr. Mehmet Ali YÜZER</i>	79
Çanakkale, Kepez Beldesi’nde 1980 Yılından Günümüze Mekansal Plan Kararlarının Kentleşme Açısından Değerlendirilmesi <i>Pınar YANAR, Dr. Öğr. Üyesi İpek SAKARYA</i>	82
İstanbul’un Kuzeyinde Gelişen Mega Projelerin Kentsel Mekana Yansıması <i>Ebru YEDİKARDEŞ, Dr. Öğr. Üyesi Ercan KOÇ</i>	84
Yaşam Hakkı ve Deprem: İstanbul’da Afet Sonrası Toplanma Alanları Üzerine Bir İnceleme <i>Hazal Ekin UYAR, Prof. Dr. Evrim TÖRE</i>	86
OTURUM C-III	88
Kentte Oyun: Oyunbaz Kamusal Mekanlar <i>Ayşenur BAŞ, Doç. Dr. Esin Özlem AKTUĞLU AKTAN</i>	89
İstanbul’daki Millet Bahçelerinin Mekansal Kalitesinin Araştırılması <i>Nazmiye ERMEYDAN, Dr. Öğr. Üyesi Serhat ANIKTAR</i>	92
Tarihi Çevrelerde Kamusal Alan Tasarımı: Yaklaşımlar, İlkeler ve Dünya Örneklerinin Karşılaştırmalı İncelenmesi <i>Melis KOCAMAN, Dr. Öğr. Üyesi Nursen KAYA EROL</i>	94
Bilimkurgu Ütopyalarında Kamusal Mekan Kurgusu <i>Ayşe Beyza ERDÖL, Doç. Dr. Esin Özlem AKTUĞLU AKTAN</i>	97
Akıllı Kent Mobilyası ve Mekansal Kalite İlişkisi <i>Bilge ÖZDEMİR, Doç. Dr. Cenk HAMAMCIOĞLU</i>	99
OTURUM D-I	101
Troglodit Mekânlara Kavramsal Yaklaşım <i>Emine AKCAN, Prof. Dr. Ufuk DOĞRUSÖZ</i>	102
Mimari Tasarımda Biyomimetik Uygulamaların Günümüz Teknolojileri Bağlamında İncelenmesi <i>Şeyma Ezgi YILMAZ, Dr. Öğr. Üyesi Buket METİN</i>	104
Temel Tasarım Dersinde Sanal Gerçeklik Sistemlerinin Kullanımı <i>Ali Cihan ŞAHİN, Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül TERCİ</i>	106
OTURUM D-II	108

Mekanın Yeniden Üretimi, Urla Zeytinyağı İşlikleri <i>Arş. Gör. Melahat KAYA, Doç. Dr. Yasemen SAY ÖZER</i>	109
Mekansal Sürekliliğin Tiyatrolar Üzerinden Okunması <i>Esmâ CURAVCI, Doç. Dr. Yasemen SAY ÖZER</i>	111
İstanbul, Tarihi Yarımada, Çapa Yerleşkesinde Sağlık Katmanlaşması ve Hafızası <i>Nail Mahir KORKMAZ, Prof. Dr. Fethiye Emel ARDAMAN</i>	113
1939 Depreminin Gölgesinde Endüstrileşme Çabaları ve Erzincan'ın Kent Kurgusundaki Etkileri <i>Merve Umay KEÇECİ, Prof. Dr. Esin BOYACIOĞLU, Öğr. Gör. Dr. Esra ÖZKAN YAZGAN</i>	115
OTURUM D-III	117
Sürrealizmin Mekân Üzerindeki Potansiyellerinin Kavramlar Üzerinden İncelenmesi <i>Arş. Gör. Hande TUNÇ, Dr. Öğr. Üyesi Elvan ERKMEN</i>	118
Mimarlıkta Dönüm Noktaları: Sergiler Üzerinden Bir İnceleme <i>Hakan ILIKOBA, Prof. Dr. İpek AKPINAR</i>	120
Günümüz Mimarlık Çerçevesinde Mimar-Kimlik İlişkisinin Sorgulanması <i>Çağla ÖZ, Doç. Dr. Yasemin ERKAN YAZICI</i>	123
İşlevini Yitirmiş Endüstriyel Alanlardan Dönüştürülen Üniversite Kampüslerinin Esneklik Bağlamında Değerlendirilmesi <i>Ahmet KURNAZ, Doç. Dr. Feride Pınar ARABACIOĞLU</i>	125
OTURUM E-I	127
Kıyı Şeridinin Kültürel Rotaya Dönüştürülmesi: Beşiktaş-Ortaköy Kıyı Şeridi Örneği <i>Rumeysa Zeynep KURTULUŞ, Doç. Dr. Elvan Ebru OMA Y POLAT</i>	128
Silivri Mübadil Köylerinden Değirmenköy'de Yer Alan "Germiyan Rum Ortodoks Kilisesi" <i>Arş. Gör. Betül BOZİK, Dr. Öğr. Üyesi Ömer Faruk TUNCER</i>	130
Artvin İli, Şavşat İlçesi'ndeki Ahşap Camilerin Mimari Özellikleri ve Koruma Sorunları <i>Safiye Nagehan AYTEKİN, Doç. Dr. Aynur ÇİFTÇİ</i>	132
Erzincan, Kemaliye'deki Geleneksel Konutların Düz Dam Yapım Teknikleri ve Koruma Sorunları <i>Begüm TAŞKENT, Doç. Dr. Aynur ÇİFTÇİ</i>	134
OTURUM E-II	136
Unesco Dünya Mirası Listesi İçin Bir Sınır Aşırı Seri Miras Önerisi "Mimar Sinan Yolu" <i>Arş. Gör. Aylin AKÇABOZAN TAŞKIRAN, Prof. Dr. Can Şakir BİNAN</i>	137
Diyarbakır Geleneksel Konut Mimarisinde Yapım Teknikleri Üzerine Bir Araştırma <i>Sultan Nur ÇEVİK, Prof. Dr. Can Şakir BİNAN</i>	139
Turgut Cansever'in Yapılarının Modern Mimarlık Mirası Kapsamında Değerlendirilmesi <i>Berşan KARAGÜL, Doç. Dr. Elvan Ebru OMA Y POLAT</i>	141

Enformasyon Çağında Uyarlanabilir Yeniden Kullanım <i>Merve ZENGİNERLER, Dr. Öğr. Üyesi Hikmet ELDEK GÜNER</i>	143
---	-----

OTURUM E-III145

İstanbul Tarihi Yarımada'daki Kentsel Arkeolojik Değerlerin Korunması ve Sunumu İçin Yaklaşım Önerileri <i>Neşe KARAÇAY, Doç. Dr. Aynur ÇİFTÇİ</i>	146
Modernleşme Sürecinde İstanbul'da Konut: Yapım Teknikleri ve Malzeme Seçiminde Etkili Olan Faktörler <i>Yeşim ERDAL, Prof. Dr. Deniz MAZLUM</i>	148
Bursa İznik Gölü Havzası Kültürel Peyzajının Bütünleşik Koruma Bağlamında Değerlendirilmesi: Gürle Köyü Örneği <i>Elif ACAR BİLGİN, Doç. Dr. Figen Kıvılcım ÇORAKBAŞ</i>	150
Geleneksel Yıkama Kültürünün Özgün Tanıkları: Mardin Savur Çamaşırhaneleri ve Koruma Sorunları <i>Rahşan DOĞRU, Doç. Dr. Burcu Selcen COŞKUN</i>	152
Doğu Karadeniz Kırsal Yerleşimlerinden İki Özgün Örnek: Çamlıhemşin, Ortan ve Yolkıyı Köyleri Koruma Önerileri <i>Nur PAMUKÇU, Dr. Öğr. Üyesi Koray GÜLER</i>	154

OTURUM A-I

OTURUM BAŞKANI: DOÇ. DR. SEVGÜL LİMONCU

Bir Büro Hacminin İnsan Odaklı Aydınlatma Bakımından İncelenmesi ve Yenilenmesi

Öğr. Gör. Elif ERKOÇ KAPLAN, Prof. Dr. Leyla DOKUZER ÖZTÜRK

Acil Eylem Planlarının Sürdürülebilir Kalkınmaya Olan Etkisinin Eğitim Yapıları Üzerinden İncelenmesi: Kayseri Ölçeği

Zafer Tarık TANER, Doç. Dr. Z. Özlem PARLAK BİÇER

Çelik Taşıyıcılı Sanayi Yapıları Bağlamında Ditherington Keten Fabrikası'nın incelenmesi

Özgür GÖKMEN, Prof. Dr. Yeşim Kamile AKTUĞLU

Yeşil Yapı Tasarımında Malzeme/Ürün Kararlarının İrdelenmesi

Ecem KÖŞÜRGELİ, Doç. Dr. Gökçe TUNA TAYGUN

Mevcut Yapılarda Dekonstrüksiyon Analizi ve Değerlendirilmesi

Zeynep Melis OĞUZ, Dr. Öğr. Üyesi Ömer Şükrü DENİZ

Yeşil Bina Sertifika Sistemlerinde Yapısal Atık Konusunun İrdelenmesi

Kübra Nur EMİNEL, Doç. Dr. Burcu SALGIN

BİR BÜRO HACMİNİN İNSAN ODAKLI AYDINLATMA BAKIMINDAN İNCELENMESİ VE YENİLENMESİ

Öğr. Gör. Elif ERKOÇ KAPLAN*, Prof. Dr. Leyla DOKUZER ÖZTÜRK**

*Doktora Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

Öğretim Görevlisi, İstanbul Esenyurt Üniversitesi, İstanbul,

eliferkockaplan@windowlive.com

**Tez Danışmanı, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

dokuzer@yildiz.edu.tr

Günümüzde insanlar genellikle, yaşamın daha çok iç mekanlarda geçmesini gerektiren modern çalışma biçimi nedeniyle günışığının dinamik ve biyolojik etkisinden yoksun olarak yaşamaktadır. Bu durum, özellikle kış aylarında insanların önemli bir kısmında, dikkat eksikliği, isteksizlik, verimde düşüklük, yorgunluk gibi olumsuzluklara yol açabilmektedir. Bu tür olumsuzlukların ortamdaki aydınlık düzeyi ve aydınlığı oluşturan ışığın rengine bağlı olarak belli ölçüde giderilebildiği savunulmaktadır. Işığın insan üzerindeki biyolojik etkileri yıllarca tıp biliminin konusu olarak görülmüş, ancak ışığın görsel etkilerinin bağlı olduğu iki alıcının (koniler ve sopacıklar) yanı sıra ışığın gözde biyolojik etkilerinden sorumlu üçüncü bir alıcının (ipRGC-ganglien hücreleri) bulunduğu ispatlandıktan sonra bu bakış açısı değişmiştir. Günümüzde, ışığın görsel ve görsel olmayan etkilerinin dikkate alındığı aydınlatma ‘insan odaklı aydınlatma’ olarak adlandırılmaktadır. Işığın görsel, duygusal ve biyolojik etkilerinin dikkate alındığı insan odaklı aydınlatmada görme eylemi için aydınlatma standartlarında belirtilen gereksinimlerin karşılanması, insanın içinde bulunduğu mekanda kendini iyi hissetmesi ve ışığın biyolojik etkileri ile gündüz daha verimli olup gece daha iyi uyuması hedeflenmektedir (licht.wissen 21, 2019:6).

Işığın görsel olmayan etkilerinin belirlenmesinde yararlanılabilecek büyüklüklerin tanımını ve bunlar arasındaki ilişkileri içeren standartlarda işleve göre sağlanması gereken değerlere yer verilmemiştir (PD CEN/TR 16791:2017). Aydınlatmanın insan üzerindeki etkilerini belirlemeye yönelik farklı işlevler için yapılmış çeşitli alan çalışmaları literatürde mevcut olmakla birlikte, statik aydınlatmada yeğlenmesi gereken aydınlık düzeyi ve ışık rengi üzerinde ya da dinamik aydınlatmada, aydınlık düzeyi ve ışık renginin gün içinde hangi zaman dilimlerinde hangi değerlerde olması gerektiği konusunda henüz uzlaşılmış değildir. Söz konusu değerlere ilişkin gereksinimler, örneğin bir bürodaki etkinlik biçimine göre değişebileceği gibi hacmin kullanıcılarının kişisel tercihlerine göre de farklılık gösterebilmektedir.

Bu çalışmanın amacı, bir büro hacminde ışığın görsel ve görsel olmayan etkilerini bütüncül bir şekilde dikkate alan, ışık rengi ve aydınlık düzeyi bakımından değişebilir bir aydınlatma düzeni kurmak, bu düzenin ışık rengi ve aydınlık düzeyi bakımından farklı seçeneklerinin hacmin kullanıcıları üzerindeki etkisini ölçmek, karşılaştırmak ve optimum koşulları saptamaktır. Deney hacmi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü bahçe katında yer alan öğretim elemanlarının çalıştığı bir büro hacmidir.

Bu bildiride öncelikle ışığın görsel olmayan etkileri özetlenmiştir. Ardından, deney hacminin mevcut tefriş ve aydınlatma düzeninde yapılan aydınlık düzeyi ve ışık rengi ölçmeleri sunulmuştur. Daha sonra, hacmin kullanıcılarının mevcut aydınlatma düzenine ilişkin görüş ve yorumlarını belirlemek için uygulanan anket çalışmasına yer verilmiştir. Ölçme ve anket sonuçlarına bağlı olarak deney hacminin mevcut aydınlatma koşulları değerlendirilmiştir. Son olarak, deney hacminin çalışmanın amacına uygun olarak yenilenen tefriş ve aydınlatma düzeni tanıtılmıştır.

Anahtar kelimeler: Işık rengi, aydınlık düzeyi, insan odaklı aydınlatma, büro.

Kaynaklar:

1. Licht.wissen 21, Guide to Human Centric Lighting, https://en.licht.de/fileadmin/Publications/licht-wissen/1809_lw21_E_Guide_HCL_web.pdf [04.01.2020].
2. European Committee for Standardization, Quantifying Irradiance for Eye-Mediated Non-Image-Forming Effects of Light in Humans (PD CEN/TR 16791), 2017.

ACİL EYLEM PLANLARININ SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMAYA OLAN ETKİSİNİN EĞİTİM YAPILARI ÜZERİNDEN İNCELENMESİ: KAYSERİ ÖLÇEĞİ

Zafer Tarık TANER*, Doç. Dr. Z. Özlem PARLAK BİÇER**

*Doktora Öğrencisi, Erciyes Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Kayseri.

zafertariktaner@gmail.com

**Tez Danışmanı, Erciyes Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Yapı Anabilim Dalı Başkanı, Kayseri.

parlako@erciyes.edu.tr

Günlük yaşamda, belirli veya belirsiz nedenlerle, ani olarak ve beklenmedik zamanlarda ortaya çıkan acil durumlar, can ve mal kayıplarına sebebiyet vererek, kişilerin ve toplumların hayat düzeninin bozulmasına sebep olmaktadır (Oymakapu, 2019:1). Ülkemizde 1940'dan sonra acil durum ve afet yönetimiyle ilgili gelişmeler yaşanmıştır. Sonrasında insan kaynaklı ya da doğal yollarla ortaya çıkan her afete göre ayrı bir yasal mevzuat oluşturulmuştur (Kemaloğlu, 2015:127). Risk analizleri ile doğal afetler, ilkyardım ve tahliye gerektirecek acil durumlar ortaya çıkmadan yaşanacak sonuçları tahmin edebilmek için ilgili yönetmeliklere uygun acil durum planları hazırlanarak acil durum yönetiminin yapılması gerekmektedir (Oymakapu, 2019:31). Afet riskinin azaltılması (Disaster risk reduction-DRR) sosyal ve ekonomik kalkınmanın ayrılmaz bir parçasıdır ve sürdürülebilir kalkınmanın olabilmesi için gereklidir. Afet riskinin azaltılması ve sürdürülebilir kalkınmanın arasındaki ilişki küresel belgelerde de kabul görmüştür.

Acil durum yönetimine uygun kapsamda planlanmayan yapılar ve yatırımlar, yaşanacak acil durumlarda maddi zarar olarak geri dönmektedir. Bundan dolayı acil eylem planları kapsamında; ülkemizde geçerli yönetmeliklere ve günümüz şartlarına göre değerlendirilmesi ile güncellemeler yapılarak, ülkemizin stratejik gelişimi kapsamında sürdürülebilir kalkınma çalışmalarına dahil edilmesi gerekmektedir (Taş ve Erdal, 2015:3). Kentsel alanların inşa edilme, planlanma ve yönetilme biçimi önemli ölçüde değiştirilerek sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılma planlanmalıdır. Yapıların bu hedefler doğrultusunda kullanılması çevresel, ekonomik ve sosyal sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için önemli ve gerekli bir uygulamadır (Taner, 2019:50).

Eğitim yapılarının nicel ve niteliksel özellikleri, ülkelerin eğitime ve sürdürülebilir kalkınmaya verdiği önemi göstermektedir. Günümüzde Türkiye'de eğitim alanındaki yasal mevzuatlardaki değişimler sebebi ile eğitim yapılarında artış ve değişim gerekli olmuştur (Garipağaoğlu, 2016:142). Bu doğrultuda eğitim yapılarına olan ihtiyaç sebebi ile yapıların tasarım ve yapım sürecinin en hızlı şekilde bitmesi hedeflenmiştir. Bu süreçte yapıların "Binaların Yangından

Korunması Hakkında Yönetmeliği'ne" uygun planlanması gerekmektedir. Bu araştırmada, Kayseri'de yer alan 2 özel ortaokula ait mimari planlar bu yönetmelik kapsamında incelenerek acil durum yönetiminin sürdürülebilir kalkınmaya uygunluğu ele alınmıştır. İncelenen eğitim yapılarından birisi eğitim işlevine uygun tasarlanıp inşa edilmişken, diğer eğitim yapısı ticari tipolojiye uygun tasarlanıp inşa edildikten sonra eğitim yapısına dönüştürülmüştür. Bu durum yapıların seçilme sebeplerinde belirleyici olmuştur.

İncelenen ilk eğitim yapısı iki bodrum, zemin ve birinci kat olmak üzere dört kattan oluşmaktadır. Yapının yönetmeliğe uygun tasarlanıp, inşa edildiği tespit edilmiştir (Künyeli, 2018:191). Eğitim yapısında yer alan sirkülasyon elemanları ve alanları ile kaçış mesafelerinin yönetmeliğe uygun olduğu görülmüştür. Aynı zamanda yapının bahçesinde kullanıcı sayısına yetecek acil toplanma alanları mevcuttur. İncelenen ikinci eğitim yapısı bodrum, zemin ve sekiz normal kat olmak üzere on kattan oluşmaktadır. Yapının yönetmeliğe uygun hale getirilmesi için yapının her katına güvenlik holü ile çelik konstrüksiyon yangın merdiveninin eklenmiş olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda herhangi bir afet anında yapıyı kullanan kullanıcıların güvenli bölgelere tahliye edilmesi için yeterli açık alanı ve acil toplanma alanı olmadığı görülmüştür. Bu sebeplerden dolayı yapının sürdürülebilir kalkınma içerisinde yer alan "sürdürülebilir şehirler" hedefine uygun olmadığı tespit edilmiştir.

Ulusal sürdürülebilir kalkınmanın, yapısal bağlamda sağlanması için öncelikle yapılarının yalnızca amacına uygun şekilde tasarlanması ve inşa edilmesi gerekmektedir. Araştırmanın, çevresel, ekonomik ve sosyal sürdürülebilirliğin sağlanması doğrultusunda eğitim yapılarının acil eylem planlarına uygun oluşturulmasına yönelik olarak yerel ve ulusal yönetimlere, tasarımcılara ve okul yönetimlerine yol gösterici olması ve alana katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

Anahtar kelimeler: Acil eylem planı, sürdürülebilir kalkınma, eğitim yapıları, acil durum yönetimi, sürdürülebilirlik.

Kaynaklar:

1. Garipağaoğlu, B. Ç. (2016). Özel Dershanelerden Özel Okullara Dönüşüm Projesi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 16 (1), 140-162.
2. Kemaloğlu M., (2015). Türkiye'de Afet Yönetiminin Tarihi Ve Yasal Gelişimi, Akademik Bakış Dergisi, 52, 126-137.
3. Künyeli, F. B., (2018). Eğitim Yapılarının "Esneklik" Bağlamında Değerlendirilmesi: Kayseri Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
4. Oymakapı N., (2019). Acil Durum Eylem Planlarının Kayseri Alışveriş Merkezleri Üzerinden Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
5. Taner Z.T., (2019). Sürdürülebilir Kalkınma Bağlamında Yapım Yönetiminin Çukurova Bölgesinde İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
6. Taş, Ş. ve Erdal, M., (2015). "Afet Yönetiminde Sürdürülebilirlik", II. Uluslararası Sürdürülebilir Yapılar Sempozyumu (ISBS 2015), 28-30 Mayıs 2015, Ankara.

ÇELİK TAŞIYICILI SANAYİ YAPILARI BAĞLAMINDA DITHERINGTON KETEN FABRİKASI'NIN İNCELENMESİ

Özgür GÖKMEN*, Prof. Dr. Yeşim Kamile AKTUĞLU**

*Doktora öğrencisi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Yapı Bilgisi Programı, İzmir,

ozgur.gokmen@deu.edu.tr

**Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İzmir,

yesim.aktuglu@deu.edu.tr

Endüstri devrimi başlarına kadar, geniş çaplı üretimin olmaması ve mevcut konut yapım tekniklerinin küçük boyutlu imalathaneler için yeterli olması, kullanılan yapım tekniklerini uzun bir süre devam ettirmiştir. Buharlı makinenin icadı ve üretim talebindeki büyük artış, daha geniş üretimhaneleri gerektirmiştir. Bununla birlikte ilk büyük üretimhanelerin ürünlerinin yanıcı materyallere dayalı olmasından, binaların ahşap kökenli taşıyıcılara sahip olmasından, elektriğin henüz yeni ve yaygınlaşmadığı için ateşle aydınlanmasından dolayı yangın riskine karşı önlem olacak yeni yapım teknolojileri arayışını da gerçekleştirmiştir. Bu bağlamda yangına dayanıklı bina girişimini taşıyıcı sistemde yeni bir boyuta taşıyan Charles Bage, deneysel nitelikteki projesini İngiltere Shrewsbury'de bir keten işleme fabrikasında hayata geçirmiştir.

Ditherington Keten Fabrikası kompleksi, İngiltere-Shrewsbury'in kuzeyinde yer almaktadır. Dönemin mevcut binalarının aksine Ditherington'daki bu fabrika, demir çerçeveli taşıyıcı sistem kullanan ilk fabrika binasıdır. Kompleks 1796 tarihli ve beş katlı ilk binası -Main Mill- çevresinde genişlemeye başlamıştır. Binanın mimarı-mühendisi Charles Bage ve ekip arkadaşları, taşıyıcı çeliğin imkanlarının sergilenmesine önayak olmuş olan bu bina ile günümüzde yapısal olarak uç sınırları zorlayan binaların inşa edilmesinin önünü açmışlardır. Bu bağlamdaki karkasın anlaşılabilmesi için bu yazıda, çelik karkas yapım teknolojisinin miladı sayılabilecek Ditherington Keten Fabrikası kompleksinin ilk birimi olan üretimhane binası detaylı olarak aktarılmıştır. Taşıyıcı sistem bağlamında özellikle ilk yapı olan ana üretimhanenin ilgili döşeme, çatı, kolon giriş birleşimleri ve duvar özellikleri incelenmiştir. Bununla birlikte zaman içerisindeki fonksiyon değişimine bağlı yapı taşıyıcısındaki adaptasyonlara değinilmiştir. İlk defa çelik malzemenin çerçeveli taşıyıcı sistem olarak kullanılmasının yapı fonksiyonuna ve dayanımına olan etkileri ortaya konulmuştur.

Anahtar kelimeler: Sanayi kompleksi, fabrika yapıları, Ditherington Fabrikası, çelik ve demir malzemeler.

YEŞİL YAPI TASARIMINDA MALZEME/ÜRÜN KARARLARININ İRDELENMESİ

Ecem KÖŞÜRGELİ*, Doç. Dr. Gökçe TUNA TAYGUN**

*Lisansüstü Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul

kosurgeliecem@gmail.com

** Tez Danışmanı, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul

tuna@yildiz.edu.tr, gokcetunataygun@gmail.com

Yüzyıllar boyunca insanların doğal çevrenin baskın etkilerinden korunmak amacıyla gerçekleştirdikleri yapılar, yapı teknolojilerinin gelişmesi ve insanların artan konfor arayışları nedenleriyle doğal çevreyi olumsuz yönde değişikliğe uğratmıştır. Zaman içerisinde nüfus artışları ve buna bağlı olarak gelişen yapı faaliyetleri sonucu yapıların malzeme ve enerji gibi kaynak tüketimleri artmıştır. Çevre sorunlarının oluşmasıyla gelişen sosyal ve fiziksel çalışmalar sonucunda ortaya çıkan ‘ekolojik yaşam’ kavramı ile insanın doğanın bir parçası olduğu ve doğa ile uyumlu ilişkiler içerisinde olması gerektiğinin bilincine varılmıştır. Söz konusu araştırmaların yapı ve mimarlık alanındaki yansıması ise ‘sürdürülebilir/ekolojik /yeşil/çevre dostu tasarım’ gibi kavramlarla literatürdeki yerini almıştır.

Çevre dostu yapının; kendisi ve ürünleri üretilirken, kullanılırken ve yok edilirken;

- En az kaynak (enerji, su yapı ürünleri) tüketen,
- En az atık üreten,
- Canlı sağlığını olumsuz etkilemeyen nitelikler göstermesi beklenmektedir.

Endüstri Devrimi öncesinde sınırlı sayıdaki ürünler arasından seçim yapmak ve karmaşık olmayan kullanıcı gereksinimlerine çözüm getirmek; görgü, gelenek ve deneyime dayalı olmuştur. Ancak endüstrileşme sonucu oluşan toplumsal ve ekonomik değişim, kullanıcı gereksinimleri yanında yapı ürünlerini de nicelik ve nitelik olarak etkilemiştir. Bu da ürün kararı verecek olan tasarımcının sorumluluklarını artırmıştır.

Yapı, kullanıcının gereksinimlerini gidermek üzere tasarlanmış ve üretilmiş bir yapma çevredir. Kullanıcının temel gereksinimi; ‘yaşamını sağlıklı sürdürme’, yapının asal amacı ise ‘sağlıklı bir yaşam sunma’dır. Yapı, kullanıcıların gereksinimlerini kendisini oluşturan yapı ürünlerinin özellikleri ile karşılamaktadır. Yapı üretiminde temel ürün; gereçtir. “Doğada her amaca uygun gereç bulunmaz ve çoğu kez gereç doğadaki biçimi ile yapıya girmez. Yapay süreçlerle çeşitli işlemlerden geçirilen doğal kaynaklar, amaca uygun ve birbirine göre daha çok bitirilmiş yapı ürünlerine dönüştürülür.

Yapı ürünleri; hammaddelerinin edinimi, üretimi, yapıya uygulanması, kullanılması ve kullanımının sona ermesi ile geri dönüşümü ya da yok edilmesi gibi süreçleri içine alan bir döngü boyunca çevre ile doğrudan ya da dolaylı bir etkileşim içerisinde. Yapı ürünlerinin üretim teknolojilerinin yanlış seçimi, doğal kaynakların bilinçsiz kullanımı, üretim ve yapımın atık oluşturmaları ve yanlış kullanım ile doğal ve yapma çevreler (yapılar) ile bu çevrelerin kullanıcısı olan insan olumsuz etkilenmektedir.

Günümüzde farklı alanlarda etkisini gösteren yeşil yaşam fikri, yapı sektöründe yeşil yapı anlayışı olarak ortaya çıkmıştır. Yeşil yapı, yaşam döngüsü boyunca çevreye karşı sorumlu, kaynak açısından verimli olan yapılar oluşturma ve süreçleri kullanma pratiğidir. Temel ilkeler açısından yeşil yapı tasarımı; arazi yönetimi ve kullanımı, enerji verimliliği, su verimliliği, malzeme ve kaynak verimliliği, iç mekan ve çevre kalitesinin sağlanması, işletme ve bakım optimizasyonu ile atık ve toksik malzemelerin azaltılması başlıkları altında incelenebilir. Yeşil yapı tasarım parametrelerden biri olan malzeme/ürün kararları, binanın performansı açısından önemli bir stratejidir. Malzeme/ürün kararları; çevresel etmenlere ve kullanıcı gereksinimlerine ve bu gereksinimleri karşılayacak yapı malzemesi/ürünün işlevsel niteliklerine bağlı olmaktadır.

Çalışmanın amacı; yeşil yapı tasarımında yapı malzemesi ve ürün kararlarına ilişkin ölçütlerin ve yöntemlerin irdelenmesidir. Bu irdeme, kaynak tüketiminin ve atık üretiminin azaltılması, insan sağlığının olumsuz etkilenmemesini amaçlayan çevreci tasarımların yapılması, ürün üreticilerinin ve tasarımcıların canlı ve cansız çevrenin sürdürülebilirliğine ilişkin bilgi ve bilincinin artırılması, kaynakların doğru ve uygun karar yöntemi ile ekonomiye katkı sağlanması açısından önemlidir.

Anahtar kelimeler: Yeşil yapı, yeşil yapı ürünü/malzemesi, yapıda ürün/malzeme kararı, çevre dostu tasarım, sürdürülebilirlik.

MEVCUT YAPILARDA DEKONSTRÜKSİYON ANALİZİ VE DEĞERLENDİRMESİ

Zeynep Melis OĞUZ*, Dr. Öğr. Üyesi Ömer Şükrü DENİZ**

*Lisansüstü Öğrencisi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yapı Bilgisi Anabilim Dalı, İstanbul,

zeynepmelisoguz@gmail.com / 20172101102@msgsu.edu.tr

**Tez Danışmanı, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,
omer.sukru.deniz@msgsu.edu.tr

Giriş-Amaç: Estetik, işlevsel, ekonomik, teknik vb. eskime, mevcut yapıların onarılmasına, iyileştirilmesine, değiştirilmesine, yenilenmesine veya ortadan kaldırılmasına yol açabilmektedir. Yapılara eskime nedeniyle yapılan bu tür müdahaleler sonucunda yapısal atıklar oluşmaktadır. Günümüzde büyük hacimlere ulaşan yapısal atıklar, ekolojik çevrenin gittikçe daha fazla bozulmasına, çevresel kirliliğe, yüksek miktarda enerji ve doğal kaynak tüketimine neden olmaktadır. Bu sorunlar, yapı sistemini oluşturan malzeme ve bileşenlerin, sökülmesi ve ayrıştırılması süreçlerinde daha yüksek nitelikte geri kazanılıp, doğal kaynaklara olan gereksinimleri azaltacak, ekolojik çevreyi bozmayacak çevreci çözümler üzerinde çalışılmasını gerektirmektedir.

Dekonstrüksiyon (deconstruction), bir yapıyı oluşturan parçaların ve tüm yapının yeniden kullanılabilmesi (reuse) veya geri dönüştürülebilmesi (recycling), diğer bir deyişle geri kazanımı (recover) amacıyla, başarılı bir şekilde sökülmesi (disassembly) ve ayrıştırılmasıdır (decompose). Bir yapı dekonstrüksiyona uygun biçimde tasarlanarak, yapı sisteminin kolay ve hasarsız biçimde sökülmesi-ayrıştırılması, dolayısıyla yapıyı oluşturan malzeme, bileşen ve elemanların yeniden kullanım ve geri dönüşüm aracılığıyla geri kazanım olanakları sağlanabilir. Yapıda dekonstrüksiyon, atık oluşumunu ve kaynak tüketimini minimum seviyeye indirecek yapısal çözümlerle çevreye verilen zararın azaltılmasını amaçlayan, bu doğrultuda yapılmış birçok teorik ve uygulamalı çalışmayla ortaya çıkan ve sürdürülebilir mimarlık kapsamında önem kazanan bir yaklaşımdır.

Bu çalışmada, dekonstrüksiyon kapasitesine sahip mevcut yapıların analizlerine dayalı olarak, dekonstrüksiyona uygun yapı sistemi çözümlerinin belirlenmesi ve öneriler geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Bu doğrultuda önce, yapıda dekonstrüksiyon yaklaşımının amaçları, yararları ve kısıtlamaları tanımlanmış, dekonstrüksiyona uygun tasarım süreci, stratejileri ve ilkeleri belirlenmiştir. Daha sonra, literatür taramasıyla, gelecekte oluşacak eskimelerin karşılanmasına ve yapı parçalarının yaşam sürelerinin uzatılmasına olanak sağlayabilecek

uygulanmış yapılar (yapı projeleri) araştırılmış ve dekonstrüksiyona uygun çeşitli yapı örnekleri incelenmek amacıyla belirlenmiştir. Belirlenen mevcut yapı örnekleri, dekonstrüksiyona uygun yapı tasarım ilkeleri temel alınarak oluşturulan kriterler doğrultusunda kriterleri karşılama durumlarında göre puan verilerek tablo oluşturulmuştur.

Bulgular: Oluşturulan bu tabloda, dekonstrüksiyona uygunluğunu analiz edebilmek için 6 örnek yapı 10 farklı kriter açısından kriterleri karşılama durumlarına göre 0(kriteri karşılamıyor)-1(kriteri az karşılıyor)-2(kriteri orta karşılıyor)-3(kriteri tamamen karşılıyor) olarak puanlandırılmıştır. yapı örnekleri 30 puan üzerinden, oluşturulan her bir kriter ise 18 puan üzerinden puanlandırılmıştır. 15 puan ve üzeri değer alan kriterlerin dekonstrüksiyona uygun yapı tasarımında göz önünde bulundurulan kriterler arasında diğerlerine oranla uygulanabilirliğinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. 15 puanın altında değer alan kriterleri için, yapı örneklerinin bu kriterleri karşılama durumlarının diğerlerine oranla zor olduğu tespit edilmiştir. İncelenen yapı örneklerinin kendi aralarındaki dekonstrüksiyona uygunluk durumuna baktığımızda ise; en düşük puan alan 11/30 Centre Pompidou Metz yapısı ve en yüksek puan alan 29/30 Huntly Crescent yapısı olduğu görülmüştür. Huntly Crescent isimli yapının yüksek puana ulaşmasındaki başlıca nedenler arasında çevreci ve sürdürülebilir hedefler doğrultusunda yapılan mimari tasarım, geri dönüşüme uygun malzeme ve yapı elemanları seçimi ve bu özelliklerin uygulanabilirliğini teşvik eden yasal düzenlemelerin, dekonstrüksiyona uygun tasarım rehberlerinin etkili olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç: Henüz yeterli seviyeye ulaşmasa da dekonstrüksiyon yaklaşımının, kaynakların verimli kullanımı ve yapıda geri kazanım olanakları gibi sağladığı yararların göz önüne alınarak dünya çapında kabul gördüğü ve uygulandığı görülmektedir. Değerlendirme ve analizler sonucunda, örnek yapılarda dekonstrüksiyon açısından uygun çözümlerin yanı sıra kısıtlamalar da tespit edilmiş, kısıtlamaların giderilebilmesi için dekonstrüksiyona uygun tasarım ilkeleri doğrultusunda öneriler geliştirilmiştir. Ülkemiz için de bu yaklaşımın uygulanabilirliği için; yapıda dekonstrüksiyon yaklaşımının iyice anlaşılması, önündeki engellerin saptanması, veri analizlerinin oluşturulması, teknik eksikliğin giderilmesi ve gerekli eğitimin sağlanması için daha fazla teorik araştırmaya yapılması, bu doğrultuda rehber hazırlanması ve yasal düzenlemelerin yapılması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Çalışmada elde edilen çözümler ve geliştirilen öneriler, dekonstrüksiyona uygun yapı tasarlayan mimarlar tarafından destek bilgi ve rehber olarak kullanılabilir.

Anahtar kelimeler: Dekonstrüksiyona uygun yapı, yapı sistemi, yeniden kullanım, geri dönüşüm.

YEŞİL BİNA SERTİFİKA SİSTEMLERİNDE YAPISAL ATIK KONUSUNUN İRDELENMESİ

Kübra Nur EMİNEL*, Doç. Dr. Burcu SALGIN**

*Yüksek Lisans Öğrencisi, Erciyes Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Kayseri,

kneminel@gmail.com

**Tez Danışmanı, Erciyes Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Kayseri,

bsalgin@erciyes.edu.tr, bsalgin@gmail.com

Dünyada ve Türkiye’de, insanların barınma, yeme-içme, ulaşım gibi temel gereksinimlerinin karşılanması için çeşitli mekânlar üretmek amacıyla yapı sektörünün etkinlikleri hızla devam etmektedir. Ancak bu etkinlikler doğal/yapma çevreleri kirleterek canlı sağlığını da olumsuz yönde etkilemektedir. Yapı sektörü etkinliklerine bağlı olarak ortaya çıkan çevre sorunların üstesinden gelebilmek için sürdürülebilirlik ilkeleri çerçevesinde 1990’lardan bu yana yeşil bina sertifika sistemlerinden yararlanılmaktadır. Bu kapsamda yeşil/çevre dostu/ekolojik/sürdürülebilir gibi ön adlarla tanımlanan, araziyi, enerjiyi ve suyu etkin kullanan, az kaynak tüketen ve az atık üreten yapılar çeşitli sertifikalar alabilmektedir. Arazi, su, enerji ve malzeme kullanımı, atık yönetimi gibi alt başlıkları olan sertifika sistemlerinde yapısal atıklar konusu da ele alınmaktadır. Binaların yapım, kullanım ve söküm/yıkım süreçlerinde oluşan yapısal atıklar miktarları ve kapladıkları alan dikkate alındığında ülkeler açısından yönetilmesi gereken önemli bir sorundur. Türkiye için değerlendirildiğinde ise özellikle son yıllarda artan “kentsel dönüşüm” etkinlikleri doğrultusunda büyük miktarlarda yapısal atık oluşumu kaçınılmaz bir hal almıştır. Oluşan bu yapısal atıkların önlenmesi/azaltılması, önlenemeyenlerin ise uygun eylem adımları ile yönetilmesi çevre ve insan sağlığı açısından büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışmanın amacı; yapısal atıkların çevreye olan olumsuz etkilerinin giderilmesi için atık yönetiminin geliştirilmesi, etkin çözümlerin araştırılması ve uygulanması gerekliliği bağlamında sertifika sistemlerinde yapısal atık konusunun irdelenmesidir.

Çalışmanın kapsamı, çeşitli yapım etkinlikleri sonucu oluşan, canlı ve cansız çevreyi tehdit eden, tehlikeli ve tehlikesiz yapısal atıkların olabildiğince önlenmesi, azaltılması ve etkin bir şekilde yönetilmesi için sertifika sistemleri üzerinden incelenmesi olarak sınırlandırılmıştır. Bu kapsamda 1990 yılında kullanıma sunulan BREEAM ve ardından geliştirilen LEED, dünya genelindeki yaygın kullanımı nedeniyle CASBEE, GREEN STAR, DGNB, Türkiye için yerel önemi nedeniyle B.E.S.T Konut Sertifikası başta olmak üzere ulaşılabilen 30 sertifika sistemi, yapısal

atık konusunun yeri ve ağırlık düzeyi bağlamında incelenmiştir. Yeniden kullanım, geri dönüşüm, geri kazanım tanımları çerçevesinde bitkisel toprak, kazı toprağı, inşaat alanında bulunan mevcut yapı ve kullanılan yapı ürünleri değerlendirmeye alınmış, sertifika sistemlerinde yer alan kredi, puan ve yüzdelik oranlarına göre incelenmiştir.

Bu çalışma sonucunda yapılacak değerlendirme ile halen kullanılan ya da geliştirilmekte olan sertifika sistemlerine yapısal atıkların yönetimine ilişkin öneriler eklenebileceğı, çeşitli sertifika sistemlerinin bütününde yapısal atık konusunun ağırlık düzeyine bakılarak öneriler geliştirilebileceğı düşünülmektedir. Özellikle Türkiye’de kentsel dönüşüm süreçleri ile birlikte artan yapısal atık miktarları dikkate alındığında ülke koşullarına uygun güncel öneriler geliştirilmesi planlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yapısal atık, sertifika sistemleri, yeşil bina.

OTURUM A-II

OTURUM BAŞKANI: PROF. DR. NEŞE YÜĞRÜK AKDAĞ

Konutlarda Hedeflenen Doğal Aydınlığın Oluşması Bakımından Parapetli ve Parapetsiz Pencere Boyutlarının Karşılaştırılması

Öğr. Gör. Betül UÇ, Prof. Dr. Leyla DOKUZER ÖZTÜRK

Yeniden İşlevlendirilmiş Tarihi Yapılarda Akustik Konfor Koşullarının Değerlendirilmesi

Büşra ÇINAR, Doç. Dr. Mehmet Nuri İLGÜREL

Çok Amaçlı Salonlarda Aydınlatma Tasarımı: UNIQ Hall Lounge Salonu Örneği

Kerem KALKAN, Prof. Dr. Leyla DOKUZER ÖZTÜRK

Hibrid Sisteme Dayalı Yenilikçi Yapı Kabuğu Tasarımının Performansının İncelenmesi

Selcen Nur ERİKCİ ÇELİK, Prof. Dr. Gülay ZORER GEDİK

FDM Uygulamasının İstanbul'daki İyileştirme Projelerinde Enerji Verimliliği Açısından Değerlendirilmesi

Hasan Tunay CENGİZ, Prof. Dr. Gülay ZORER GEDİK, Dr. Öğr. Üyesi Ezgi KORKMAZ

KONUTLARDA HEDEFLenen DOĞAL AYDINLIĞIN OLUŞMASI BAKIMINDAN PARAPETLİ VE PARAPETSİZ PENCERE BOYUTLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Öğr. Gör. Betül UÇ*, Prof. Dr. Leyla DOKUZER ÖZTÜRK**

*Doktora öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,
Öğretim Görevlisi, T.C. İstanbul Rumeli Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, İç Mekan Tasarımı, İstanbul,
betuluc@hotmail.com

** Tez Danışmanı, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,
dokuzer@yildiz.edu.tr

Hacimlerin aydınlatılmasında günışığından yararlanılması büyük önem taşır. Kapalı mekanlar içindeki günışığı aydınlığını etkileyen faktörler, yapının konumuna bağlı iklimsel koşullar, çevrede engel oluşturabilecek bitki ve binalar, yapının ve içindeki hacimlerin mimari biçimlenişi, pencerelerin boyut, sayı ve duvar içindeki konumu, doğrama özellikleri, camın ışık geçirme çarpanı, hacmin baktığı yön, hacmin iç yüzeylerinin ışık yansıtma çarpanları ve iç mimari elemanların özellikleri olarak sıralanabilir.

EN 17037 Avrupa Standardında günışığından yararlanma konusu, günışığı ile oluşan aydınlık, dış ortam ile görsel bağlantı, güneşlenme ve kamaşmanın sınırlanması başlıkları altında ele alınmıştır. Sıralanan dört ölçüte ilişkin en az, orta ve yüksek olmak üzere üç derece belirtilmiştir. Bu çalışmanın amacı, konutlarda günışığından yararlanmaya yönelik dört ölçütün değerlendirmeye alındığı bir yaklaşım geliştirerek optimum pencere özelliklerini belirlemektir. Konut hacimleri kişiselleşmeye açık mekanlar olduğu için, bireylerin alışkanlıkları, kültür ve yaşam standartları gibi farklılıklar nedeniyle hacimler farklı karakteristik özellikler kazanır. Hacimlerin büyüklüğü ise temelde konutun ekonomik ve sosyal değerine göre şekillenmektedir.

Bu bildirinin ilk aşamasında konutun yaşama hacmi ele alınmış ve kullanıcı sayısına bağlı olarak olabilecek farklı boyut ve biçimler araştırılmıştır. Bu araştırmanın sonucunda yedi farklı boyutta kare planlı hacim; boy/en oranı değişen on farklı boyutta dikdörtgen planlı hacim belirlenmiştir. Bu aşamada öncelikle ‘günışığı aydınlığının sağlanması’ ölçütü bakımından inceleme yapılmıştır. Bu bağlamda, hedeflenen aydınlık düzeyinin hacmin çalışma düzleminin en az yarısında ve gündüz saatlerinin en az yarısında sağlanması beklenmektedir.

Çalışmanın ikinci aşamasında, saptanan kare ve dikdörtgen planlı hacimlerin yalnızca bir duvarında ortalanmış tek pencere olması durumu ele alınmıştır. Dikdörtgen planlı hacimlerde, pencere hacmin uzun kenarına yerleştirilmiştir. Ele alınan her bir hacim için pencere yüksekliği

ve parapet yüksekliği sabit tutulup pencere genişliği, günışığı aydınlığı bakımından söz konusu standarttaki en az (≥ 300 lx) koşulu sağlanıncaya değin artırılmıştır. Bu işlem, ilgili standarttaki orta (≥ 500 lx) ve yüksek (≥ 750 lx) koşullarını sağlamak için de yapılmıştır. Gerekli pencere genişliklerinin hacmin baktığı yöne göre değişimini saptayabilmek için, pencere duvarının güney, güneybatı, güneydoğu, batı, doğu, kuzeybatı, kuzeydoğu ve kuzey olmak üzere sekiz değişik yöne baktığı durum için hesaplamalar yinelenmiştir. Hesaplamalar İstanbul ili coğrafi konumu ve iklimsel verileri dikkate alınarak Diva for Rhino bilgisayar programı aracılığı ile yapılmıştır. Kare planlı hacimler için 168 durum, dikdörtgen planlı hacimler için 240 duruma ilişkin simülasyon sonuçları elde edilmiştir. Çalışmanın sonraki aşamasında, parapetli pencerelere yönelik yapılan tüm işlemler pencerelerin parapetsiz olması koşulu için de yinelenmiştir. Böylece toplamda 816 duruma ait simülasyon yapılmıştır.

Elde edilen simülasyon sonuçları, hedeflenen günışığı aydınlık düzeyini sağlayan cam genişliği ve cam alanının, bir başka deyişle saydamlık oranının hacmin biçimine, boyutuna, baktığı yöne ve pencerenin parapetli ya da parapetsiz olma durumuna göre değişimini göstermiştir. Ulaşılan tüm sonuçlar birbiriyle karşılaştırılarak değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Günışığı, konut, yaşama hacmi, cam alanı, parapet.

Kaynaklar:

1. European Committee for Standardization, Daylight of Buildings (FprEN 17037) 2018.

YENİDEN İŞLEVLENDİRİLMİŞ TARİHİ YAPILARDA AKUSTİK KONFOR KOŞULLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Büşra ÇINAR*, Doç. Dr. Mehmet Nuri İLGÜREL**

*Lisansüstü Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,
busracnr94@gmail.com

**Doç.Dr., Tez Danışmanı, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,
milgurel@yildiz.edu.tr

Yapılar, zaman içinde kullanıcıların ve gereksinimlerin değişmesi nedeniyle ilk işlevlerini kaybetmekte ve güncel kullanım koşullarına uygun olarak yeni bir işlev kazanarak hayatlarına devam etmektedir. Yapıldığı tarihe ait izleri taşıyan tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmesi, koruma konusunda da katkı sağlamaktadır. Özellikle sanayi yapıları, hızlı kentleşmenin yaşanması ve teknolojinin hızla gelişmesi nedeniyle işlevlerini kaybetmiş ve kullanılmaz hale gelmişlerdir. Bu durumdaki yapılara bulunduğu çevrenin gereksinimlerini karşılayacak, varlığı ile çevresine katkı sağlayacak yeni bir işlev kazandırılması en doğru seçeneklerden biri olmaktadır. Ancak dönüşüm kararı verildikten sonra mevcut durumun değerlendirilmesinin ardından, yeni işlev için yapılacak çalışmalarda dikkat edilmesi gereken bazı konular bulunmaktadır. Farklı bir kullanım amacıyla dönüştürülen tarihi bir yapı, tarihi miras kavramının gerektirdiği özverili yaklaşımın dışında, kullanıcıların fiziksel konfor koşullarını da göz önünde tutarak ısısal / görsel / işitsel açılarından uygun ortam koşullarını sağlamalıdır. Yapılara yeni işlevler kazandırılması günümüzde sıklıkla uygulanan mimari dönüşüm eylemleri arasındadır. Bu bağlamda; genellikle yapının genel mimarisi ve yapısal strüktürü korunmakta, ancak yapının iç bölümü kazandırılacak yeni işlev doğrultusunda yeniden değerlendirilerek hacimlerle ilgili değişikliklere gidilebilmekte, hacmin iç mimari özellikleri yeni işlevin gereksinimleri doğrultusunda değiştirilebilmektedir. Bu dönüşüm sürecinde yapı içindeki fiziksel konfor koşulları ile ilgili çalışmalar da gerçekleştirilmeli ve kullanıcı konforunu sağlayacak optimum çözümler araştırılmalıdır.

Bu bildiri kapsamında yeni bir işlev kazandırılan bir tarihi sanayi yapısının dönüştürülerek açık planlı ofis işlevinin kazandırılması isteği sonucunda ortaya çıkan yeni gereksinimler değerlendirilerek, işleve göre biçimlenen yapı içi ortam koşullarının işitsel açıdan kullanıcı konforunu karşılayabilmesi için bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Dönüştürülen bu tarihi yapının iç mimari tasarımında, iç yüzey gereçlerinin seçiminde, tefrişle ilgili donatı elemanlarının seçiminde ve yerleşim düzeninin oluşturulmasında, işlevin gerektirdiği akustik koşulların sağlanması amaçlanmıştır. Önerilen iç mimari değişikliklere bağlı olarak açık planlı ofis olarak düzenlenen bu hacim ile ilgili akustik simülasyonlar gerçekleştirilecek, yansıma süresi, ses

düzeyi ve konuşma iletim göstergesi gibi hacim akustiği parametreleri hesaplanarak hacim içi akustik koşulların açık planlı ofis kullanımına uygun olup olmadığı denetlenecektir. Açık planlı ofis işlevi verilecek olan bu tarihi yapıda, hacmi kullanacak kişi sayısı, yapı içi ve yapı dışı gürültü kaynakları göz önünde tutularak fon gürültüsünün kabul edilebilir sınırlar içinde tutulması, bir yandan da konuşmanın gizliliğinin yeterli ölçüde sağlanması ile ilgili önlemler iç mimari tasarım sürecinde değerlendirilecektir. Gerekli akustik koşulların hacim içinde sağlanamaması durumunda hacim büyüklüğü, yüzey gereçleri, oturma düzeni ile ilgili değişiklik önerileri oluşturulacak, çalışma birimleri arasında akustik engellerin düzenlenmesi gibi öneriler geliştirilecektir. Bununla birlikte, açık planlı ofis kullanımı için dönüştürülen ve tarihi değeri olan bu yapı ile ilgili geliştirilen önerilerin iç mimari düzen ve optimum akustik koşullar arasında belirli bir dengeyi gözetmesi amaçlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Tarihi yapı, yeniden işlevlendirme, açık planlı ofis, akustik simülasyon, akustik parametreler.

ÇOK AMAÇLI SALONLARDA AYDINLATMA TASARIMI: UNIQ HALL LOUNGE SALONU ÖRNEĞİ

Kerem KALKAN*, Prof. Dr. Leyla DOKUZER ÖZTÜRK**

*Yüksek Lisans Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,
keremklkn@gmail.com

**Tez danışmanı, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,
dokuzer@yildiz.edu.tr

Mimari tasarım, insanların değişik işlevlerine uygun yapılar oluşturmak için yapılır. Aydınlatma tasarımı da, mimari tasarım gibi insanların çeşitli gereksinimlerinden yola çıkarak, her mekana özgü aydınlatma düzenini oluşturma çalışmasıdır. Aydınlatma tasarımının ilk aşaması, ele alınan mekanın işlevsel, mimari ve yapımsal özelliklerinin incelenmesi, mekan kullanıcılarının gereksinimleri ile çevresel ve mali açıdan isteklerinin belirlenmesidir. Kurulacak aydınlatma düzeni, bir yandan ele alınan konuya özgü görsel konfor gereksinimlerini ilk yapım ve kullanım giderleri bakımından en ekonomik çözümle karşılarken, bir yandan da mekanın mimarisi ve kullanımı ile uyumlu olmalı, aydınlatmayı sağlayan elemanlar iç mimari ile bütünleşmelidir. Aydınlatma tasarımında zorunlu olan teknik yaklaşım mutlaka sanatsal yaklaşım ile desteklenmelidir. Teknik ve sanatsal yaklaşımın sonucunda iyi görme koşullarının sağlandığı, insan doğasına uygun, estetik görünümde mekanlar oluşturulabilir.

Günümüz mimarlığında belli bir işleve özgü mekan tasarımı yapıldığı gibi farklı zamanlarda farklı aktivitelerin yapılabilmesine yönelik çok amaçlı mekanlar da tasarlanmaktadır. Kültür, sanat, eğitim ve eğlence gibi çeşitli etkinliklerin gerçekleştirilmesine olanak tanıyan ve çok amaçlı salon olarak adlandırılan bu hacimlerin en önemli özelliğinin yapı tasarımında tasarruf sağlamak olduğu söylenebilir. Çok amaçlı salonlar, geniş hacim ve açıklıkların olduğu, farklı aktivitelere göre esnek mekan organizasyonları sunan alanlar olarak da tanımlanmaktadır.

Çeşitli işlevleri programlı bir şekilde organize etmeyi sağlayan bu salonlarda doğal olarak her farklı işleve yönelik görsel konfor gereksinimleri de karşılanmalıdır. Bu bağlamda, çok amaçlı salonların aydınlatma düzeninin işleve göre uygun koşulları yaratabilmek açısından esneklik göstermesi gereklidir. Bir başka deyişle, aydınlatma aygıtlarının etkinlik biçimine göre çıkarılabilir, eklenebilir, yer değiştirilebilir olması önemlidir. Buna bağlı olarak çok amaçlı salonların aydınlatma tasarımı, sonucun gerek iyi görme koşullarını eksiksiz sağlaması gerekse iç mimariye uyum ve estetik görünüm bakımından doyurucu olması için, çok yönlü ve kapsamlı yapılmalıdır.

Bu çalışmanın amacı, İstanbul'da yer alan Uniq Hall yapısı içinde bulunan Lounge Salonunu aydınlatma tasarım ölçütlerine göre incelemek, değerlendirmek ve mevcut durumdan farklı aydınlatma tasarım alternatifleri geliştirmektir. Dikdörtgen planlı bu çok amaçlı salon yemek, kokteyl, tanıtım, konferans, toplantı gibi farklı işlevlere ev sahipliği yapmaktadır. Bu bildiri kapsamında, ilk aşamada Lounge salonunda gerçekleştirilen her bir farklı etkinlik için EN 12464-1 aydınlatma standardındaki aydınlatma tasarım ölçütleri uyarınca sağlanması gereken değerler belirlenmiştir. Ardından, salonun farklı işlevler için mevcut aydınlatma düzeni yerinde gözlem, fotoğraf çekimi ve aydınlık düzeyi ölçmeleri ile incelenmiştir. Mevcut aydınlatma düzenindeki aydınlatma elemanlarının tip, sayı ve konumları saptanmıştır. Daha sonra, salonun mevcut aydınlatma düzeni DIALux evo aydınlatma programında üç boyutlu modellenmiştir. Aydınlık düzeyi ölçme sonuçları, yerinde gözlem ve mevcut durumu yansıtan model salon aracılığı ile Lounge salonunun farklı koşullardaki aydınlatma düzenleri değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Yapay aydınlatma, çok amaçlı salon, esnek aydınlatma tasarımı.

Kaynaklar:

1. European Committee for Standardization, Light and Lighting - Lighting of Work Places - Part 1: Indoor work (TS EN 12464-1), 2011.

HİBRİD SİSTEMLERE DAYALI YENİLİKÇİ YAPI KABUĞU TASARIMININ PERFORMANSININ İNCELENMESİ

Selcen Nur ERİKCİ ÇELİK*, Prof. Dr. Gülay ZORER GEDİK**

*Lisansüstü Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

selcen.erickci@gmail.com

**Tez Danışmanı, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

ggedik@yildiz.edu.tr

Enerji, temel yaşamsal fonksiyonlarımızı sürdürebilmemiz açısından insanlığın varoluşundan itibaren önemli bir rol üstlenmektedir. Canlılar, değişen dünya ve düşünce sistemleri ile birlikte farklı yaşam modelleri oluştursalar da enerji yaşamın birincil ihtiyacı olmayı sürdürmektedir. Modern toplumların oluşması, kentleşme ve nüfustaki artış oranları için gereken enerji miktarı ise günden güne artmaya devam etmektedir. Son yıllarda enerji kaynaklarının bilinçsizce ve fosil yakıtlara dayalı olarak tüketimi, ekosistemde tahribat ve fosil yakıtların tükenmesi gibi ana sorunları meydana getirmektedir. Ayrıca CO₂ emisyon miktarlarını arttırarak, çevre kirliliğinde maalesef etkin bir rol üstlenmektedir.

Gelişen teknolojiler ile beraber enerji etkin, çevreye duyarlı ve temiz enerji kaynaklarından yararlanarak enerji tüketimi yapan (ya da kendi enerjisini kendi üreten) sistemler geliştirilmektedir. Bu çerçevede yenilikçi mimarlık anlayışı bu durumu zorunlu hale getirmektedir. Benimsenen bu anlayış sonucunda, hibrid enerjilere dayanan yenilikçi sistem uygulamaları yapı kabuğu tasarımlarına da yansımıştır. Böylece değişen çevre koşullarından etkilenen yapı kabuğu, temiz enerji modelleri ile birlikte kullanıma olanak sağlayacak şekilde değişime uğramıştır.

Çalışmada, bina toplam enerji tüketim miktarlarının azaltılmasına ve yukarıda sayılan çevreye verdiği zararlı etkilerinin minimuma indirgenmesi adına yenilikçi bir yapı kabuğu tasarım modellemesi üzerine mimari ve sayısal analizler adımlar halinde oluşturulmuştur. Özellikle ısıtma gibi bina konfor koşullarını direkt olarak etkileyen parametrelerde, mekanik sistem ve mimari tasarım birlikteliğinde bir yapı kabuğu tasarlanmıştır. Elde edilen tasarım ile enerji ihtiyacı düşük ve enerjiyi verimli kullanan binaların oluşturulması öngörülmektedir. Isıl konfor koşullarının sağlanmasının yanında, enerji verimliliğini etkileyen akustik konfor ve maliyet parametrelerinin etkileri de incelenmiştir. Bu üç değerlendirme kriterinin ortaya koyduğu tüketim miktarları, alternatif bina kabukları ile karşılaştırılmıştır. Enerji verimliliğini bütüncül bir yaklaşım ile ele alan bu çalışmada, bina mekanik sistemleri ile yenilenebilir enerji sistemleri entegrasyonu temel çıkış noktasını oluşturmaktadır. Çalışmada, dinamik simülasyona dayalı

bir arayüz programı ile ısı kayıp miktarları, dış çevre gürültüsüne bağlı olarak bir yazılım aracılığı ile içeri geçen ses düzeyi hesaplamaları ve bina ilk yatırım-işletme giderlerini kapsayan bir maliyet hesaplama yöntemi kullanılmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar bir karar verme yöntemi ile önerilen hibrid yapı kabuğu ve oluşturulan alternatif kabukların karşılaştırılmasına olanak sağlamaktadır. Sonuçlar, ideale en yakın mimari kabuk tasarımının sonuçlarını değerlendirebilmek açısından enerji etkin kabuk tasarımının önemini ortaya koymaktadır.

Tez çalışması kapsamında geliştirilen yöntem, enerji etkin binaların yenilikçi yapı kabuğu tasarımları ile oluşturulması açısından değerlendirilmiştir. Farklı malzeme, kabuk-mekanik sistem entegrasyonu, uygun akustik koşulların sağlanması ve maliyet hesaplamaları ile bina ekonomik ömrünün maksimum verimde kullanımı şeklinde detaylı veriler çalışmanın ana çıktıları meydana getirmektedir. Sonuç olarak, çalışmada belirlenecek olan yeni bir yaklaşım ile yapı kabuğu performansı belirlenecektir.

Anahtar kelimeler: Yapı kabuğu tasarımı, kabuk-mekanik sistem birlikteliği, performans kriterleri, enerji etkinlik.

FDM UYGULAMASININ İSTANBUL'DAKİ İYİLEŞTİRME PROJELERİNDE ENERJİ VERİMLİLİĞİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Hasan Tunay CENGİZ*, Prof. Dr. Gülay ZORER GEDİK, Dr. Öğr. Üyesi Ezgi KORKMAZ*****

*Lisansüstü Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul

tunay.cengiz@gmail.com

**Tez Danışmanı, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul

ggedik@yildiz.edu.tr

***Tez Eş Danışmanı, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul

korkmaz.ezgi@gmail.com

IEA'nın (Uluslararası Enerji Ajansı) Binalar ve Yapılar İçin Küresel Durum Raporu 2019 raporuna göre inşaat sektörü, final enerji tüketiminin %36'sından, enerji ve süreç bazlı CO₂ salımlarının da %39'undan sorumludur. Sektörün bu etkisinin ve dolayısıyla binalarda enerji tüketiminin azaltılması için seçilebilecek yöntemlerden birisi, mevcut yapı stokunun ısı performans özelliklerini iyileştirmektir. İyileştirme müdahaleleri, söz konusu yapı stokunun yapı kabuğu fiziksel özelliklerini yüzeysel ya da derin müdahalelerle geliştirirken, binaların enerji verimini artırmakta ve bu sayede enerji bazlı karbon salımlarını azaltmaktadır.

İyileştirme projelerinde kullanılmakta olan yöntemlerden biri, mevcut yapı kabuğunun ısıl kütlesini artırmaktır. Bunun için uygulamalarda kullanılan başlıca çağdaş malzemelerden birini faz değiştiren malzemeler (FDM) oluşturmaktadır. Yapının bulunduğu iklime uygun ısıl konfor sıcaklığı noktasında erime sıcaklığına sahip olan FDM'ler, erime-katılaşma döngüsüne girdiğinde, ortamdaki ısıl enerjiyi emmek (erime) ya da emdiği enerjiyi serbest bırakmak (donma) aracılığıyla ortamı belirli bir sıcaklıkta dengelemeye çalışmaktadır. Isıl kütleye eklenme özellikleri ve kolay uygulanabilirlikleriyle FDM'ler, dünyada iyileştirme projelerinde 21. yüzyıl başından itibaren kullanılmaya başlanan gereçlerdir.

Günümüzde yapı iyileştirmelerinde çeşitli faz değiştiren malzeme türü kullanılmaktadır. Uluslararası düzeyde, bu gereçlerle ilgili deneyler ya da bilgisayar ortamında yapılan enerji modelleri aracılığıyla birçok çalışma yapılmaktadır. Ancak Türkiye'de bulunan farklı iklim bölgelerinde, söz konusu malzemelerin ısıl konfora katkıları ya da enerji verimlilik konusunda oluşturabileceği etkileri içeren bir çalışma bulunmamaktadır.

Yüksek lisans tezi kapsamında literatürdeki bu boşluğu doldurmak amacıyla yapılacak çalışmada, ilk adım olarak, pasif tasarım ilkelerine uyan bir referans konut yapısı tasarlanacaktır. Ardından bu yapının enerji verimi ve ısıl konfor durumu, ülkede kullanılan beş

farklı duvar gövdesi gereci ile kurulmuş yapı kabuğu kesitleriyle ve bu kabuğa eklenen faz değiştiren malzeme ile enerji modeli üzerinden değerlendirilecektir. Değerlendirmenin Türkiye'nin etkisi altında olduğu derece gün bölgelerine göre ayrılan beş bölge için yapılması planlanmaktadır.

Bu değerlendirmeden çıkan sonuçlar bir matrise aktarılıp, bu matrisin gelecekte iklim bölgesine göre malzeme seçimi konusunda yardımcı olacağı ve konu ile ilgili gelecekte yapılabilecek deneysel çalışmalara kaynak oluşturacağı düşünülmektedir.

Bu bildiri ölçeğinde yapılacak çalışmada ise kapsam, Türkiye'de derece gün bölgesine göre ikinci bölgede olan İstanbul ilinde FDM'lerin enerji verimliliği değerlendirmesini içerecek şekilde sınırlandırılmıştır.

Anahtar kelimeler: Faz değiştiren malzemeler, pasif bina tasarımı, binalarda enerji verimlilik.

OTURUM A-III

OTURUM BAŞKANI: PROF. DR. LEYLA DOKUZER ÖZTÜRK

Tavan Eğiminin Işık Raflarının Performansına Etkilerinin İncelenmesi

Hızır Gökhan UYDURAN, Doç. Dr. Şensin YAĞMUR

İşlevsel Dönüşüme Uğramış Mekanların Akustik Konfor Değerlendirmesinde Bir Örnek
Modelleme Çalışması

Büşra İŞLEK, Prof. Dr. Neşe YÜĞRÜK AKDAĞ

Yaş Etkeninin Hacimlerin Akustik Tasarımında Değerlendirilmesine Yönelik Bir Yaklaşım

Hazal ŞENTÜRK, Prof.Dr. Neşe YÜĞRÜK AKDAĞ

Cephelerde Akıllı Malzeme Kullanımı ve Oluşturduğu Sorunların Çözümlemesine Yönelik Bir
Model Önerisi

Nazlıcan ÇİÇEK, Dr. Öğr. Üyesi Ezgi KORKMAZ

Eğitim Mekanlarında Akustik Konfor Koşullarının Değerlendirilmesi: Mimarlık Fakültesi
Örneği

Rana KAMILOĞLU, Doç. Dr. Mehmet Nuri İLGÜREL, Prof. Dr. Eser OLĞAR

TAVAN EĞİMİNİN IŞIK RAFLARININ PERFORMANSINA ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

Hızır Gökhan UYDURAN*, Doç. Dr. Şensin YAĞMUR**

*Lisansüstü Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yapı Bilgisi Anabilim Dalı, İstanbul,

gokhanuyduran@gmail.com

**Tez Danışmanı, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Yapı Bilgisi Anabilim Dalı, İstanbul,

sensina@yildiz.edu.tr

Gerekli miktarda günışığının, insan sağlığı, üretkenliği, mekan algısı, ısıtma-soğutma ve yapay aydınlatma yüklerini düşürmesi açısından önemi büyüktür. Ancak, yapı yönü, çevresel engeller gibi faktörler yüzünden kimi durumda günışığı sistemlerinden yararlanmak gerekir. Işık raflarının da bir parçası olduğu bu sistemlerin başlıca hedefleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- gün ışığının hacmin derinliklerine yönlendirilmesi,
- görsel konforun iyileştirilmesi ve kamaşma kontrolü,
- elektrik enerjisi kullanımının azaltılması,
- ısıtma-soğutma yüklerinin azaltılması.

Bir ışık rafı sistemi, pencere, ışık rafı ve tavan olmak üzere üç elemandan oluşur. Gün ışığından yararlanma ve amaçlanan verimin elde edilebilmesi bakımından, pencere özellikleri (boyut, konum, cam tipi), ışık rafı özellikleri (konum, boyut, eğim, yüzey özellikleri) ve tavan özellikleri (yükseklik, eğim ve yüzey özellikleri) önemli değişkenlerdir. Yapılan literatür araştırmasında, ışık raflarına yönelik yapılan çalışmalarda, genellikle, incelemelerin ışık rafı konumu, boyutu ve eğimine yönelik olduğu belirlenmiştir. Ancak, tavan özelliklerine yönelik çalışmalar çok sınırlıdır. Bir ışık rafı sisteminin çalışması, ışık rafı yüzeyine ulaşan gün ışığının tavan yüzeyinden hacim içine yansıtılması prensibine dayandığı için, verimin yükseltilebilmesi için tavan özelliklerinin de göz önünde tutulması gerekmektedir. Bu çalışmada, farklı tavan yükseklik ve eğiminin ışık raflarının performansları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırma sırasında günışığı benzetimleri iklim tabanlı günışığı modellemesi ile yapılmıştır. Yapılan literatür araştırmasında, ışık rafı ile ilgili çalışmaların çoğunda iklim tabanlı modellemelerin kullanılmadığı, incelemelerin CIE kapalı gök modeline göre yapıldığı ve günışığı çarpanının hesaplandığı belirlenmiştir. İklim tabanlı modellemeler, diğer modellemelerden farklı olarak, enleme bağlı iklim dosyaları yardımı ile bütün bir yıl için benzetim yapmakta ve 100-2000 lux arası olan yararlı günışığı miktarını belirlemektedir. Bu sayede, tüm hava koşulları

değerlendirilerek güneş performansı (güneş ışığı, ısıtma-soğutma yüküne katkı) değerlendirilebilmektedir. Modellemeler için 5.0x5.0 m ve 7.0x5.0 m boyutlarında iki hacim alınarak, tavan yüksekliği için 3.0 m ve 4.0 m seçilmiştir. Pencerenin güneyde yer aldığı ve saydamlık oranının %40 olduğu varsayılmıştır. Işık raflarının eğimlerinin -30°, 0°, 30°, derinliklerinin 0.5, 1.0, 1.5 m ve pencereden yüksekliklerinin 1 ve 1.5 m olduğu durumlarda 0°, 15°, 30°, 45° derecelik tavan eğimlerinin gün ışığından yararlanma ve enerji performans (ısıtma-soğutma) üzerindeki etkileri incelenmiştir. Güneş ışığı benzetimleri için Radiance, enerji benzetimleri için ise EnergyPlus benzetim motorları kullanılmıştır. Sonuç olarak, tavan eğimlerinin etkisi ışık rafının yüksekliği, derinliği ve eğimine göre farklı olmuştur. Ele alınan bazı durumlarda, güneş ışığını, hacmin derinliklerine göndererek yararlı güneş ışığı miktarını arttırmış, bazı durumlarda ise pencerenin önünde kamaşmaya ve ısı kazançlarına neden olacak şekilde arttırmıştır.

Anahtar kelimeler: Işık rafı, tavan eğimi, yararlı güneş ışığı.

İŞLEVSEL DÖNÜŞÜME UĞRAMIŞ MEKANLARIN AKUSTİK KONFOR DEĞERLENDİRMESİNDE BİR ÖRNEK MODELLEME ÇALIŞMASI

Büşra İŞLEK*, Prof. Dr. Neşe YÜĞRÜK AKDAĞ**

*Lisansüstü Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

h.busraislek@gmail.com

**Tez Danışmanı, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

nakdag@yildiz.edu.tr

Zaman içerisinde sosyo-kültürel, ekonomik ve çevresel etkenlerin değişmesine paralel olarak toplumların ihtiyaçları da değişikliğe uğramaktadır. Değişen toplumlumsal gereksinimler sonucunda, yapı çevre kullanıcı gereksinimlerini karşılayamayabilmektedir. İşlevini kaybeden yapılar yıkılmakta, terk edilmekte ya da yeni bir işlev ile kullanıcı hizmetine tekrar sunulmaktadır. Yeniden işlevlendirme olarak adlandırdığımız korumacı yaklaşım, mekanların sürekliliğini sağlarken bir yandan da yapıları yok olmaktan kurtarmakta ve geçmiş ile günümüz arasında bağ kurmaktadır. Ancak kullanıcılar için konforlu mekanlar oluşturmak adına, dönüşüm sürecinde yapının yeni işlev için yeterli fiziksel, psikolojik, enformatik donanımlara sahip olup olmadığı sorgulanmalıdır. Yapı içi yaşanabilirliği artırmak amacı ile gerekli analizler ve çalışmalar yapıldıktan sonra yapı kullanıcı deneyimine sunulmalıdır.

Dönüşüm sürecinde denetlenmesi gereken ve ergonomik kriterlerden biri olan mimari akustik, gürültü denetimi ve hacim akustiği olmak üzere iki dala ayrılmaktadır. Her işlevin, hacimlerde akustik konforu sağlamak adına gürültü denetimi ve hacim akustiği açısından kabul edilebilir değer aralıkları birbirinden farklıdır.

Akustik çalışmalar yapılmadan kullanıma açılan hacimlerde gürültü problemleri, konuşma amaçlı kullanılan mekanlarda anlaşılabilirliğinin sağlanamaması, müzik amaçlı kullanılan mekanlarda yeterli gürülüğün, netliğin sağlanamaması gibi akustik problemlerin yaşanması kaçınılmaz olur. Oluşacak akustik problemler hoş gitmeyen, rahatsız edici bir durumdur. Verdiği rahatsızlığın yanı sıra bireyler üzerinde, psikolojik, fizyolojik ve performans yönünden olumsuz etkiler de yaratır.

Çalışma kapsamında, işlev dönüşümüne uğramış bir yapı ele alınarak, akustik konfor değerlendirmesi ve iyileştirme çalışmasının gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır. İncelenen yapı 2008 yılında evlendirme dairesi olarak kullanıma açılmıştır. Evlendirme dairesinin belediye kompleksine dahil edilmesi ile beraber yapı 2018 yılında kitap-kafe konsepti ile kullanıcı deneyimine tekrar sunulmuştur. Çoğunlukla kafe olarak kullanılan zemin kattaki

mekanda kimi zaman seminerler ve konserler düzenlenmektedir. Çok amaçlı kullanılan bu mekanda dönüşüm sürecinde akustik açıdan düzenlemeler yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda kullanıcı konforunu artırmak adına akustik çalışmalar yapılması amaçlanmıştır. Öncelikle, mevcut yapının kazandığı yeni işlevlerinin, akustik konfor için sağlanması gereken yansım süresi, güç, netlik, bas oranı, konuşma iletim indisi gibi işleve bağlı hacim akustiği parametrelerinin değer aralıkları belirlenmiştir. Ardından, hacim akustiği simülasyon programı yardımı ile, hacmin mevcut durumu limit değerler açısından incelenmiş ve işlevlere yönelik uygunluk durumu saptanmıştır. Bu bildiride, mevcut durumun değerlendirilmesine yönelik sonuçlar sunulmuştur.

Simülasyon programından elde edilen verilere göre akustik açıdan uygun olmayan parametrelerin istenilen değer aralığına getirilmesi için yüzey malzemelerin değişikliği, hacim büyüklüğü değişikliği, seminer ve konser esnasında sesin dinleyiciye yönlendirilmesi için yansıtıcı tavan tasarımı gibi iyileştirme çalışmaları çalışmanın ilerleyen aşamalarında ele alınacaktır.

Anahtar kelimeler: Akustik konfor, işlev dönüşümü, gürültü denetimi, hacim akustiği.

YAŞ ETKENİNİN KONUŞMA AMAÇLI SALONLARIN AKUSTİK TASARIMINDA DEĞERLENDİRİLMESİNE YÖNELİK BİR YAKLAŞIM

Hazal ŞENTÜRK*, Prof. Dr. Neşe YÜĞRÜK AKDAĞ**

* Lisansüstü Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

hazalsenturk08@gmail.com

**Tez Danışmanı, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

nakdag@yildiz.edu.tr

Hacim akustiği; hacim içindeki ses kaynağından çıkan seslerin, tüm dinleyicilerin kulaklarına en iyi koşullarda ulaşmasını sağlayan akustik dalıdır. İşitsel algılamının ana öğeleri ise ‘Ses Kaynağı’, ‘Sesin İletildiği Ortam’ ve ‘İşitme Sistemi’dir. Hacimlerin akustik tasarımında önem taşıyan parametrelerin optimum değerlerinin belirlenmesinde günümüze değin yapılan çalışmalarda, genellikle 18-25 yaş grubunda ve kulağında herhangi bir fizyolojik rahatsızlığı olmayan kişilerin değerlendirmeye alındığı görülmektedir. Ancak yaşla birlikte işitsel duyarlılıkta bazı değişimler yaşanmakta, bu durum kişilerin özellikle belirli frekanslardaki sesleri duyma ve konuşmayı anlama performanslarında düşüslere neden olmakta ve bu durum işitsel konforu olumsuz etkilemektedir.

İstatistiklere göre ülkemizdeki yaşlı nüfusu son 5 yıl içerisinde %16 artış göstermiştir. Önümüzdeki yıllarda da toplum içerisindeki yaşlı nüfus oranının artmaya devam edeceği öngörülmektedir. Konuya hacim akustiği açısından bakıldığında ise; konser, opera, konferans, tiyatro, seminer gibi etkinliklerin yapıldığı hacimlerde katılımcıların yaş grupları değişkenlik göstermekte, zaman zaman belirli yaşın üzerindeki dinleyiciler ağırlıkta olmaktadır.

Özellikle seslendirmesiz konuşma amaçlı salonlarda, tasarım genç kulağın işitsel duyarlılığına göre yapıldığından yaşlı dinleyiciler duyma güçlüğü yaşamaktadır. Bu nedenle salonların akustik tasarımında tüm dinleyiciler için uygun olabilecek hacim akustiği parametrelerinin sağlanması açısından bir optimizasyon yapılması önem taşımaktadır.

Bu çalışmanın amacı, değişik işitsel duyarlılığa sahip dinleyiciler için akustik konfor sağlayacak konferans salonlarının akustik tasarım ölçütlerinin belirlenmesidir. Bu amaçla farklı yaşlardaki dinleyici gruplarının değerlendirilebilmesi için; ‘1. Grup: Genç Kulağı Temsilen 25 Yaş’, ‘2. Grup: Orta Yaşı Temsilen 50 Yaş’ ve ‘3. Grup: Yaşlı Kulağı Temsilen 75 Yaş’ olmak üzere üç farklı yaş dilimi ele alınmıştır. Seslendirme olmayan konuşma amaçlı bir hacim akustik simülasyon programı kullanarak modellenmiş ve salonun çeşitli bölümlerine yerleştirilen alıcı noktaları için hesaplama yapılmıştır.

Hesaplamalar sonucunda elde edilen veriler öncelikle genç kulak için (18-25 yaş aralığı) konuşmanın anlaşılabilirliği açısından literatürde belirlenen nesnel hacim akustiği parametreleri (ses düzeyi, yansıma süresi gibi) kapsamında değerlendirilmiştir. Daha sonra bu verilerin literatürde yaşlı kulak için belirlenen, konuşmanın duyulabilmesi için gerekli ses düzeyleri (dolaysız ve toplam ses düzeyi) ile karşılaştırması yapılmış ve simülasyon programında oluşturulan farklı dinleyici noktalarında uygun değerlerin sağlanıp sağlanmadığı incelenmiştir.

Hacmin özellikle arka bölümlerinde gerekli ses düzeyinin ve anlaşılabilirliğin sağlanamadığı görülmüş ve tavan için yansıtıcı yüzey tasarımı yapılmıştır. Elde edilen sonuçların, tüm yaş grupları için yeterli işitsel konforu sağlayacak konuşma amaçlı salonların tasarımına önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Hacim akustiği, konuşma amaçlı salonlar, işitsel konfor, işitsel duyarlılık ayrımları.

CEPHELERDE AKILLI MALZEME KULLANIMI VE OLUŞTURDUĞU SORUNLARIN ÇÖZÜMLENMESİNE YÖNELİK BİR MODEL ÖNERİSİ

Nazlıcan ÇİÇEK*, Dr. Öğr. Üyesi Ezgi KORKMAZ**

*Lisansüstü Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul.

nazlicicek61@gmail.com

**Tez Danışmanı, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

korkmaz.ezgi@gmail.com

Mimaride tasarım anlayışının yanı sıra yapı tasarımında kullanılan malzemelerin nitelikleri düşünülmesi gereken en önemli unsurlardandır. Bu bağlamda seçilen malzemenin cinsi, özellikleri ve kullanım alanları önemli rol oynamaktadır. Mimari tasarımda kullanılan malzemeler “konvansiyonel malzemeler” ve “akıllı malzemeler” olarak iki başlık altında incelenmektedir. Geçmişten günümüze kadar kullanılan ve hala kullanılmaya devam eden konvansiyonel malzemelerin dış uyaranlara karşı nitelik açısından herhangi bir değişim göstermemesi bu malzemelerin kullanımını sınırlamıştır. Bu nedenle dış uyaranlara cevap veren ve bu uyaranlara karşı gerekli nitelik değişimleri yapabilen yeni malzeme arayışları doğmuştur. Bilimsel ve teknolojik gelişmeler ile birlikte konvansiyonel malzemeler yerini akıllı malzemelere bırakmaya başlamıştır. Birçok endüstriyel alanda kullanılan bu malzemelerin kullanıldıkları yere ve işlevlerine göre çeşitli fonksiyonlara sahip olması gerekir. Bu bağlamda akıllı malzemelerin mimaride kullanımları sırasında, dış uyaranlara karşı işlevlerine yardımcı olacak faydalı nitelik değişimleri yapması beklenmektedir. Böylelikle akıllı malzemeler ile birlikte “ortam şartlarıyla mücadele eden” yapı anlayışı yerine, “çevresel uyarılara yanıt vererek ortam şartlarına uyum sağlayan” yapı anlayışı ortaya çıkmıştır.

Akıllı malzemeler yapının birçok bölümünde kullanılabilir. Fakat çevresel uyarılara doğrudan maruz kalan bölüm yapı kabuğudur. Dolayısıyla yapı kabuğunu oluşturan çatı ve cepheler akıllı malzeme kullanımının yoğun olduğu bölümlerdendir. Akıllı malzemelerle oluşturulan cepheler yapıya enerji korunumu/ kazanımı, doğal aydınlatma, doğal havalandırma, güneş kontrolü, ışık kontrolü, gürültü kontrolü, yangın kontrolü gibi işlevler kazandırmaktadır. Ancak malzemelerin bazı fiziksel, kimyasal ve mekanik özellikleri ya da uygulama sırasındaki zorluklar çeşitli sorunlara yol açabilmektedir. Böylelikle cephelerde akıllı malzeme kullanımı birçok avantaj sağlamakla birlikte çevresel olumsuzluklara karşı dayanım konusunda ve uygulama sırasında ortaya çıkabilecek bazı sorunları da beraberinde getirebilmektedir. Bu nedenle kullanılacak olan malzemenin avantaj ve dezavantajları göz önünde bulundurularak seçim yapılması gerekmektedir.

Çalışma kapsamında; cephelerde kullanılan akıllı malzemelerin detaylı sınıflandırılması yapılarak malzeme özelliklerine değinilecek, akıllı malzemelerin yapı cephelerinde kullanımı ve kullanım sırasında malzemenin fiziksel, kimyasal ve mekanik özelliklerinden dolayı ortaya çıkabilecek sorunlar incelenecektir. Çalışma cephelerde akıllı malzeme kullanımı ile sınırlandırılacaktır. Literatür araştırmalarının yanı sıra çeşitli test ve belgelemeler ile malzemelerin avantaj ve dezavantajları ortaya koyulacaktır.

Anahtar kelimeler: Yapı, yapı kabuğu, akıllı malzemeler, akıllı yapı cepheleri.

EĞİTİM MEKÂNLARINDA AKUSTİK KONFOR KOŞULLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ: MİMARLIK FAKÜLTESİ ÖRNEĞİ

Rana KAMİLOĞLU*, Mehmet Nuri İLGÜREL, Prof. Dr. Eser OLĞAR*****

*Lisansüstü Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

ranakamiloglu@gmail.com

**Doç. Dr., Tez danışmanı, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

milgurel@yildiz.edu.tr

***Prof. Dr., Tez eş danışmanı, Gaziantep Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Fizik Mühendisliği Bölümü, Gaziantep

olgar@gantep.edu.tr

Konuşma işlevli hacimler olan tiyatrolar, konferans salonları, derslikler, toplantı salonları, açık planlı ofisler gibi mimari hacimlerde uygun işitsel konfor koşullarının oluşturulması mimari tasarımın öncelikli amaçlarından olmalıdır. Isısal ve görsel konforun dışında mimari hacimlerde sağlanması gereken fiziksel konfor koşullarından olan akustik konforun sağlanması, hacim akustiği ve gürültü denetimi olmak üzere iki ayrı bilim alanı ilgilendirmektedir.

Ulusal ve uluslararası alanda, yapıların hacim akustiği ve gürültü denetimi açısından değerlendirilmesi, ilgili yönetmelik ve standartlar aracılığı ile gerçekleştirilmektedir. Ülkemizde bu kapsamda gürültü denetimi üzerine, 2017 yılında Binaların Gürültüye Karşı Korunması Hakkında Yönetmelik (BGKKHY), Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. BGKKHY, yapı kabuğunda, hacimleri ayıran bölme elemanlarında sağlanması gereken gürültü yalıtım değerlerini ve işleve bağlı olarak kabul edilebilir gürültü düzeylerini tanımlamaktadır.

Benzer şekilde mimari akustiğin bir diğer kolu olan hacim akustiğinin en önemli parametrelerinden yansıma (reverberasyon) süresi ölçüm yöntemlerinin tanıtıldığı TSE12354 (BS EN ISO 3382'dan uyumlulaştırılan) standardı bulunmaktadır.

Kuramsal derslerin yanı sıra mimari proje derslerinin yürütüldüğü mimarlık fakültesi derslikleri akustik konfor koşullarının öncelikle sağlanması gereken hacimler arasında yer almaktadır. Eğitim mekânlarında eğitici ve öğrenci arasındaki bilgi aktarımının büyük oranda sözlü iletişim ile gerçekleşmesi nedeniyle, aktarılan bilginin yani konuşmanın net bir şekilde anlaşılması gerekmektedir. Buna ek olarak mimarlık eğitiminin, klasik eğitim yöntemi dışına çıkan atölyede uygulamalı eğitim yöntemi nedeniyle akustik gereksinimleri de farklılaşmaktadır. Öğrenciler bu stüdyolarda aynı anda farklı gruplar ve atölye yürütücüleri eşliğinde bilgi alışverişinde bulunmaktadır. Bu durum birden fazla ses kaynağından çıkan seslerin belirli alıcılara nicelik

ve nitelik olarak yeterli biçimde ulaşmasını amaçlayan bir akustik ortamı gerekli kılmaktadır. Bu nedenle bu tip kullanıma sahip dersliklerin, hem kuramsal eğitim hem de mimarlık atölye eğitimi olmak üzere farklı gereksinimlere yanıt verebilecek akustik koşullara sahip olması gerekmektedir.

Dersliklerde akustik konfor koşullarının gerektiği gibi olması öncelikle gürültü denetimi ile ilgili önlemlerin tam olarak alınmış olmasına ve hacim içinde fon gürültüsünün kabul edilebilir sınırlar içinde olmasına bağlıdır. Bununla birlikte, hacmin büyüklüğü, yüzey gereçlerinin yutuculuğu/yansıtıcılığı, derslik kapasitesi ve oturma düzeni gibi değişkenler derslik içindeki hacim akustiği koşulları konusunda belirleyici olmakta ve konuşmanın anlaşılabilirliğini önemli ölçüde etkilemektedir.

Bu bağlamda, örnek bir çalışma olarak Gaziantep Üniversitesi Mimarlık Fakültesi içinde bulunan farklı kullanım, büyüklük ve oturma düzenine sahip derslikler mimari ve akustik açıdan incelenmiştir. Tez çalışmasının sınırlı bir bölümü ile ilgili olan bu bildiride derslik kullanıcıları ile gerçekleştirilen yerinde ölçme ve incelemelere yer verilmiştir. Bu dersliklerin, kuramsal ve uygulamalı dersler için kullanım durumlarına göre gürültü denetimi ve hacim akustiği ile ilgili uygun koşulları sağlayıp sağlamadığı, ilgili yönetmelikler kapsamında incelenmiş, ölçüm sonuçları ile dersliklerin akustik açıdan durumları değerlendirilmiştir. Tez çalışmasında ayrıca, dersliklerin akustik simülasyonları da yapılarak akustik açıdan uygun durumda olmayan derslikler için iyileştirme önerileri geliştirilecektir.

Anahtar Kelimeler: hacim akustiği, dersliklerde konuşmanın anlaşılabilirliği, mimari tasarım stüdyoları, akustik iyileştirme, akustik ölçüm, akustik simülasyon.

OTURUM B-I

OTURUM BAŞKANI: PROF. DR. NUR URFALIOĞLU

Osmanlı Baroğu

Zehra Nilhan YAPAR, Dr. Öğr. Üyesi Zafer SAĞDIÇ

Mekan Algısında Meydana Gelen Dönüşümlerin Bireysel Ve Toplumsal Bellekte İnşasının

Trabzon Ayasofyası Üzerinden Okunması

Hatice SAVAŞ, Dr. Öğr. Üyesi Zafer SAĞDIÇ

Mimar Abidin Mortaş ve Yarışma Projeleri

Nesibe KINATAŞ, Doç. Dr. Alev ERKMEN

Muş Halkevi (1934-1951)

Sümevra GÖKÇE, Doç. Dr. Alev ERKMEN

OSMANLI BAROĞU

Zehra Nilhan YAPAR*, Dr. Öğretim Üyesi Zafer SAĞDIÇ**

*Lisansüstü Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul,
f3318011@std.yildiz.edu.tr

**Tez Danışmanı, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,
sagdic@yildiz.edu.tr

Barok kelime olarak eğri büğrü inci anlamına gelen ve 16. yüzyıl sonlarında başlayıp 18. yüzyıl sonlarına kadar devam etmiş olan üsluba verilen isimdir. Bu üsluba has unsurlar eğriler, dalgalar, girinti ve çıkıntılar hareketliliği sağlar nitelikte kendilerini göstermektedir. Barok İtalya’da doğmuş daha sonra İspanya, Portekiz, Almanya, Fransa ve Latin Amerika topraklarına ulaşmayı başarmıştır.

Osmanlı mimarlık tarihi incelendiğinde 19. yüzyıl süreci içinde batılı mimarlık üsluplarının etkisi altında imparatorluk topraklarında pek çok üslubun örneklerinin verildiğini görmekteyiz. Bunlar içerisinde Neoklasisizm, Art Deco, Art Nouveau gibi yaygın ölçüde örnekleri verilmiş üslupların Avrupa coğrafyası ile neredeyse eş zamanlı olarak Osmanlı mimarlığında kullanıldığı söylenebilir. Barok üslup örneklerinin yapılış zamanına bakıldığında ise Avrupa coğrafyasında ortaya çıktığı dönemden neredeyse elli sene kadar sonra kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bu gecikmenin Osmanlı öz mimari üsluplarından Lale Dönemi üslubunun etken kullanıldığı dönemin Avrupa coğrafyasında Barok Dönem ile neredeyse üst üste çakışmasından kaynaklanmış olduğu düşünülmektedir.

Osmanlı Devleti’nde Batılılaşma Dönemi olarak adlandırılan 18. yüzyıl başlarından başlayarak 19. yüzyıl boyunca süren dönem içinde, Osmanlı Baroğu diğer üslupların yanı sıra Osmanlı coğrafyasında batı örneklerinden farklılık göstererek Osmanlı mimarlığı içinde dünyada eş benzeri başka bir coğrafyada görülmez biçimde yeşerdiği için önem arz eden yapı örneklerine sahiptir.

Osmanlı Barok üslubunu en açık şekilde inceleyebildiğimiz yapılar çeşme ve sebiller olduğundan çalışmada bu yapılar üzerinde durulmaktadır. Beşir Ağa ve Mehmet Emin Ağa sebilleri üslubun erken dönem özelliklerini taşıırken, Nuruosmaniye Sebil ve Çeşmesi ise zengin dekorasyonu ile Barok üsluba örnek bir yapıdır.

Osmanlı Baroğu’nun gelişimini gözlemleyebileceğimiz bir yapı örneği de camilerdir. Hekimoğlu Ali Paşa Camii ile birlikte batı etkileri görülmeye başlanır. Hekimoğlu Ali Paşa Camii’nden sonra

yapılan Nuruosmaniye Camii Osmanlı Baroğu’nu en iyi temsil eden yapı olarak çalışmada yer almaktadır.

Dünyada eşsiz bir yere sahip olan Osmanlı Baroğu hakkında araştırma yapmanın amacı Osmanlı mimarlığının farklı dönemlerine ait pek çok araştırma yapılmış olsa da bugüne kadar bu döneme yönelik detaylı araştırmaların henüz kaleme alınmamış olmasıdır.

Osmanlı Devleti’nde Batılılaşma Dönemi 18. yüzyıl başlarında bir geçiş evresindedir ve bu evreden sonra görülen Barok üslup egemenliği Osmanlı İmparatorluğu’nun 18-19. yüzyıldaki hudutlarını kapsayan bölgelerde kendini belli eder durumdadır. Ancak Barok yapıların çoğunlukla İstanbul’da tespit edilmesi üslubu daha iyi incelememiz için çalışmada bir sınır oluşturmaktadır. Bu bildiride söz konusu üslup sebil, çeşme ve cami yapı örnekleri üzerinden açıklanmaya çalışılacaktır. Çalışmada ilgili döneme dair kaynaklar taranmış olup, tez çalışmaları, katalog niteliğindeki kaynaklar, kitaplar ve ansiklopedilerden yararlanılmıştır.

Sonuç olarak, Barok üslup doğduğu Avrupa topraklarından farklı şekilde Osmanlı mimarlığı içinde sentezlenerek, ünik bir üslup olarak kendini göstermiş olup, bu ünik üslubun inkişafını en iyi yansıtan yapılar çeşme ve sebiller olmuştur.

Anahtar kelimeler: Osmanlı, barok, çeşme, sebil, cami.

MEKAN ALGISINDA MEYDANA GELEN DÖNÜŞÜMLERİN BİREYSEL VE TOPLUMSAL BELLEKTE İNŞASININ TRABZON AYASOFYASI ÜZERİNDEN OKUNMASI

Hatice Savaş*, Dr. Öğretim Üyesi Zafer Sağdıç**

*Lisansüstü Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

haticesavas1995@hotmail.com

**Tez Danışmanı, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

zafersagdic@hotmail.com

Bugün Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde, benzer kadere sahip üç adet Ayasofya yapısı bulunmaktadır. Bunlardan biri, Bizans Devleti ve Osmanlı Devleti'ne başkentlik yapmış bir şehirde ve Hristiyan dünyası için çok büyük öneme sahip olan İstanbul Ayasofyası'dır. İkincisi, Bizans Devleti'nin hanedanına özellikle Latin istilası dönemlerinde ev sahipliği yapmış olan İznik Ayasofyası'dır. Üçüncüsü ise, İstanbul'dan oldukça uzakta, kendilerini Bizans'ın temsilcisi olarak gören Trabzon Komnenos Devleti döneminde yaptırılmış olan Trabzon Ayasofyası'dır. Trabzon Ayasofya yapısı, tıpkı diğer Ayasofya yapıları gibi, Osmanlı Devleti'nin fethinden sonra cami olarak işlev görmüştür. 1958-1962 yılları arasında Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Edinburgh Üniversitesi öğretim üyeleri önderliğinde yapılmış olan kapsamlı ve detaylı bir restorasyon sürecinin ardından 1964 yılında müze olarak işlev kazanmış fakat 2013 yılında tekrar cami olarak varlığına devam etmiştir. Yapı, cami olarak işlevini sürdürürken aslında müze işlevini de tamamen terk etmemiştir. Yapının cami olarak işlev görmesi adına, mekanın kilise işlevine dair hafızada yer edinen fresk gibi unsurları perdeler ile kapatılmıştır. Bunun yanında yapı, turistlerin gezebileceği ve inceleyebileceği bir yürüyüş aksı ile birlikte müze işlevini de sürdürmektedir.

Yapı kiliseden camiye, camiden müzeye ve müzeden tekrar camiye dönüştürülürken her defasında farklı süreçlerden geçmiştir. Bu dönüşümler esnasında yapının geçirdiği süreçlerin hepsi yapının mekan algısında oldukça büyük değişimlere yol açmıştır. Mekan algısında meydana gelen her değişim ise, yapının mekânsal belleğinin bireysel ve toplumsal katmanlarda tekrardan inşa edilmesine sebep olmuştur. Mekansal belleğin yeniden inşasının meydana geldiği her seferde, aslında eski bellek tamamen yok olmamış, yeniden inşa edilen bellekte izlerini taşımaya devam etmiştir.

Bu çalışmanın amacı, yazarın yüksek lisans tez çalışması kapsamında da incelenecek olan, Trabzon Ayasofyası üzerinde, farklılaşan her mekan algısının ve inşa edilen her yeni belleğin

üst üste eklenerek oluşturduğu ve katmanlaştığı belleği irdelemektir. Yapının tarihi ve mekânsal dönüşümlerinin analizi adına literatür taraması, bireysel ve toplumsal bellek kavramlarına ait kuramsal çalışmaların incelenmesi ve ardından bu incelemelerin Trabzon Ayasofya binası üzerinden okunması bu çalışmanın ana aksını oluşturmaktadır.

Anahtar kelimeler: Trabzon, Ayasofya, toplumsal bellek, mekansal bellek.

MİMAR ABİDİN MORTAŞ VE YARIŞMA PROJELERİ

Nesibe KINATAŞ*, Doç. Dr. Alev ERKMEN**

*Lisansüstü Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Tarihi ve Kuramı Anabilim Dalı, İstanbul,

nesibekinatas93@gmail.com

**Tez Danışmanı, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

aleverkmen@ttmail.com

Dönemin Avrupası'nda yaygın olan mimarlık yarışmaları 1930'lar Türkiye için henüz yeni sayılabilecek bir pratik oluştuyordu. Yapı gereksinimini karşılayacak projelerin doğrudan yüklenicilerine ihale etmek yerine yarışma yoluyla elde edilmesi; ek maliyetlerin oluşması ve proje süresinin artması gibi bir dizi ekonomik ve idari zorluklar taşıyordu. Öte yandan, bu yarışmalar mimarlığın özerk bir meslek olarak gelişmesi ve toplumsal tanınırlık kazanması için önemli bir olanak sağlıyordu. Yarışmalar, aynı zamanda Türk mimarlarının ülkede bulunan Avrupalı konuk mimarlarla rekabet edebildiği ender mesleki platformlardan birisiydi. Bu yıllarda, çeşitli ülkelere Türkiye'ye bir grup Avrupalı mimar davet edilmiş ve pek çok anıtsal kamu yapısının tasarımı doğrudan bu kişilere teslim edilmişti. Küçük ölçekli sivil yapıların önemli bir bölümü ise, resmi mimarlık eğitimi almamış kalfalar tarafından yürütölmekteydi. Bu ortamda, iş alma konusunda sıkıntılar yaşayan Türk mimarlar mesleki yetkinliklerini ortaya koyabilmek için proje yarışmalarını çok önemsiyorlardı. 1930'lardan itibaren sayısı artmaya başlayan yarışmaların, Türk mimarlarının katılımını kolaylaştıracak biçimde düzenlenmesi ve kurumsallaşması için de çalışmalar sürdürölmekteydi. Dönemin en faal mesleki figürlerinden birisi olarak tanınan mimar Abidin Mortaş da bu yıllarda mimarlık yarışmalarına katılan ve yarışma pratiğinin gelişmesine katkı sağlayan isimlerden birisidir.

Bildiri yazarının, tez çalışması olarak kapsamlı bir monografi hazırladığı mimar Abidin Mortaş, Cumhuriyet dönemi mimarlığının en önemli basılı kaynaklarından biri olan Mimar/Arkitekt dergisinin üç kurucu editöründen birisidir. Mimarı olduğu yapıların yanı sıra müteahhitliğini yaptığı birçok yapı da bulunmaktadır. Mimarlar Birliğinde başkanlığa kadar aldığı görevler ve mimarlık mesleğinin sorunlarına dair kaleme aldığı çok sayıda yazı ile beraber mesleğin örgütlenmesinde önemli roller üstlenmiştir.

Bildiri kapsamında, Abidin Mortaş'ın mimarlık yarışmaları için hazırladığı projeler kronolojik olarak tanıtılacak, yarışmalara sebatla katılan bu önemli mimarın tasarımcı kimliği üzerinde durulacaktır. Mortaş'ın projeleri ile dönemin diğer tasarımcıları arasında, nasıl bir dil birliği veya farklılaşma olduğu incelenecektir.

Bildiriye konu edilecek projeler şöyle sıralanabilir: Abidin Mortaş'ın Zeki Sayar ile beraber hazırladıkları ve birinci seçilerek yapımı gerçekleşen *Zonguldak Halkevi* (1933), derece almayan apartman projeleri *Himayei Etfal Apartmanı Projesi* (1934) ve *Celal Bey Apartmanı Projesi* (1934), Şevki Balmumcu ile beraber hazırladıkları *Yozgat Terzili Kaplıca Oteli Projesi* (1935), birinci seçilerek inşa edilen *Ankara Çocuk Esirgeme Kurumu Apartman, Sinema, Havuz, Gazino ve Garaj Binası* (1936), yarışmayı kazanan iki projeden biri olan ama inşa edilmeyen *Bursa Halkevi Projesi* (1938), derece almayan projelerden *Polis Koleji Projesi* (1940), *Çanakkale Şehitler Abidesi* (1944), *İstanbul Radyo Evi Projesi* (1945), Nizamettin Doğu ve Feyyaz Tüzüner ile beraber hazırladıkları ve yarışmada birinci seçilerek inşa edilen *Adana Adalet Sarayı* (1945).

Mevcut literatürde çoğunlukla *Mimar/Arkitekt* dergisinin kurucu editörü olarak anılan ve anıtsal yapı tasarlama imkanını mimarlık yarışmaları sayesinde elde eden mimarlarımızdan Abidin Mortaş'ın tasarımcı kimliği, bu bildiride mimarın 1933 ile 1945 yılları arasında üretilmiş yarışma projeleri üzerinden okunmaya çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Abidin Mortaş, erken cumhuriyet dönemi, *Mimar/Arkitekt* dergisi, mimarlık yarışmaları.

MUŞ HALKEVİ (1934-1951)

Sümevra GÖKÇE*, Doç. Dr. Alev ERKMEN**

*Lisansüstü Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Ana Bilim Dalı, İstanbul

sumeyra.cevahiroglu@gmail.com

** Tez Danışmanı, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul

aleverkmen@ttmail.com

Modernleşmeyle birlikte mimarlık, iktidar yapılarının yanı sıra yeni bir toplumsal programın meşrulaştırılmasının da aracı olmuştur. Bir modern proje olan Kemalizm, yeni toplumu ve yeni hayatı tasarlarken mimarlığı yeni ideolojik konstrüksiyonunun bileşenlerinden biri olarak kullanmıştır (Tanyeli, 1998:101). Bu bağlamda Türkiye’de 1932 yılı itibarıyla açılan, hem yeni mimari tercihi yansıtan hem de yeni toplumu eğiten halkevleri, kentin en önemli noktalarında konumlandırılarak yeni ulus devleti simgeleyen yapılardan biri olmuştur.

Halkevleri halkı Kemalist ilkeler doğrultusunda bir araya getirirken sınıfsız katı bir toplum yaratmayı amaçlamıştır. Halkın kaynaşmasını ve bütünleşmesini; mezhep, soy, sınıf farkları gözetmeden toplumu bir bütün halinde tutmaya çalışmıştır (Yeşilkaya, 1997:69). Doğu Anadolu Bölgesi’nin kültürü, geçmişte yaşanan isyanlar ve demografik yapısı nedeniyle halkevlerinin taşra teşkilatında örgütlenmesi Ankara yönetimi için önem teşkil etmekteydi (Yuca, 2015:230). Bu amaçla bölgede Malatya, Van, Erzincan, Elazığ, Erzurum, Iğdır, Bitlis, Muş, Ardahan, Kars, Bingöl, Tunceli, Ağrı Hakkari kentlerinde olmak üzere toplam on dört halkevi açılmıştır (Toksoy, 2007:43). Halka Türk kültürü, tarihi ve edebiyatı öğretilerek Kemalist ideolojinin istediği laik bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmıştır. Bunlardan Muş Halkevi binası bu bildirinin konusunu oluşturuyor. Bildiride Muş Halkevinin yapım öyküsü, mimari özellikleri, diğer halkevleriyle olan benzerlik ve farklılıkları ele alınırken; Kemalist ideolojinin “yeni mimari” tercihinin Muş Halkevine nasıl yansıtıldığı değerlendirilecektir.

Doğu Anadolu Bölgesinde ilk halkevi 19 Şubat 1932 tarihinde Malatya’da açılır. Aynı yıl, Van, Erzincan ve Kars Halkevi açılır. 1934’te Muş Halkevi ile birlikte Bitlis, Erzurum, Iğdır, Elazığ ve Ağrı Halkevi; 1936’da Bingöl, 1937’de Tunceli ve Ardahan Halkevi faaliyete girer (Toksoy, 2007:42-47).

Muş Halkevi resmi bir törenle 23 Şubat 1934’de kullanıma açılır (Çağlayan, 2016:260). 1932’de hususi idarece Şehir Kütüphanesi olarak inşa edilen mevcut bir binanın halkevine devredilmesiyle faaliyete başlamıştır (DABCA, 490.1/1768.1172.1). Diğer bir deyişle, bölgedeki Ağrı, Erzurum, Bitlis, Elazığ, Erzincan, Kars kentlerinin tersine, Muş Halkevi, kentte yeni bir

mimari etkinliğin konusu olmamış, kurumun yapı gereksinimi, mevcut bir binanın bu yeni işleve tahsis ile karşılanmıştır.

Yapı iki kez genişletme ve değişime uğrayarak nihai şeklini 1940 yılında alır (DABCA, 490.1/1768.1172.1). Muş Halkevi kent merkezinde, İstasyon caddesine hakim konumda Cumhuriyet meydanında yer alır. Yapı, tek katlı dikdörtgen formdadır. Yapının güney batı cephesi açık alanlara sahip olup sportif faaliyetler için kullanılmıştır. Muş Halk evi spor, kütüphane, sinema salonu, temsil, musiki, misafir, sıhhi müze birimlerine sahiptir.

Muş Halkevinin bitişigindeki arsalar, yapının kullanıma girmesinden dört yıl sonra, 1938 yılında istimlak edilerek meydan haline getirilmiştir. Bu meydana bir Atatürk büstü yapılmıştır. Cumhuriyet meydanı etrafında Hükümet Konağı, Belediye parkı, asri hamam, Ziraat Bankası ve Atatürk ilkokulu inşa edilmiştir (DABCA, 490.1/1768.1172.1). Muş Halkevi kent merkezini tanımlayan yapılardan biri olmasının yanında merkezin şekillenmesine doğrudan etki ettiği görülmektedir. 1951’de halkevlerinin kapatılmasıyla faaliyetlerini durduran yapı, bir süre belediye binası olarak kullanıldıktan sonra, 1963 yılında yıkılmıştır. Günümüzde aynı arsada Muş Belediyesi Ek Hizmet Binası bulunmaktadır.

Yazarın, Muş kent merkezindeki Erken Cumhuriyet dönemi kamu yapılarını konu alan yüksek lisans teziyle ilk defa bir mimarlık çalışmasına konu olacak olan Muş Halkevinin yirmi dokuz yıllık öyküsü, bu bildiride mimari nitelikleri ve kent yaşamına katkılarına odaklanan bir tarihçe ile aktarılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Muş Halkevi, Halkevi Mimarlığı, Erken Cumhuriyet Dönemi’nde Muş

Kaynaklar:

1. Toksoy, N., (2007). Halkevleri: Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak, Orion Yayınevi, Ankara.
2. Tanyeli, U., (1998). “Mekanlar, Projeler ve Anlamları”, U.Tanyeli (Ed.), Üç Kuşak Cumhuriyet içinde (101-108), İstanbul: Tarih Vakfı.
3. Çağlayan, E., (2016). “Cumhuriyet Taşrasından Bir Kesit: Muş (1925-1938)”, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 16:255-268.
4. Yuca, İ., (2015). “Muş Halkevi ve Faliyetleri (1934-1951)”, International Journal of Social Science, 35:227-246.
5. Yeşilkaya, N., (1997). İdeoloji Mimarlık ilişkisi ve Türkiye’de Halkevi Binaları (1932-1946), Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
6. Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (DABCA), Cumhuriyet Halk Partisi Kataloğu (CHPK), 490.1/1768.1172.1.

OTURUM B-II

OTURUM BAŞKANI: DOÇ. DR. ALEV ERKMEN

Tarihsel Süreç İçinde Konstrüktivist Mimarlık: S.S.C.B

Ali Güney YAKAR, Doç. Dr. Elvan ERKMEN

Marmara Adası'nın Geleneksel Konutları

Ecem GÜÇÜKTURGUT, Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU

Topkapı Sarayı Koğuş Yapıları: Seferli Koğuşu

Batuhan Burak BEŞİNCİ, Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU

Tarihsel Süreç İçinde Antakya Mimarisi

Mehmet Emre YÜZER, Prof. Dr. Nuran KARA PİLEHVARİAN

TARİHSEL SÜREÇ İÇİNDE SOVYET SOSYALİST CUMHURİYETLER BİRLİĞİ'NDE KONSTRÜKTİVİST MİMARLIK

Ali Güney YAKAR*, Dr. Öğr. Üyesi Elvan ERKMEN**

*Lisansüstü Öğrencisi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul, guneyyakar93@gmail.com

**Tez Danışmanı, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Tarihi Bölümü, İstanbul, elvan.erkmen@msgsu.edu.tr

1913 yılında Vladimir Tatlin'in köşe rölyef çalışmalarıyla ortaya çıkan Konstrüktivizm, 1917 Ekim Devrimi'nin ardından Avangard Sanat akımlarından biri olarak devrimin sanatına dönüşmüştür. S. S. C. B'nin farklı kurumlarında görev alan konstrüktivistler, sanat ile üretim arasında bağ kurarak sanatı gündelik hayatın bir parçası haline getirmişler, farklı alanlarda üretim yapmışlar ve sanatı mimarlığa uyarlayarak yeni bir yaklaşım geliştirmişlerdir. 1920 yılında sergilenen III. Enternasyonal Anıtı S. S. C. B'de büyük yankı uyandırmış, 1932 yılına uzanan süreçte çizimler, tiyatro sahneleri, maketler ve afişler olmak üzere konstrüktivist mimarlığın ütopya mimarlığı kapsamında değerlendirilen örneklerini tasarlamışlardır. Ancak 1922 – 1932 yılları arasında S. S. C. B'nin mimarlığını ütopya mimarlığının örneklerini tasarlayan konstrüktivist sanatçılar değil konstrüktivizm ile modern mimarlık arasında bağ kuran konstrüktivist mimarlar inşa etmiştir. Bu çalışmada; konstrüktivist mimarlığın siyasi, ekonomik ve toplumsal yapıya bağlı olarak oturduğu düzlem ve ütopya mimarlığının örnekleri ile Sovyet modernizmi adı altında değerlendirilen konstrüktivist mimarlık arasındaki açığı farkı ele alınmıştır.

Bu amaç doğrultusunda kronolojik olarak; Rus İmparatorluğu'nda sanat siyaset ilişkisinin gelişimi, Batı Avrupa'da modernizmin yükselmesine bağlı olarak sanat, siyaset ve mimarlık alanında yaşanan gelişmelerin Rus sanatına etkisi, Avangard Sanatın siyasi düzlemde konumlandığı nokta, konstrüktivistlerin sanat teorisinin ve pratiğinin kökeni incelenmiştir. S. S. C. B'nin kuruluşu, ideolojisi ve sosyalist düzenin inşa sürecinde uygulanan ekonomi politikaları; konstrüktivistlerin teorisinin ve pratiğinin değişiminin, konstrüktivist hareketin yükselişinin, siyasi iktidar ile konstrüktivistler arasındaki ilişkinin ve ütopya yaklaşımı ile ütopya mimarlığının oturduğu düzlemin zeminini oluşturması dolayısıyla detaylandırılmıştır. Ütopya mimarlığının örnekleri; konstrüktivistlerin mimari yaklaşımı, geliştirdikleri disiplinler ve sanat – mimarlık ilişkisi esas alınarak analiz edilmiş; ütopya mimarlığının konstrüktivist mimarlığının uygulanan örneklerine kazandırdığı nitelikler vurgulanmıştır. Siyasi iktidar ile konstrüktivistler arasındaki karşıtlık, neden – sonuç ilişkisine dayandırılarak konstrüktivist mimarlığının reel örneklerinin inşa sürecinde siyasi iktidarın konstrüktivistlere bakış açısının

dikkate alınması amacıyla açıklanmıştır. Konstrüktivist mimarlığın uygulanan örneklerinin siyasi ve toplumsal dönüşümü temsil etmesi dolayısıyla devrim öncesi Rus mimarisinin değişimi ana hatlarıyla incelenmiş, Rus mimarların batı sanatı ve mimarlığı ile olan ilişkisi ortaya koyulmuştur. S. S. C. B'nin inşasında görev alan konstrüktivist mimarların yaklaşımı ve modern mimarlık – konstrüktivizm ilişkisi konstrüktivist mimarlığın inşa edilen örnekleri üzerinden incelenmiştir.

Çalışmanın bütününde S. S. C. B'nin kapsadığı coğrafya ve Avrupa'da mimarlığın ve sanatın gelişimi hususunda belirleyici olan siyasi ve ekonomik gelişmeler, iki coğrafyaya etki eden iç ve dış dinamikler referans alınarak değerlendirilmiş ve tarihsel süreç içinde toplumsal yaşam koşullarının farklı olduğuna dikkat çekilerek kıyaslama yapılabilecek bir zemin sunulmuştur. Temel amaç; konstrüktivist mimarlığı ortaya çıkaran, 1922 – 1932 yılları arasında devrimin mimarlığına dönüştüren, sonlanmasında etkili olan nedenleri ve konstrüktivist mimarlığın mimarlık tarihindeki yerini bütüncül bir yaklaşımla değerlendirmektir.

Anahtar kelimeler: Avangard sanat, konstrüktivizm, konstrüktivist mimarlık, modernizm, S.S.C.B.

MARMARA ADASI'NIN GELENEKSEL KONUTLARI ASMALI KÖYÜ'NÜN İNCELENMESİ

Ecem GÜÇÜKTURGUT*, Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Tarihi ve Kuramı Anabilim Dalı, İstanbul,

ecemkkturgut@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi Öğretim Üyesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

nurfalioğlu@msn.com

Antik ismi Prokonnesos olarak bilinen Marmara Adası'na ilk yerleşimin, antik çağda Miletoslular tarafından olduğu bilinmektedir. İlk çağlardan beri mermer yatakları nedeniyle Roma ve Bizans İmparatorluğu'nun ilgisini çekmiştir ve önemli bir yerleşim yeri olarak kullanılmıştır. İstanbul'un fethiyle, 15.yy'dan itibaren Türkler adaya yerleşmeye başlamıştır. Fakat genel olarak adanın çoğunluğunu bu tarihlerde de Rumlar oluşturmaya devam etmiştir.

Adadaki konutlara bakıldığında, ilk dönem ahşap konutlarının o dönemde adanın halkı olan Rumlar tarafından yapıldığı, dönemin gazetesi olan Adalı Gazetesi'nden ve Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın araştırmaları ile arşivlerinden öğrenilmektedir. Genel olarak zemin katı kâgir yapılan konutlarda, Roma Dönemi duvar yapım tekniklerinin izleri görülmektedir. Üst katlarda taş malzeme yerini ahşaba bırakmıştır. Konutlar genellikle üç katlıdır. Kullanılan malzemeler, plan yerleşimi, ahşap merdivenler, duvarlardaki kalem işleri, tavanlardaki oymalar oldukça ilgi çekicidir. Rumlar, 1922 yılı Ekim ayı başlarına kadar bu bölgede yaşamış, Yunan ordusunun Anadolu'dan çekilişi ve İzmir yangınından bir ay sonra evlerini ve diğer tüm mülklerini terk ederek adadan ayrılmak zorunda kalmışlardır. Bu süreçte adanın yerli korsanlar tarafından yağmalandığı, evlerin çatılarındaki kiremitlerin alındığı, kapı ve pencerelerin söküldüğü ve kalan malların götürüldüğü bilinmektedir. Bu dönemde konutlar büyük zarar görmüştür. Sonrasında adaya yerleşen Türk nüfusu, özellikle Asmalı Köyü'nde ve Gündoğdu Köyü'nde bu geleneği sürdürmeye devam etmiştir. 1935 yılı Ocak ayındaki büyük depremle, ahşap konutların büyük bir kısmı yıkılmıştır. Günümüze ulaşabilen konutların sayısının az olmasının nedeni budur. Fakat buna rağmen eski ahşap Rum evlerinin hala kullanıldığı Asmalı Köyü'nde halk, Rumlardan kalan bu eski ahşap evleri tarihin birer sayfası gibi yıllardır korumaya çalışmaktadır. Yapılan yeni konutlar, var olan ahşap konutlardan esinlenilerek yapılmaya devam edilmiştir. Adanın diğer köylerinde betonarme yapılaşma oranı oldukça fazladır.

Buna bağılı olarak; bu bildiride, Balıkesir iline bağılı olan Marmara Adası'nın Asmalı Köyü'nde bulunan ahşap konutların, dönemsel olarak değışimleri, planları, cepheleri, yapım teknikleri, duvar ve tavan süslemeleri incelenecektir.

Anahtar kelimeler: Prokonnesos, Marmara Adası, Aftoni, Asmalı Köyü, geleneksel, ahşap konut.

TOPKAPI SARAYI KOĞUŞ YAPILARI: SEFERLİ KOĞUŞU

Batuhan Burak BEŞİNCİ*, Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Tarihi ve Kuramı Anabilim Dalı, İstanbul,

batuhanbesinci@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi Öğretim Üyesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

urfali@yildiz.edu.tr

Topkapı Sarayı; Fatih Sultan Mehmet tarafından Sarayburnu'nda inşa edilen, Osmanlı kaynaklarında Saray-ı Cedid-i Amire ya da Yeni Saray olarak anılan, içinde 15.yüzyıldan 19.yüzyıla kadar farklı dönem ve üsluplarda yapıları barındıran, Osmanlı'nın başkentindeki yönetim saraylarından. Dört avludan oluşan ve birçok farklı yapıyı içinde bulunduran saray, aynı zamanda kalabalık bir nüfusu da içinde barındırmaktaydı. Farklı görevlere sahip hizmetli sınıflarının bulunduğu sarayda, bu sınıfların barındığı yapılar "Koğuş" olarak isimlendirilmektedir.

Topkapı Sarayı'ndaki koğuşlar Türk Dil Kurumu sözlüğünde şöyle tanımlanmaktadır: "Osmanlı Devleti'nde devşirilen çocuklara acemi ocağında eğitim ve öğretimin verildiği, birbirini izleyen yedi oda". Literatüre baktığımızda, bu yedi oda haricinde, koğuş olarak isimlendirilen başka saray yapıları olduğu da görülmektedir. Örneğin; Zülüflü Baltacılar Koğuşu, Cariyeler Koğuşu, Karaağalar Koğuşu gibi yapılar Enderun'daki eğitim ile bağlantılı olmayan ama kaynaklarda koğuş olarak isimlendirilen yapılardandır.

Bildiri kapsamında ele alınacak olan Seferli Koğuşu, Topkapı Sarayı'nın III. Avlusunda, Marmara denizine bakan kanatta, Fatih Köşkü ve Enderun Mektebi arasında yer almaktadır. Bu yapı, saraydaki görevli sınıflardan birine ait olan ve Enderun'da eğitim verilen yedi koğuş yapısından biridir. Bu koğuşa geçen iç oğlanlar "kaftanlı" sanını kazanmakta ve eğitim almanın yanı sıra, hizmete koşulmaları da bu aşamada başlamaktadır. Kaynaklarda, I. Ahmed zamanında hamamın revaklarında küçük bir yapı olduğu belirtilen Seferli Koğuşu, IV. Murad zamanında resmen kurulmuş ve büyütülmüştür. III. Ahmet Dönemi'nde ise Fatih Hamamı veya II. Selim Hamamı olarak bilinen yapının üzerine inşa edilmiş ve günümüze kadar ulaşmıştır. İç içe iki salondan oluşan koğuşun, küçük salonunun ahşap tavanlı olduğu, salonların şirvan, camekan ve kerevetlerinin 20. yüzyıl başındaki onarımlarda kaldırıldığı kaynaklarda belirtilmektedir. Bu koğuşun iç oğlanlarının başlıca görevi Enderun halkının çamaşırlarını yıkayıp, tertip etmektir. Fakat, sonradan seferli koğuşu daha geniş teşkilatla bir sanat mektebi haline getirilerek

musikişinaslar, hanendeler, kemankeşler, pehlivanlar, berberler, hamamcılar, tellaklar yetiştirilmiştir. Dilsiz ve cücelerde seferli koğuşunda bulunmaktadır.

Bildiri kapsamında Seferli Koğuşu ile Topkapı Sarayı'nın Enderun ve Harem koğuşları karşılaştırılarak, plan, malzeme ve konumlanış açısından benzer ve farklı yönleri ortaya konacaktır.

Anahtar kelimeler: Topkapı Sarayı, Osmanlı, koğuş, enderun.

TARİHİ SÜREÇ İÇİNDE ANTAKYA'DA İDARİ, SOSYO-EKONOMİK VE MEKANSAL YAPILANMALAR

Mehmet Emre YÜZER*, Prof.Dr. Nuran KARA PİLEHVARİAN**

*Lisansüstü Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul,
yuzeremre@gmail.com

**Tez Danışmanı, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul,
pvarian@gmail.com

Tarihsel süreç içerisinde her geleneksel yerleşme doğal yapı özellikleri, coğrafi konumu itibarıyla birbirinden farklı karakterdedir. Toplamların sosyal yapısı, bireylerin toplumsal statüleri, ekonomik güçleri, yaşama biçimleri, alışkanlıkları, örf ve adetleri, idari yapısı, yapımların gelenekleri, mekanın biçimlendirme konusundaki teknolojik birikimleri kısacası iç ve dış dinamikleri o yerleşmeyi diğerinden farklı kılar. Her yerleşme farklılıkları ile bütünleşik olarak varlığını sürdürür, sosyal ve mekansal kültürlerini geleceğe taşımaya çalışır. Sosyal dokudaki farklılaşmalar, idari yapılanmadaki politikalar, tarihsel olaylar ve doğanın kendi düzenini sağlamasına yönelik değişimler (doğal afetler) yerleşmelerin de zaman içinde farklılaşmalarına neden olur.

İlk çağlardan beri yerleşme odağı konumunda olan Antakya, çeşitli din ve kültürlerin etkisiyle biçimlenmiş, tarih boyu birçok medeniyete ev sahipliği yapmış bir kenttir. Farklı din ve mezheplere mensup insanların bir arada yaşadığı bir yaşam alanıdır. Bu özelliğini tarihi boyunca korumuştur. Tarihi geçmişi, doğal yapı bileşenleri, yönetim biçimleri, çok kültürlü sosyal yapısı Antakya'nın mekânsal ve mimari biçimlenmesini önemli ölçüde etkilemiştir. Yaklaşık olarak 2300 yıllık bir geçmişi olan Antakya'da ilk yerleşimin tarihi, bölgede yapılan arkeolojik kazılarda Kalkolitik Çağ'a kadar uzandığını göstermektedir. M.Ö XVII. yüzyılın sonlarına kadar Mısır hakimiyetinde kalan bölge, sırasıyla Hitit, Asur, Babil, Pers ve Makedonların egemenliği altına girmiştir.

Günümüzdeki şehir dokusunun çekirdeği İskender'in ölümünden sonra M.Ö. 300 yılında imparatorluğunu paylaşan komutanlarından Seleucos'un kurduğu yerleşimdir. Antakya kent dokusunun biçimlenmesinde iklim (güneydoğudan esen hakim rüzgar, güneşlenme, yağmur) ve doğal yapı (savunma amaçlı olarak kentin sırtını Habibi Neccar Dağına yaslaması, Asi Nehrinin güzergahı, verimli mümbit ova ve bitki örtüsü) en önemli yönlendiricilerdir. Kentin planlama kurgusu (ızgara sisteminde şehir planlama, çıkmaz sokak sistemi, rüzgar ve güneşe göre yönlendirilen yol dokusu ve genişlikleri), mimari mekan yapılanmaları, kentteki sosyal yapının yaşama alışkanlıklarının (taş evlerde yaşama, avlularda vakit geçirme, Roma ve Selçuklu

hamamlarını aktif olarak kullanma, evlerde kuş vd. hayvanları besleme, şaman kültürünün günümüz yansımalarının adet ve görenekler olarak devam ettirilmesi, farklı inanç grubu ritüellerinin kent bütünündeki tüm sosyal yapıda iç içe geçmesi) biçimlenmesinde en önemli araç olmuştur.

Bu çalışmada Antakya'nın tarihi ve coğrafi özellikleri irdelenerek, kentin 19. yy. öncesi, 19. yy. ve 19. yy. sonrasında dönemler itibariyle idari, sosyo-ekonomik ve mekansal yapılanmaları açıklanacaktır.

Anahtar kelimeler: Antakya tarihi, Antakya'nın idari yapısı, Antakya'nın sosyo-ekonomik yapısı, Antakya'nın mekansal yapısı.

OTURUM B-III

OTURUM BAŞKANI: PROF. DR. NURAN KARA PİLEHVARİAN

Arif Hikmet Koyunoğlu'nun Metinlerinde Mimar Sinan

Özge ŞENGÜL, Doç. Dr. Alev ERKMEN

Mimar Sinan Yapılarında Devşirme Malzeme Kullanımı

Buse Gül UYGAN, Prof. Dr. Nur URAFLIOĞLU

Roma İmparatorluğu Dönemi Duvar Yapım Teknikleri ve Anadolu'daki Etkisi

Süedanur OLĞUN, Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU

ARİF HİKMET KOYUNOĞLU’NUN METİNLERİNDE MİMAR SİNAN

Özge ŞENGÜL*, Doç. Dr. Alev ERKMEN**

*Lisansüstü Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,
ozgesengul93@hotmail.com

**Tez Danışmanı, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,
aleverkmen@ttmail.com

Bildiri konusunu, 1930’lar Türkiye’sinin tanınmış mimarlarından Arif Hikmet Koyunoğlu’nun (1893-1982) mimarlık üzerindeki yazılı üretimlerini, dönemin baskın toplumsal imgelemindeki ulusalcılık kavrayışı bağlamında değerlendirmeyi amaçlayan yüksek lisans tez çalışmasının bir bölümünden almıştır.

Ankara Türk Ocağı Binası, Ankara Çocuk Esirgeme Kurumu Binası ve Bursa Tayyare Sineması gibi pek çok önemli Erken Cumhuriyet dönemi yapısının mimarı olan Koyunoğlu, tasarımcı rolünün yanı sıra, yazıları ile dönemin mesleki ve toplumsal gündeminde de kendisine yer edinmiş bir tarihsel figürdür. Mimarın ölümünden sonra hazırlanan derlemelerin ortaya koyduğuna göre, Koyunoğlu’nun 1927-84 yılları arasında; bazıları ulusal ve mesleki basında yayımlanmış toplam 39 metni bulunmaktadır. Bunlardan, bu bildiride incelenecek olan 4 metin, doğrudan Mimar Sinan’ın tarihsel ve kültürel kimliğiyle önemine değinir. Bunlardan üçü, 1928-30 yılları aralığında, dönemin önemli bir ulusalcı yayını olan *Türk Yurdu* Dergisi’nde; sonuncusu ise 1982 yılında, *Mimarlık* Dergisi’nde yayımlanmıştır. Metinlerin başlıkları, şöyle sıralanır: “*Bir Sanat Dahisinin Sene-i Devriyesi-Mimar Sinan*” (TY/Mart 1928); “*Mimar Sinan’ın Ölümünün Üç Yüz Kırk Birinci Yıldönümü*” (TY/Mart-Nisan1929); “*Mimar Sinan- Üç Yüz Kırk İkinci Ölüm Yıldönümü Münasebetiyle*” (TY/Mart-Nisan 1930) ve “*Mimar Sinan’ı Anarken*” (Mimarlık, 1982).

Başlıklarından da anlaşılacağı gibi bu metinler, Mimar Sinan için düzenlenen kurumsal anma etkinlikleri vesilesi ile, bir tür mesleki saygı duruşu olarak yazılmıştır, dolayısıyla Sinan ile ilgili genel bir kültürel iklimin de ürünleridir. Uğur Tanyeli’nin de yazılarında işaret ettiği gibi, 1928 yılında yayımlanan Arseven’in *Türk San’atı* kitabındaki ‘*Mimar Sinan*’ isimli bölüm, 1931 yılında Ahmet Cevdet’in yayımladığı *Sai’nin Tezkiretü’l Bünyan’ı*, 1950’lerden sonra Kuban’ın yayımladığı *Mimar Sinan* ile ilgili metinler de aynı iklimin ürünleridir. Yine başlıklarından anlaşılacağı gibi, Koyunoğlu’nun metinleri Sinan’a ulusal tarihin bir kült figürü rolünü veren

historiyografik konstrüksyonu destekler. Onun Sinan için kullandığı *“ilahi bir sanatkar”*, *“yaratıcı ve erişilmez kuvvet”* gibi tanımlar, bu konstrüksyonun yıllarca adeta değişmeksizin devam edecek retoriğinin erken örnekleri arasındadır.

Bildiride, Sinan figürünü bu sıfatlarla temsil eden Koyunoğlu’nun metinleri, Osmanlı tarihinin ulusalcı paradigmaları çerçevesinde tartışılmaya açılacak, bu metinlerde sıklıkla değinilen *“klasisizm”*, *“rasyonel mimari”* veya *“deha mimar”* kavramlarına dair okumalar da sunulacaktır.

Anahtar kelimeler: Arif Hikmet Koyunoğlu, mimarlık tarihyazımı, Mimar Sinan, ulusalcılık, Modern Türkiye Mimarlığı.

MİMAR SİNAN YAPILARINDA DEVŞİRME MALZEME KULLANIMI

Buse Gül UYGAN*, Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Tarihi ve Kuramı Anabilim Dalı, İstanbul,

buseuygan@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi Öğretim Üyesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

nurfalioglu@msn.com

Devşirme Malzeme, mimarlık tarihi boyunca ekonomik, estetik ve sembolik etkiler gibi birçok sebeple kullanılmıştır. Osmanlı İmparatorluğunda inşa edilen yapılarda, kendinden önceki döneme ait malzemelerin kullanımı özellikle erken dönemde yoğun bir şekilde devam etmiş, Klasik Osmanlı döneminde ise bu kullanımın, şeklinin ve sebeplerinin değişerek azaldığı görülmüştür. Anıtsal yapılarda devşirme malzeme kullanımının artık ekonomik nedenlerle değil, estetik ve sembolik etkilerinden dolayı öne çıktığı görülmektedir.

Dönemin Mimarbaşı olarak Sinan'ın yaptığı yapılarda kullanılan devşirme malzemelerin, camiler ölçeğinde bakıldığında, Osmanlı toprakları içerisinde bulunan birçok farklı medeniyete ait manevi anlamlar içeren yapı unsurları oldukları söylenebilir. Örneğin, Süleymaniye Camii'nde kullanılan devşirme sütunların, İskenderiye, Kıztaşı, Baalbek ve Topkapı Sarayı'ndan getirilmiş olması ile bu sütunların Osmanlı toprakları içerisinde var olmuş dört büyük medeniyeti temsil ettiği düşünülmektedir. Osmanlı belgelerinde bulunan yazışmalarda ve Tezkiretü'l Bünyan'da özellikle İskenderiye'den ve Kıztaşı'ndan getirilen sütunların, büyük zorluklarla yerlerinden alınıp camiye taşındıkları okunmaktadır. Bu dört sütun, Cami'nin banisi olan Kanuni Sultan Süleyman'ın toprakları içinde var olmuş dört büyük medeniyetin hükümdarı olduğunun tek çatı altındaki yansıması olarak görülmektedir.

Konu üzerine yapılan literatür taramasında Sinan yapılarının birçok yönden incelendiği fakat bu yapılarda kullanılan devşirme malzemelerin bütüncül bir yaklaşımla araştırılmadığı görülmektedir. Sinan'ın ağzından, Sai Mustafa Çelebi tarafından kaleme alınan Tezkiretü'l Bünyan adlı eserde, Sinan, Süleymaniye Cami inşaatında kullanılan devşirme sütunlardan detaylı bir şekilde bahsetmekte ve bu sütunların sembolik değerlerine de değinmektedir. Aynı zamanda Ömer Lütfi Barkan'ın Süleymaniye Camii İmareti ve İnşaatı Cilt:2 adlı eserinde sütunların getirilmesi için yapılan yazışmaların belgeleri de Sinan'ın anlatımlarından yapılan çıkarımları doğrular niteliktedir.

Bildiride; Şehzade Camii, Süleymaniye Camii, Edirne Selimiye Camii, Kılıç Ali Paşa Camii, Topkapı Kara Ahmet Paşa Camii ve Kanuni Sultan Süleyman Türbesi gibi Sinan yapılarında kullanılan devşirme malzemelerin, yapılar içerisindeki konumları, temin edilme nedenleri ve süreçleri, arşivlerden ve diğer yazılı kaynaklardan elde edilen bilgiler ile bu malzemelerin seçilme nedenleri üzerinde durulacak ve günümüzdeki durumları ortaya konacaktır.

Anahtar kelimeler: Mimar Sinan, devşirme malzeme, Klasik Osmanlı Mimarisi, cami, Tezkiretü'l Bünyan.

ROMA İMPARATORLUĞU DÖNEMİ DUVAR YAPIM TEKNİKLERİ VE ANADOLU'DAKİ ETKİSİ

Süedanur OLĞUN*, Prof. Dr. Nur. URFALIOĞLU**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Tarihi ve Kuramı Anabilim Dalı, İstanbul,

olgunsuedanur@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

nurfalioglu@msn.com

Roma İmparatorluğu, MÖ 8.yüzyıldan başlayarak Roma merkezli olarak, önce 395 yılında Doğu ve Batı Roma olarak ikiye ayrılan, sonrasında da MS. 476 yılında batıda kalan kısmı yıkılan, doğuda kalan kısmı ise Doğu Roma/Bizans İmparatorluğu olarak 1453'e kadar devam eden, mimarlık ile mühendislik alanında önemli teknikler ve yapılar üreten bir imparatorluktur. Kendilerine özgü *castrum* olarak adlandırılan şehirler kurarak, çevresi surlarla çevirdikleri bu şehir tipleri ağırlıklı olup, İtalya anakarasından Asia Minor olarak bilinen bugünkü Anadolu'ya da gelmiş ve Anadolu'da Trakya, Bithynia-Pontus, Likya-Pamphilya, Galatia, Kilikya, Kappadokia, Syria, Mezopotamya eyaletlerini oluşturarak özellikle sınır kentlerini *castrum* biçiminde tasarlamışlardır. Oluşturdıkları bu eyaletlerin güvenlik sistemini sağladıktan sonra şehirleşme aşamasına geçilmiştir.

Hakimiyeti altına aldığı bölgelerde ve kurduğu eyaletlerdeki şehirleşme çalışmalarında, eyaletlerin yerel malzemesinden faydalandığı kadar başka bölgelerden de malzeme transferi yapmışlardır. Bağlantı kurdukları bölgelerdeki mimar ve mühendislerden öğrendiği duvar yapım tekniklerini ve kendilerinin geliştirdikleri teknikleri eyaletlerdeki yapılarda ekonominin verdiği imkanlar doğrultusunda uygulamışlardır. Uyguladıkları bu teknikleri de kendi dillerinde özellikle latince olarak adlandırmışlardır. Kolonizasyon döneminde İtalya güneylerini kolonize eden Yunanlılar'dan kesme taş duvar/*opus quadratum* tekniğini öğrenmiş ve daha çok sur duvarları ile tapınak podyumlarında kullanarak yapının sağlamlığını arttırmışlardır. Aynı zamanda daha düzensiz olan poligonal ve kiklobik duvar/*opus siliceum* tekniğini de bu tür yapıların inşaatında kullanmışlardır. Keşfettikleri *pozzolana* maddesi ile Roma betonu/*opus caementicium* tekniğini geliştirmiş ve daha önce *opus quadratum* tekniği ile yaptıkları kemerleri, *opus caementicium* yardımı ile daha da büyütüp tonozlu yapıların inşaatında kullanmışlardır. Geliştirdikleri bu teknik ise yapıların Arkaik ve Hellenistik dönemdeki yapıların yatay gelişimini düşeye taşımıştır. Daha önce de topoğrafik eğime göre inşa edilen tiyatro yapılarında oturma kısımlarını/*cavea*'ları *opus caementicium* tekniği ile şehirlerin herhangi bir yerinde inşa edilmesini sağlamıştır. *Opus caementicium*'a kazandırılan hidrolik özelliğinin de

geliştirilmesi ile bu teknik, limanların, su kemerlerinin ve köprülerin yapımında kullanılmıştır. Mimari anlamda görülen bu gelişim şehirlerdeki yapılanma hareketlerini hızlandırmış ve yapıların, *insulae* gibi katlı halde yükselmesi, nüfusu paralel olarak arttırmıştır. Yapılarda yüzeyin düzensiz görünümünü düzeltmek için ise *opus incertum*, *opus reticulatum*, *opus testaceum*, *opus mixtum* gibi teknikleri geliştirmişlerdir. Düzensiz küçük taşlardan oluşan *opus incertum* tekniği ile paralel ilerleyen bu teknikler yapıda duvarların ağırlığını taşımaktan çok görünümüne katkı sağlamıştır. Pişmiş tuğlanın yapılarda kullanımının artması ile imparatorluk döneminde yoğun olarak *opus caementicium* ile *opus testaceum/latericium* tekniğinin yayılması taşın kullanımını azaltmıştır.

Bu çalışmada Roma İmparatorluğu tarafından kurulan Asia Minor içerisinde kurulan Trakya, Bithynia-Pontus, Likya-Pamphilya, Galatia, Kilikya, Kappadokia, Syria, Mezopotamya eyaletleri ve günümüz Anadolu sınırları içerisinde kalmış olan Antik Roma eyalet yapıları incelenmiştir. İncelemeler sonucunda elde edilen teknikler ise kataloglanmıştır. Eyaletler içerisinde önemli yerlere sahip olan şehirler dışında İmparatorluk kültü adı altında edindikleri *neokoros* ve *metropolis* ünvanlı şehirlerin İmparatorlardan aldıkları destek ışığında yaptıkları sivil yapılarda ve aynı zamanda şehrin savunması için inşaa ettikleri sur duvarları ve uyguladıkları duvar teknikleri araştırılmıştır. Bildiri kapsamında Anadolu'da ki Roma döneminden kalma yapılarda en çok görülen duvar tekniklerinin, hangi eyaletlerde ve hangi yapılarda en çok kullanıldığı ele alınacaktır.

OTURUM C-I

OTURUM BAŞKANI: DOÇ. DR. ELİF ÖRNEK ÖZDEN

Tarihi Kent Peyzajlarında Değişimin Yönetilmesine Yönelik Metodoloji Tarihi Yarımada Örneği
Bilgehan AKYÜZ, Doç. Dr. Oya AKIN

Tarihi Kent Mekanlarında Kentsel Kimlikle Uyumlu Yeni Yapı Uygulamaları
Ezgi ÇIKRIKÇI, Dr. Öğr. Üyesi Ercan KOÇ

Fiziksel ve İşlevsel Çekim Noktalarının Kentsel Güvenlik Algısı ile İlişkisi: İstanbul Balat Örneği
Elifsu ŞAHİN, Dr. Öğr. Üyesi Eren KÜRKÇÜOĞLU

TARİHİ KENT PEYZAJLARINDA DEĞİŞİMİN YÖNETİLMESİNE YÖNELİK METODOLOJİ-TARİHİ YARIMADA ÖRNEĞİ

Bilgehan AKYÜZ*, Doç. Dr. Oya AKIN**

*Doktora öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, İstanbul,

bakyuz2004@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul,

oakin@yildiz.edu.tr

Tarihi kentlerin değişim/dönüşüm süreçlerinin yönetilmesinde geleneksel planlama araçlarının esneklik taşımayan koruma yaklaşımları, değişen ihtiyaçlar/taleplere yanıt veremediğinden koruma alanlarının köhnemesine ve terk edilmesine neden olmaktadır. Değişim baskısı ile karşı karşıya kalan tarihi kentlere/dokulara yönelik olarak değişimin yönetilmesi önemli bir tartışma konusu olarak, 2011 sonrasında koruma literatüründe ağırlıkla yerini almaktadır. Bu bağlamda tarihi kentsel ve doğal çevre değerlerinin bir arada korunması ve değişimin yönetilmesi için, geniş kapsamlı bir araç olarak kullanılan ‘tarihi kent peyzajı yaklaşımı’, tarihi kentsel alanlardaki sürdürülebilir kentsel korumaya olumlu katkılar sağlayan bir yöntem/metodoloji olarak tartışılmaktadır. 1980 sonrasında gündeme gelen büyük ölçekli kentsel teknik altyapı projeleriyle kent kimliği zaten hassaslaşmış olan tarihi kentlerin korunması ve yanı sıra gelişmenin sürdürülebilirliği; ayrıntılı ve bilimsel yöntemler ile elde edilmiş, tüm katmanları içeren envantere dayalı, toplum ile paylaşılarak oluşturulmuş, kamuya ait arazilerin kentlinin kullanımına açık olduğu, insan odaklı ve kentlinin yaşam kalitesini yükseltecek şeffaf yaklaşımlara ihtiyacı doğurmaktadır. İnsanlık tarihinde pek çok katmana ev sahipliği yapmış İstanbul Tarihi Yarımada’da; 1995 yılından bu yana bütünü ile sit alanı olması, koruma amaçlı imar planları ve alan yönetimi çalışmalarına rağmen, büyük ölçekli kentsel altyapı projeleri, turizm baskısı, dokuyla uyumsuz yapılaşmalar gibi etmenlerle çok hızlı bir değişim ve tahrip süreci ile karşı karşıyadır.

Bu çerçevede çalışmanın amacı; mevcut kaynakların korunmasına yönelik olarak paydaşların çeşitliliği, yönetim ve planlama araçlarını odaklanan “tarihi kent peyzajı” kavramı ekseninde bir metodoloji oluşturulması ve bu metodolojinin Tarihi Yarımada örneğinde sorun tanımlama ve korumanın planlama ve uygulama aşamasında nasıl bir yöntem ile ele alınması gerektiği konusunda çıkarımların paylaşılması olarak belirlenmiştir.

Çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, tarihi kent peyzajı kavramının tartışılması ve tanımlanan yöntemin ilkelerinin belirlenmesi; ikinci bölümde, Tarihi

Yarımada'da tarihi kent peyzajına yönelik planlama ve uygulama sürecinden kaynaklanan risklerin ve tehditlerin değerlendirilmesi; üçüncü bölümde ise sonuçların tartışılması hedeflenmektedir.

Çalışmanın yöntemi ise literatür ve örnek alan çalışmasından elde edilen bulgular ile kısıtlanmıştır. İlk etapta 'tarihi kent peyzajı' yaklaşımına yönelik literatür araştırmalarının, yere özgü çözüm önerileri ile ilişkilendirilmesi sonucu elde edilen koruma ve değişimin yönetilmesine ilişkin ilkelerin belirlenmesi gerçekleştirilmiştir. İkinci etapta ise İstanbul Tarihi Yarımada örneğinde korumanın sağlanmasında önemli bir araç olan koruma amaçlı imar planlarının sorunları neden çözemediği ve değişimi yönetemediği sorularına odaklanarak; sit alanı tanımları, plan kararları ve 2005 yılından bu yana 9 ana tema, 30 kategoride sınıflanan koruma bölge kurulu kararları yorumlanmıştır.

Sonuç olarak, Tarihi Yarımada gibi dinamik ve sürekli değişim baskısı ile karşı karşıya olan bir alanda, korumanın tarihi kent peyzajı yaklaşımının sunduğu metodoloji ve araçlar ile ele alınması gerekliliğine vurgu yapılacaktır.

Anahtar kelimeler: Tarihi kent peyzajı, değişimin yönetimi, koruma bölge kurulu kararları, Tarihi Yarımada.

TARİHİ KENT MEKÂNLARINDA KENTSEL KİMLİKLE UYUMLU YENİ YAPI UYGULAMALARI

Ezgi ÇIKRIKÇI*, Dr. Öğr. Üyesi Ercan KOÇ**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir Bölge Planlama Anabilim Dalı, İstanbul,

ezgicikrici@beykent.edu.tr, ezgicikrici.beykent@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul,

kocercanozan@gmail.com, ekoc@yildiz.edu.tr

Kentin sürekli gelişen ve modernleşen dokusu, kentin mevcut kimliğini oluşturan geleneksel dokusu ile kırılğan bir ilişki içerisinde. Artan imar hakları, hızla gelişen yapım sistemleri ve teknoloji kentin hafızasını oluşturan tarihi mekânları bu hızlı değişim karşısında nasıl koruyacağımız ve yaşatacağımız sorusunu gündeme getirmektedir. Bu ilişkinin doğru yönetilmesi, geçmiş ile bugünün birlikteliğinin sağlanması kent kimliğinin korunması açısından da zaruridir.

Yaşayan bir varlık olan kent, sürekli yeniden üretilir. Günümüzün kent planlaması, tarihsel nesneleri bugünkü ve gelecekteki gelişmeler için potansiyel bir yaşam taşıyıcı olarak görmekte ve her canlının hafızası yardımıyla varlığını sürdürebileceği düşüncesi ile hafızamızın arka fonunu oluşturan tarihi dokuların korunması meselesine dikkat çekmektedir.

Planlama ve mimarlıkta geçmişi korumak kadar, onu günün gereklerine uyarlama, iyileştirme zorunluluğu da vardır ve esas olan kullanarak korumaktır. Yeni yapı konusu bu noktada ortaya çıkmaktadır fakat, kent toprağının spekülative bir meta olarak görülmesini ve olası imar hakları artışı problemlerini de beraberinde getirmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde karşımıza çıkan imar hakları artışı tarihi yapıların kaderine terkedilmesine, yıkılmasına veya yanarak kaybedilmesine sebep olabilmektedir.

1980'li yıllardan itibaren, artan nüfus artışı ve turizm aktivitesi ile kentler, kapitalist işleyişe uygun olarak hizmet sektörü lehinde dönüşerek biçim değiştirmeye başlamıştır. Tarihi katmanları çeperlere oranla daha yoğun barındıran kent merkezleri, üretim sektörünün de kent dışına çıkarılmasıyla hizmet ve finans sektörünün yer seçimi baskısına maruz kalmış, koruma çabaları ciddi dirençlerle karşılaşmış, kontur ve gabari artışı talepleri ile yoğunlaşmış, kıyı mekânları özellikle ulaşım yatırımları ve dolgu uygulamaları ile kimliğini kaybetmiştir.

Tarihi alanlarda yapılacak müdahalelerin çağdaş gereksinimlerle geleneksel değerleri bağdaştırabilecek nitelikte olması önemlidir. Özgün karakterin korunması temel amaç olmakla

birlikte yapılacak yeni yapıların mevcut mimarinin kopyası olmasına izin vermek veya yeni yapılara engel olmak doğru bir çözüm yöntemi sunmayabilmektedir. Bu kapsamda tarihi çevreye uyum kaygısı ile mevcut yapı tiplerinde; cephe ritimlerinin tekrarı, benzer yapı elemanlarının kullanılması gibi biçim üzerinden ilerleyen, cepheye yoğunlaşan ve benzerlikler üzerine kurulu şekilci bir tasarım sistemi görülebilmektedir. Burada üretilecek olan değerlerin sadece tarihi kent mekânını değil, kentin sosyal, ekonomik ve kültürel bütünlüğünü de şekillendirdiği düşünülürse, sadece fizik mekân üzerinden yapılacak olan çalışmaların tarihi kent mekânları kadar kentin bütününe de zarar verdiği izlenmektedir.

Tarihi çevrede yeni ve ek yapı kavramı; kentin korunan, devingen, yaşayan, yeniden üretilen, canlı bir varlık olma özellikleri bağlamında büyük önem taşımaktadır. Kentin sürekliliğinin devam ettirilebilmesi, geçmişin korunması kadar geleceğin üretilmesi, eski yeni ilişkisinin bugünün gereksinimlerini karşılayan mekânlarda kurulabilmesi ile sağlanabilir. Bu süreçte tarihi kent mekânları, sahip oldukları veya onlara sonradan yüklenen işlev için gerekli fiziksel donanımına sahip olmayabilirler. Bu durum mevcut tarihi yapıların yenilenmesini, dönüşümünü veya boş alanlarda yeni yapı veya yapı gruplarının yapılmasını gerektirebilmektedir.

Bu bağlamda bu çalışmanın ana problemini tarihi çevrelerde eski yeni ilişkisinin nasıl kurulacağı sorusu oluşturmaktadır. Bu ilişki açıklanırken, tarihi çevre, kimlik, kültürel miras, koruma planlaması gibi kavramların öneminin vurgulanması, tarihi alanlardaki güncel yeni yapı tasarım yaklaşımlarının irdelenmesi, İstanbul'dan ve Avrupa'dan seçilen örnekler üzerinden yapılacak olan değerlendirmelerle kentsel ve yapısal ölçekte ideal çözüm yollarının önerilmesi ve yeni yapı uygulama süreçlerine katkı sağlayacak çıkarımların sağlanması amaçlanmaktadır. Çalışmanın amacı doğrultusunda tarihi çevrede yeni yapı için değerlendirilebilir boşlukların mevcut tarihi kimliğe ve güncel kent gereksinimlerine uyumunun sağlanmasına katkıda bulunmak ve tarihi çevrede koruma kavramının önemine dikkat çekmek hedeflenmiştir.

Bu çalışma ile tarihi çevrenin sürdürülebilirliğinin sağlanmasında tarihi alanlarda yapılacak olan yeni ve ek yapı tasarım ilişkisinin önemi ortaya koyulmuş, eski yeni ilişkisinde kullanılan taklit etme, zıtlık, yorumlama gibi mimari tasarım yaklaşımları örnekler üzerinden açıklanmıştır. Bu çerçevede tarihi çevrelerdeki mevcut mimari ve yaşam kültürünün, yeni tasarım ve tekniklerle devamlılığının nasıl sağlanabileceği sorusuna cevap bulunması amaçlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Tarihi çevre, kimlik, tarihi mekânlarda yeni yapı, kültürel miras, koruma.

FİZİKSEL VE İŞLEVSEL ÇEKİM NOKTALARININ KENTSEL GÜVENLİK ALGISI İLE İLİŞKİSİ: İSTANBUL-BALAT ÖRNEĞİ

Elifsu ŞAHİN*, Dr. Öğr. Üyesi Eren KÜRKÇÜOĞLU**

*Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Kentsel Tasarım Anabilim Dalı, İstanbul,

elifsusahin0@gmail.com

**İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul,

ekurkcuoglu@itu.edu.tr

Fiziksel, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik katmanların birbirinden farklı kentsel doluluk ve boşluklar aracılığıyla bir araya gelmesi sonucu oluşan kent dokuları, sahip oldukları yapay ve doğal kentsel mekân unsurları yoluyla kullanıcılara çeşitli çevresel uyarılar iletmektedir. Kullanıcılar, kendilerine iletilen çevresel uyarıları, bireye özgü algılama süreçleri ile almakta, anlamlandırmakta ve bu doğrultuda mekân içinde kararlar vermektedir. Çevresel uyarılar; kullanıcıların fiziksel ve sosyo-psikolojik özellikleri, anlık duyuları, geçmiş deneyimleri ve görsel dikkat filtrelerinden geçerek, çevre kaynaklı diğer faktörlerin de etkisiyle mekân unsurlarını zaman içerisinde birer imgeye dönüştürebilmektedir. Bu bağlamda sosyal, tarihsel, simgesel, ekonomik ve estetik niteliklerden bir ya da birkaçını taşıyan fiziksel ve işlevsel çekim noktaları, kullanıcıların algılama süreçleri ile ilişkili olarak imge değerine sahip olabilmektedir. Güçlü imgeler barındıran ve böylelikle imgelenebilirliği yüksek olan kentler veya kent parçaları, görsel olarak daha kavranabilir olduğu için mekân bütününde kolay yön bulma, kolay hareket edebilme ve buna bağlı konforlu ve keyifli kullanıcı deneyimleri sağlamaktadır. Bu nedenle imgelenebilirlik, kullanıcıların kentsel güvenlik algısını da olumlu yönde etkileyen bir özelliktir.

Bu çalışmanın amacı, kentsel çevrede yer alan fiziksel ve işlevsel çekim noktalarının imge değerlerini belirlemek, yaya hareket ve yönelmelerini nasıl etkilediğini incelemek ve kentsel güvenlik algısı arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Çalışma kapsamında, fiziksel ve işlevsel çekim noktalarının yoğun olarak bulunduğu; aynı zamanda bölgesel düşük muhit ve yapı kalitesi, ıssız ve terk edilmiş alanların da mevcut olduğu İstanbul ili Fatih İlçesi'ne bağlı Balat semti, çekim noktası-kentsel güvenlik hissi ilişkisini incelemek üzere çalışma alanı olarak seçilmiştir. İlk etapta alanın fiziksel doku bileşenleri, açık alan ağ sistemi ve arazi kullanımı analiz edilmiştir. İkinci etapta alanın sosyal, tarihsel, simgesel, ekonomik ve estetik özellikler taşıyan fiziksel ve işlevsel çekim noktaları ile Kırık Camlar Kuramı, Savunulabilir Mekân Kuramı, Rasyonel Tercih Kuramı ve Çevresel Stres Kuramı'na göre kentsel güvenlik hissinin zayıf olduğu

alanlar irdelenmiş, yoğunlaştığı yerler tespit edilmiş ve haritalandırılmıştır. Üçüncü etapta, öncesinde mekânı deneyimlememiş bir denek grubuyla çekim noktası- rota belirleme- kentsel güvenlik hissi ilişkisi üzerine bir pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında denekler, kendilerine verilen yol ağı haritası üzerinde belirledikleri rotalarını ve yönelme tercihlerini etkileyen çekim unsurunu belirtmiş, ayrıca geçtikleri bağlantılar içinde hissettikleri kentsel güvenlik duygusunu Likert ölçeği kullanarak puanlamıştır. Dördüncü ve son etapta ise, fiziksel ve işlevsel çekim noktalarının yoğunlaştığı alanlar ile kentsel güvenlik hissinin zayıf olduğu alanlar, denek grubundan edinilen verilerle karşılaştırılarak yorumlanmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda, bireylerin fiziksel ve işlevsel çekim noktalarını algılamasında ve yönelmesinde, bu noktaların renk, büyüklük, proporsiyon, biçim, kapalılık, devamlılık, düzen, ritim gibi niteliksel özelliklerinin önemli olduğu görülmüştür. Fiziksel ve işlevsel çekim noktalarının niteliksel özelliklerinin yanı sıra, sayıca fazla ve bütünleşik olması bir başka deyişle niceliksel ve yoğunluğa bağlı özelliklerinin de bireylerin, bu noktaları algılamasında ve yönelmesinde etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca fiziksel ve işlevsel çekim noktalarının niteliksel olarak güçlü, sayıca çok, çeşitli ve bütünleşik olduğu yerlerde, bireyin algılamasına da bağlı olarak kentsel güvenlik hissinin yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Fiziksel ve işlevsel çekim noktaları, mekânsal algılama, mekânsal yönelme, kentsel güvenlik, Balat.

Kaynaklar:

1. Cüceloğlu, D., (1991). İnsan ve Davranışı, Remzi Kitabevi A.Ş., İstanbul.
2. Göregenli, M., (2010). Çevre Psikolojisi: İnsan Mekân İlişkileri, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
3. Koca, T. ve Çolpan- Erkan, N., (2019). Yaşam Kalitesinin Arttırılmasında Bir Etmen: Mekânsal Güvenlik Ölçütleri, Megaron, 14 (1):167-176.
4. Kürkçüoğlu, E., (2015). Kentsel Dokuda Yaya Hareketlerinin Mekansal ve Psikolojik Etki Değerlendirmesi, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
5. Kürkçüoğlu, E. ve Ocakçı, M., (2015). Kentsel Dokuda Mekânsal Yönelme Üzerine Bir Algı Davranış Çalışması: Kadıköy Çarşı Bölgesi, Megaron, 10(3): 365- 388.
6. Lynch, K., (1960). The Image of the City, The MIT Press, Cambridge, Massachusetts.
7. Steg, L., Van Den Berg, A. E., De Groot, J. I. M., (2015). Çevre Psikolojisi, L. Kaya- Cicereli& E. E. Cicereli (Çev.), Ankara.

OTURUM C-II

OTURUM BAŞKANI: PROF. DR. YİĞİT EVREN

Türkiye’de 65 Yaş Üstü Nüfusun Coğrafi Bölgelerde Yerleşme Tipine Göre Dağılımı
Neşe KÖSE, Doç. Dr. Nilgün ÇOLPAN ERKAN

Döngüsel Ekonominin Konut Sektöründe Adaptasyon Süreci
Sevcan SÖNMEZ, Doç. Dr. Mehmet Ali YÜZER

Çanakkale, Kepez Beldesi’nde 1980 Yılından Günümüze Mekansal Plan Kararlarının
Kentleşme Açısından Değerlendirilmesi
Pınar YANAR, Dr. Öğr. Üyesi İpek SAKARYA

İstanbul’un Kuzeyinde Gelişen Mega Projelerin Kentsel Mekana Yansıması
Ebru YEDİKARDEŞ, Dr. Öğr. Üyesi Ercan KOÇ

Yaşam Hakkı ve Deprem: İstanbul’da Afet Sonrası Toplanma Alanları Üzerine Bir İnceleme
Hazal Ekin UYAR, Prof. Dr. Evrim TÖRE

TÜRKİYE’DE 65 YAŞ ÜSTÜ NÜFUSUN COĞRAFİ BÖLGELERDE YERLEŞME TİPİNE GÖRE DAĞILIMI

Neşe KÖSE*, Doç. Dr. Nilgün ÇOLPAN ERKAN**

*Doktora Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Anabilim Dalı, İstanbul

nesekose@gmail.com

**Doktora Tez Danışmanı, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul

nilerkan@yildiz.edu.tr, nilgunerkan@gmail.com

Teknoloji ve geriatri bilimindeki ilerlemeler, yaşam kalitesindeki artış, koruyucu hekimliğin yaygınlaşması gibi gelişmeler insan ölümlerinin azalmasına ve yaşlı nüfusunun, nüfus ortalaması içerisinde oransal artışına yol açmıştır. Bu bağlamda ulusal ve küresel çapta yaşlılar için dikkate alınması gereken konular öncelik kazanmış; yaşlıların yaşam biçimlerinin gelecekte neye evrileceği önemli bir tartışma konusu haline gelmiştir.

Yaşlılık, dünya genelinde artış gösteren ve birçok disiplini etkileyen, günümüzde de hala kesin tanımı yapılamayan bir fenomendir. Kentleşmenin ve yaşlılık oranlarının birlikte artması özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde büyük çaplı kentsel strateji değişiklikleri ile ilgili bir konudur.

Dünyada kırsal ve kentsel alanlardaki nüfus değişimleri bölgelerin gelişmişlik seviyesine göre farklılık göstermektedir. Buna göre gelişmiş ülkelerde kentleşme ve kentlerdeki yaşlı oranları artış gösterirken, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde kırsal yaşlanma oranı daha fazladır. Ülkemiz de BM raporlarına göre gelişmekte olan ülke sınıfındadır ve kırsal yaşlanma oranları daha yüksektir. Bu bağlamda ülkemizde kırsal yaşlanma konusunda çalışmalar yapılması ve buna bağlı politikalar üretilmesi gerektiği açıktır.

TÜİK verilerine göre de ülkemizde yaşlı nüfus oranında genel bir artış; belde/köy nüfusunda azalma ve kent nüfusunda yine ivmeli bir artış gözlemlenmektedir (TÜİK, 2019). Ülkemizde kentsel nüfusun kırsala göre daha fazla artış gösterdiği görülse de bu verilerin tersine kırsal alandaki yaşlı nüfus oranının kentsel alandaki yaşlılara göre daha fazla olduğu görülmektedir (TÜİK, 2019). Tüm veriler dikkate alındığında önümüzdeki yıllarda ülkemizde kırsal yaşlanma ve yaşlı bağımlılık oranının artacağı ve bunun yaşam biçimlerimizi de etkileyeceği açıktır.

Bu çalışma Türkiye’de yaşlılığın mekânsal dağılımının il düzeyi verileri ile karşılaştırmalı analizine dayanmaktadır. Türkiye’de yaşlı nüfusun yerleşme tipine göre nasıl bir yığılma gösterdiği araştırılmaktadır. Bu bağlamda başka çalışmalara girdi vermesi, ülkedeki yaşlılık politikalarını yönlendirmesi hedeflenmektedir.

Çalışmada mekansal yığılma analizleri yaşlı nüfusun kentsel ve kırsal alandaki dağılımı lokasyon katsayısı yöntemi ile gerçekleştirilmiş, yaşlıların en çok yığıldığı yerleşimlerin detaylı yaşam kaliteleri incelenmiştir. Ülke ölçeğindeki dağılımın kolay ifade edilmesini sağlamak amacı ile haritalama yöntemi ile bilgiler görselleştirilmiş ve yorumlanmıştır.

Sonuç olarak yaşlılıkta yaşam kalitesi çalışmaları son yıllarda yaşlı nüfus oranlarının artması ile önem kazanmış bir konu olup; ülkemizde ve dünyada tartışma konusu haline gelmeye başlamıştır. Yaşlılıkla ilgili yapılan araştırmalarda eksikliklerin belirlenip yapıcı önlemlerin alınabilmesi için mikro düzey önemli olsa da yaşlılığı bütüncül olarak makro düzeyde değerlendirecek yaklaşımlara ihtiyaç vardır. Bu bağlamda ülkemizde özellikle kırsal yaşlanma konusunda detaylı araştırmalar yapılması ve yaşlıların kırsal oransal yükselmesine neden olan göç gibi farklı dinamikler adına önce yerel politikalarının üretilmesi sonra ülke geneline uygulanması gerektiği açıktır.

Anahtar kelimeler: Kırsal yaşlanma, kentsel yaşlanma, yaşam kalitesi.

DÖNGÜSEL EKONOMİNİN KONUT SEKTÖRÜNDE ADAPTASYON SÜRECİ

Sevcan SÖNMEZ*, Doç. Dr. Mehmet Ali YÜZER**

*Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Gayrimenkul Geliştirme Yüksek Lisans Programı, İstanbul

sevcannsonmez@gmail.com

** Doç. Dr. İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul

yuzerm@itu.edu.tr

Sanayileşmenin ekonomik faaliyetleri hızlandırması, kullanıcıların ihtiyaçlarını arttırırken doğal kaynakların da tüketimini hızlandırmıştır. Lineer ekonomi olarak adlandırılan mevcut ekonominin bu tüketime engel olamaması, ekonomik faaliyetleri yeni arayışlara yönlendirmiştir (Rood, 2015:6). Bu süreçte, döngüsel ekonomi adı verilen, yeni bir ekonomik model önerilmiştir. Kaynakların korunması ve dönüşümü gibi özelliklere sahip olan döngüsel ekonomi, gelecekte dünyanın ekoloji ve ekonomik açıdan korunması amacıyla onarıcı bir model olarak ortaya çıkmıştır. Doğrusal modelin aksine, döngüsel ekonomi teknolojik tasarımla yenilenmektedir ve ekonomik büyümeyi, sonlu kaynakların tüketiminden aşamalı olarak ayırmaya odaklanmaktadır (MacArthur Foundation, 2013).

Ekonomisi yüksek düzeyde kaynak tüketimine dayanan, özellikle Avrupa ülkelerinde, sektörler döngüsel ekonomiyi çalışmalarına adapte etmek için araştırmalarına başlamışlardır. Bu sektörlerden biri de inşaat sektörüdür. Devam eden şehirleşme, kaynakların sürekli tüketimi, atık üretimi sebebiyle çevre üzerinde etkisi ilk sıralarda yer alan inşaat sektörünün gelecek için adımlarını önemli ölçüde değiştirmesi gerekmektedir. İnşaat sektörünün kullandığı kaynaklar üzerinde artan baskı, sektörün döngüsel ekonomiyi uygulama üzerine araştırmaları hızlandırmıştır (Thelen vd., 2018). Avrupa’da döngüsel ekonomi konusunda yapılan araştırmalara yön veren MacArthur Kuruluşu yayınladığı raporda, döngüsel ekonomiyi çalışmalara uygulamak için ReSOLVE prensiplerini açıklamıştır. Rapor; Regenerate, Share, Optimise, Loop, Virtualise ve Exchange prensiplerini bir iş modeli olarak belirlemiştir. Araştırma, bu prensiplerin uygulanmasının lineer ekonominin oluşturduğu problemlere çözüm olacağını ve gelecekte oluşabilecek kaynak problemlerini azaltmayı amaçladığını vurgulamaktadır (MacArthur Foundation, 2013).

İnşaat sektörünün temel ve dinamik yatırım kolu olan konut sektörü ise bu çalışmada döngüsel ekonominin adapte sürecinin incelenmesinde ana konu olarak belirlenmiştir. Konut sektörünün geleceği; tüketim, sınırlı kaynaklar, çevresel problemler ve bunlara bağlı ekonomik faktörler üzerinde etkili olmaktadır. (Nuñez-Cacho vd., 2017). Yakın geçmişte, özellikle Avrupa

ülkelerinde, gündemde olan döngüsel ekonominin uygulanması hususunda konut sektörü üzerine araştırmalar hızlanmasına rağmen hâlihazırda, inşaat aşaması, öncesi ve sonrasında tam olarak döngüsel ekonomi prensiplerini uygulamış bir konut projesi bulunmamaktadır. Mevcut durumda döngüsel ekonomi prensiplerini uygulamaya çalışan ve devam etmekte olan ilk döngüsel konut projeleri Hollanda ve Danimarka'da devam etmektedir. Bu uygulamalarda ve araştırmalarda, bir yapı ürünündeki üretim sürecinden binanın yaşam döngüsünün tamamlanmasına kadar geçen üç ana aşamaya (Malzeme ve bileşen üretimi, tasarım ve planlama, binanın ömrü) odaklanılmıştır (Nußholz ve Milios, 2017:3). Durmisevic ve Brouwer'in araştırmalarında döngüsel ekonominin konut sektöründe uygulanması için ana faktörler belirlenmiştir;

- İş birliği – planlama
- Daha az atık ve geri dönüşüm için malzeme
- Yeniden kullanım için döngüsel tasarım
- Ve özellikle kullanımda ve kullanım ömrü sonunda her aşama için döngü (Nußholz ve Milios, 2017:3).

Bu ilkelere ek olarak, konut sektörü de MacArthur tarafından yapılan çalışmaları gündemine almıştır. Konut sektöründeki dairesel konut çalışmalarında MacArthur kuruluşunun genel döngüsel ekonomi ilkelerine ve döngüsel ekonomiyi sektörlere uygulamak için oluşturulan RESOLVE ilkelerine öncelik verilmektedir. RESOLVE ilkelerini bir iş modeli olarak uygulamak ve yukarıda belirtilen ilkeleri konut yaşam döngüsüne yaymak dairesel bir konuta geçiş sürecinde planlanan adımlar olarak belirtilmektedir.

Bu çalışmanın hedefi ise döngüsel ekonomi modelini inceleyerek, konut sektörünün döngüsel ekonomiyi adapte etme süreci ne olacaktır ana sorusundan yola çıkarak, konut sektöründe döngüsel ekonominin durumunu ve geleceğini sorgulamaktır. Çalışma kapsamında döngüsel ekonomi üzerine araştırmalar, görüşler ve vaka çalışmaları incelenerek; konut sektörünün geleceğine döngüsel ekonominin nasıl uyum sağlayacağı öngörülleri ve beklentileri konusunda bir destek-yol haritası oluşturulması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Konut sektörü, inşaat sektörü, tüketim, döngüsel ekonomi.

Kaynaklar:

1. MacArthur Foundation (2013). Towards the Circular Economy, <https://www.ellenmacarthurfoundation.org/publications>, [Erişim Tarihi:25, Ocak, 2013].
2. Nußholz, J. ve Milios, L. (2017). "Applying Circular Economy Principles to Building Materials: Front-Running Companies' Business Model Innovation in the Value Chain for Building", Sustainable Economy Conference, September 2017, 2-3.
3. Nunez-Cacho, P. (2017) "New Measures of Circular Economy Thinking In Construction Companies", Journal of EU Research in Business, 10(7), 2340; doi:10.3390.
4. Rood, N., (2015). Real Estate Development in A Circular Economy An Exploratory Study On The Potential Opportunities For Dutch Commercial Real Estate Developers, Master Thesis, Eindhoven University of Technology Real Estate Management and Development, Eindhoven.

5. Thelen, D., Brunschot, C. ve Kubbinga, B., (2018), Scaling the Circular Built Environment, <https://www.wbcsd.org/Programs/Circular-Economy/Factor-10/Resources/pathways-for-business-and-government>, [Erişim Tarihi: 4, Aralık, 2018].

ÇANAKKALE KEPEZ BELDESİ'NDE 1980 YILINDAN GÜNÜMÜZE MEKANSAL PLAN KARARLARININ KENTLEŞME AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Pınar YANAR*, Dr. Öğr. Üyesi İpek SAKARYA**

*Pınar YANAR, 18 Mart Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Gayrimenkul Geliştirme Anabilim Dalı, Çanakkale,
pnaryanar@hotmail.com.tr

**Dr. Öğr. Üyesi İpek SAKARYA, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Çanakkale,
sakaryai@comu.edu.tr

Türkiye'de, 1980 sonrası neoliberal politikaların da etkisiyle, kentsel mekan yeniden şekillenmiş; devlet, ekonomik ve toplumsal olarak kapsayıcı rolünden çıkıp yerini piyasanın hakim olduğu ekonomik düzenlemelere bırakmıştır. Devletin küçüldüğü alanlarda özel sektör öne çıkarken 1980 öncesi bütüncü ve uzun erimli planlama yaklaşımları bırakılarak, piyasanın yönlendirdiği kısa erimli ve parçacı planlama yaklaşımları benimsenmiştir (Şengül, 2002:8; Ataöv ve Osmay 2007:57; Öktem, 2011:23; Ersoy, 2012:9). Ancak artan nüfusla birlikte sağlıklı ve yaşanabilir; sosyal ve mekânsal çevre yaratmak açısından, planlamanın büyük önem taşıdığı bir gerçektir. Bütüncül planlama anlayışından uzak, altyapı ve sosyo-ekonomik yapı dikkate alınmadan yapılan mekânsal planlar, özellikle kent çeperlerinde hala devam eden kırsal üretim faaliyetlerinin zamanla yitirilmesine neden olmaktadır. Bununla birlikte kent merkezlerinde de altyapı ve sosyal donatı gibi alanlarda yeni sorunlar da ortaya çıkmaktadır. Plan değişiklikleri ile yoğunluk artışları yapılırken; altyapı ve sosyal donatı alanları ihmal edilmekte, özgün mimari yapıyı koruyan tipolojilere yer verilmemektedir. Oysaki yaşanabilir bir çevrenin oluşturulması ve ileride tekrar düzeltilmesi gereken sorunlar yaratmaktan kaçınmak büyük önem taşımaktadır.

Kepez, yeni yatırım ve planlama kararları ile şehir merkezi ve çevresinin karakteristik özelliği olan kırsal üretime bağlı mekânsal kimliğini kaybetmektedir. Ancak bununla birlikte kırsal ilişkisi güçlü bir nüfusa sahiptir. Planlama kararlarına bağlı olarak bir ve iki katlı bahçeli evlerin yerini yüksek katlı apartmanlar almış ve bunun sonucunda yoğunluk artışlarıyla birlikte altyapı yetersiz kalmıştır. Bu nedenle bu araştırma, geçmişte ve günümüzde alınan parçacı planlama kararlarının yetersiz kalarak kentin bütününe kapsayan bir planlama yaklaşımını zaruri kılacağı savından yola çıkılarak yapılacaktır.

Çalışma kapsamında nicel ve nitel analiz yöntemlerine başvurulacaktır. Nicel analiz yöntemi kapsamında, fiziksel dokudaki değişimin tespit edilmesi için zaman içinde değişen nüfus yoğunluğu incelenecek; bununla birlikte nüfustaki değişimin mekânsal boyutu haritalanacaktır. Kamusal yatırımlarla (Devlet Hastanesi, Üniversite gibi) birlikte kentsel

alandaki değişimin yarattığı sorunların tespit edilmesi ve mevcut durumun ortaya koyulabilmesi için Kepez Belediyesi'nden izin alınarak 1980 yılından günümüze yapılan mekânsal planlar, plan değişiklikleri, ilave planlar analiz edilerek araştırma kapsamında kullanılacaktır. Nitel araştırma yöntemi kapsamında ise, Kepez'deki planlama yaklaşımına ilişkin basın taramasının yanı sıra, kentin planlanmasında etkin kişi ve kurumlarla yapılacak derinlemesine görüşmelere yer verilecektir.

Anahtar kelimeler: Kepez Beldesi, kentleşme, kentsel kimlik, yerel yönetim, mekânsal planlar, plan kararları.

Kaynaklar:

1. ATAÖV, A.ve OSMAY, S. (2007) "Türkiye’de Kentsel Dönüşüme Yöntemsel Bir Yaklaşım", Ankara: METU, Sayı: 24:2, ss. 57-82.
2. ERSOY, M., (2007), "Planlama Kuramına Giriş", Kentsel Planlama Kuramları, Ankara: İmge Kitapevi, ss. 9-35.
3. ÖKTEM, B., (2011), "İstanbul'da Neoliberal Kentleşme Modelinin Sosyo Mekansal İzdüşümleri", İstanbul: İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Sayı: 44, ss. 23-40.
4. ŞENGÜL, T., (2002) "Planlama Paradigmalarının Dönüşümü Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme", Planlama Dergisi, Sayı: 21, ss. 8-31.

İSTANBUL’UN KUZEYİNDE GELİŞEN MEGA PROJELERİN KENTSEL MEKANA YANSIMASI

Ebru YEDİKARDEŞ*, Dr. Öğr. Üyesi Ercan KOÇ**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, İstanbul,

ebru7kardes@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul,

ekoc@yildiz.edu.tr

Planlamanın gelişmişlik düzeyi; demokrasi, insan hakları, yargı bağımsızlığı, basın özgürlüğü, sosyal devlet tanımları ile eşdeğerdir ve birbirine bağımlı bu kavramlar birlikte gelişim göstermektedir. Deneyimler, birisi gelişmeden diğer herhangi bir kavramın gelişemediğini yansıtmaktadır. Katılımcı, bütüncül karar alma sistemleri ve uygulanabilirlik gerektiren planlama; yerelden uzak, bireysel, ayrıcalıklı müdahalelerle planlama hedeflerinden uzaklaşılması durumunda, planlamanın etkinliğinin anlamını yitirmesine, müdahale süreçleri hedeflerinin sapmasına, yaşanabilirliğin kısıtlanmasına, kamusal alanların kaybına, ortak yaşam kaynaklarının, doğal kaynakların zarar görmesine ve hatta yitirilmesine sebep olabilmektedir.

Kent makroformunu şekillendiren, gelişimine yön veren temel etkenlerden biri ulaşımı da içeren büyük ölçekli yatırım kararlarıdır. Bütüncül planlamadan bağımsız oluşturulan yatırım kararları, bütüncül arazi kullanım kararları ile birlikte değil, parçacıl planlar ile İstanbul da dahil kentlerin makroformunun şekillenmesinde rol oynamıştır. Özellikle birinci ve ikinci boğaz köprüleri, ulaşım ve arazi kullanım kararlarının birbirinden bağımsız alınamayacağını canlı birer örneğidir. Birinci ve ikinci boğaz köprüleri kentin gelişim yönünü kuzeye doğru çekerek İstanbul’u bir kıyı kenti kimliğinden uzaklaştırmış, aşırı yayılan makroformu ve kapasitesini aşmış nüfus yapısını yönlendirmiş, kuzeydeki ortak yaşam kaynakları olarak nitelendirilen doğal kaynakların tüketimine sebep olmuş, ekolojik dengeleri olumsuz yönde etkilemiştir. İstanbul’un günümüzde resmi rakamlara göre 16 milyon kişiye ulaşmış kontrolsüz nüfus gelişimi; kaos ortamı, bozulan silüet değerleri, kaybedilen tarihi ve kültürel değerler, yasadışı yapılaşma, afet risklerine açık, yoğun ve sosyal donatı ölçütleri düşük kentsel doku ve trafik sorunlarına neden olmakta ve sürdürülebilir kent kimliği ile gelişmektedir.

Küreselleşme ile birlikte, borçlanma ve bağımlılığı daha da görünür hale geldiği, tarım ve sanayide üretim süreçlerinin kısıtlandığı, özelleştirme eğilimlerinin ağırlık kazandığı, ekonomi de inşaat sektörünün başı çektiği 2000 sonrasında ise ulusal ve uluslararası sermayenin ilgi

odağında olan İstanbul bir plan dahilinde gelişmekten daha çok merkezi yönetimin yönlendirdiği proje odaklı olarak büyümeye başlamış, bu süreçte bir çok mega proje gündeme gelmiş, bir kısmı uygulanmış, bir kısmı ise Kanal İstanbul Projesi gibi tartışılmaya devam etmektedir. Söz konusu 3. boğaz köprüsü, 3. havalimanı, 3. çevre yolu, vb. mega projelerin ortaya çıkış sürecinde kentte meydana gelecek mekansal büyüme ve değişimler, nüfus ve yoğunluk artışı, ekolojik çevrede oluşturacağı tahribatların dikkate alınmadan tasarlandığı; bütüncül planlama anlayışı ile bağdaşık olmayan bu projelerin katılımdan uzak karar alma süreçleri ve üretim modelleri ise tartışılmaktadır. İstanbul'un geleceği için kaygıya sebep olan, kentin yaşanılabilirliği açısından tehdit oluşturan bu projeler değişen yönetim sistemi, plan yapma yetkilerinin yeniden düzenlenmesi ve kullanımı, plan değişiklikleri süreci ile proje odaklı büyüme stratejisinin bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır.

İstanbul'da özellikle 2010 yılı sonrası ortaya çıkan mega projeler, kentin kuzeyinde yer alan sınırlı oranda kalmış tarım alanları, kıt kaynak niteliğindeki su kaynakları ve orman alanları tahribatına sebep olmuştur. Yaşanan bu deneyimler ışığında gelecekte oluşacak kayıplardan endişe duyulmaktadır. Bu süreçlerde kent kontrolsüz bir doğal yapı tüketimi ile karşı karşıya kalmakta, nüfus yoğunluğu kapasitesi aşılmakta ve mega projelerin etkisiyle çevredeki kırsal karakterli yerleşmeler, ortaya çıkan kentsel rantların yönlendirdiği yasal ve/veya yasadışı yapılaşma baskısına sahne olmakta ve kimlik değişim baskısına maruz kalmaktadır. Bu kapsamda mega projeler ile oluşacak ekolojik tahribata ilaveten çevresinde meydana gelebilecek olası kontrolsüz büyümenin yaratacağı geri dönülmez etkilerin de göz önünde bulundurulması, dünyanın hiçbir kentine benzemeyen tarihi, kültürel ve doğal kaynaklara sahip İstanbul'un en azından geride kalan değerleri ile geleceğe taşınması gerekmektedir.

Çalışmada İstanbul'un kuzeyinde gelişen mega projelerin karar alma süreçleri, teknik raporlar ve meslek odalarının görüşleri incelenerek mega projelerin; kentsel arazi değerlerine, kent makroformu ve arazi kullanımına, çevreye olan etkilerini ortaya koymayı ve bu etkilerin İstanbul'un geleceğinin teminatı olan kıyı alanları, tarım alanları, su kaynakları ve kuzey ormanları ile çevresinde nasıl bir değişim süreci oluşturduğunu, gelecekte ne gibi tehditlerin meydana çıkabileceğini incelemeyi hedeflenmektedir.

Anahtar kelimeler: Bütünleşik planlama, sürdürülebilirlik, yaşanılabilirlik, mega proje.

YAŞAM HAKKI VE DEPREM: İSTANBUL'DA AFET SONRASI TOPLANMA ALANLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Hazal Ekin UYAR*, Prof. Dr. Evrim TÖRE**

*Yüksek lisans öğrencisi, İstanbul Kültür Üniversitesi, Lisansüstü Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

heuyar@gmail.com

**İstanbul Kültür Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

e.tore@iku.edu.tr

Alp-Himalaya deprem kuşağında yer alan Türkiye kuşkusuz bir afet ve deprem ülkesidir. Birçok yıkıcı afet ve deprem yaşamış olan Türkiye için 1999 Marmara Depremi şiddeti ve sonuçlarıyla depremin önemini ve risklerini hatırlatan bir kırılma noktası olmuştur. Bu tarihten sonra afet ve deprem konusunda çeşitli çalışmalar yapılmış, plan ve raporlar hazırlanmıştır.

İstanbul ve Marmara bölgesini etkileyecek büyük bir depremin daha yaşanma olasılığı çok yüksektir. Kentlerin afetlere karşı hazırlıksız ve dayanıksız hale gelme nedenlerinden biri de yoğun yapılaşma ve doluluktur. İstanbul, her gün artan nüfusu ve yapı stoğu ile depreme karşı hazırlıksız ve savunmasızdır. Bu durum bireyin en temel hakkı olan yaşam hakkını da tehlikeye sokmaktadır. Oysaki her birey sağlıklı ve düzgün bir çevrede yaşama, yaşamını devam ettirme hakkına sahiptir. Kişinin yaşam hakkının temini ve devamı için kentlerin tüm bu tehlike ve risklere hazırlıklı olması oldukça önemlidir. Olası deprem durumunda oluşacak kayıp ve yıkımların en aza indirgenmesi için gereken önlemlerin acilen alınması ve uygulanması gerekmektedir.

Herhangi bir afet sonrasında yaşanan panik duygusu ile binaları terk etmeye başlayan insanlar için öncelikli ihtiyaç bir araya gelebilmelerine, haberleşebilmelerine olanak sağlayan acil toplanma alanlarının varlığıdır. Bu alanların afet sonrasında geçici barınma, ilk yardım hizmetlerinin sağlanması gibi ihtiyaçlara hizmet edebilmesi gerekmektedir. Afet sonrası acil toplanma alanlarının konumu, büyüklüğü, niteliği, erişilebilirliğinin çeşitli standartlara uygun olması beklenmektedir. İstanbul'daki afet sonrası acil toplanma alanlarının, artan yoğun ve plansız yapılaşma içindeki durumu, yeterliliği tartışmaya açıktır. Bu konudaki verilerin yetersizliği ve tutarsızlığı bu çalışmanın asıl konusunu oluşturmaktadır.

Bu çalışma kapsamında acil toplanma alanı kavramının yanı sıra, İstanbul'daki mevcut acil toplanma alanlarının tespit edilmesi ve bu alanların niteliksel olarak incelenmesi ayrıca İstanbul'daki toplanma alanlarının uluslararası standartlara ve kriterlere uygunluğunun tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Bu sebeple öncelikle daha önce yapılmış çalışmalar incelenecek; afet kavramı, afet türleri ve etkileri araştırılacaktır. Afet durumunda öncelikli konular,

İhtiyaçlar tespit edilerek afet sonrası acil toplanma alanı kavramı incelenecektir. Afet sonrası acil toplanma alanı standartları, nitelikleri hakkında bilgi verilecektir.

Çalışmanın takip eden bölümünde afet kavramı ve acil toplanma alanları İstanbul özelinde incelenecektir. Merkezi ve yerel aktörlerin İstanbul için hazırladığı rapor ve planlar incelenerek bu alanların nitelikleri ve durumları belirlenecek, sahada tespit çalışmaları yapılarak mevcut durum ile veriler karşılaştırılacaktır.

Çalışmanın son kısmında elde edilen veriler ile birlikte tespit edilen sorunlar paylaşılacaktır. Bu çalışma kapsamında yapılacak araştırmaların ve elde edilen verilerin, İstanbul'daki acil toplanma alanlarıyla ilgili bilgi eksikliğini ve karışıklığı gidermesi beklenmektedir. Ayrıca çalışma bulgularının daha sonra yapılacak araştırma ve çalışmalar için yol gösterici olabileceği öngörülmektedir.

Anahtar kelimeler: Afet, acil toplanma alanı, İstanbul, kent planlama.

OTURUM C-III

OTURUM BAŞKANI: DR. ÖĞR. ÜYESİ ERHAN KURTARIR

Kentte Oyun: Oyunbaz Kamusal Mekanlar

Ayşenur BAŞ, Doç. Dr. Esin Özlem AKTUĞLU AKTAN

İstanbul'daki Millet Bahçelerinin Mekansal Kalitesinin Araştırılması

Nazmiye ERMEYDAN, Dr. Öğr. Üyesi Serhat ANIKTAR

Tarihi Çevrelerde Kamusal Alan Tasarımı: Yaklaşımlar, İlkeler ve Dünya Örneklerinin Karşılaştırmalı İncelenmesi

Melis KOCAMAN, Dr. Öğr. Üyesi Nursen KAYA EROL

Bilimkurgu Ütopyalarında Kamusal Mekan Kurgusu

Ayşe Beyza ERDÖL, Doç. Dr. Esin Özlem AKTUĞLU AKTAN

Akıllı Kent Mobilyası ve Mekansal Kalite İlişkisi

Bilge ÖZDEMİR, Doç. Dr. Cenk HAMAMCIOĞLU

KENTTE OYUN: OYUNBAZ KAMUSAL MEKÂNLAR

Ayşenur BAŞ*, Doç. Dr. Esin Özlem AKTUĞLU AKTAN**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Kentsel Mekân Organizasyonu ve Tasarım Programı, İstanbul,

aysenurbas@gmail.com

**Tez Danışmanı, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul,

esinaktan@hotmail.com

Oyun; insanların doğuştan sahip oldukları bir dürtü (Schiller, 1795), toplumu ve kültürü şekillendiren etkinlikler (Huizinga, 1938:74) olarak tanımlanan bir olgudur. Buna göre insanlık var olduğundan beri oyun da varlığını sürdürmüştür. İlk çağlardan itibaren insanların yerleşmiş oldukları kentlerde oyun için mekânları ve oyunusal faaliyetleri görmek mümkündür. Oyun insanların ruhsal ve bedensel sağlığı için sosyal bir ihtiyaçtır.

Kamusal mekânda oynanan oyunlar; eğlence yoluyla insanların birbiriyle ve mekânla olan etkileşimine teşvik etmekte ve sosyal etkileşimi desteklemektedir (Fonseca vd., 2019; Lancel vd., 2019; Edirisinghe vd., 2017; de Lange, 2015), sahiplenme ve aidiyet duygularını güçlendirmektedir (de Lange, 2015; Thibault, 2019), kent ve mekân algısını etkilemektedir (Innocent ve Leorke, 2019; de Souza e Silva ve Sutko, 2008; Klausen, 2014), yaya davranışını motive etmekte ve yaya hareketliliğini arttırmaktadır (Donoff ve Brigdman, 2017; Stevens, 2007).

Oyun; otomobil odaklı planlama ve tasarım, yeşil alanların yetersizliği gibi çevresel faktörler ile değişen yaşam tarzları ve alışkanlıklar, kimliksizleşme, tek tipleşme, dijital teknolojinin gelişmesi ve sanal ortamların yükselişi gibi sosyal faktörler sebebiyle daha tanımlı mekânlara sıkışmaya ve kamusal mekândan uzaklaşmaya başlamıştır. Benzer sebepler kamusal mekân kalitesini düşürmekte ve insanların kamusal mekânları kullanmalarını azaltmaktadır. Kamusal mekânların kullanımı ve bu mekânlarda daha fazla zaman geçirilebilmesi mekân organizasyonu açısından önemlidir. Kamusal mekânların oyunusal öğeler ile tasarlanması hem kamusal mekân kalitesini arttırarak mekân kullanımında çekici bir unsur olmaktadır hem de kamusal mekânda oyuna imkân sağlamaktadır.

Çalışmanın amacı; oyuna fırsat veren oyunbaz kamusal mekânların niteliklerinin ve araçlarının ortaya konulması ve kamusal mekân kalitesine katkısının irdelenmesidir. Bu kapsamda; kentsel mekânda oynanan oyunlar kentsel oyun olarak nitelendirilerek sanal dünyada geçen oyunlardan dijital teknolojinin kullanılmadığı mekanik oyunlara kadar bir sınıflama yapılmıştır. Oyunbaz kamusal mekânlar kentsel oyunların bir çeşidi olarak ele alınmıştır. Çalışma

kapsamında üzerinde durulan konular; oyunun kent için artan önemi, kentte oyunun tarihsel gelişimi, kentte oyunu engelleyen faktörler, kentsel oyunların sınıflandırılması ve oyunbaz kamusal mekânların özellikleridir.

Çalışmanın yöntemi literatür araştırması ve tematik analizdir. İlk aşamada veri tabanları üzerinden “urban play/ urban game (kentsel oyun)”, “playable city (oynanabilir kent)”, “playful city (oyunbaz kent)”, “playful public space (oyunbaz kamusal mekân)” terimleriyle aramalar yapılarak literatürde bulunan uygulama örnekleri sınıflandırılmıştır ve kamusal mekân kalitesi parametreleri literatür araştırması sonucunda tespit edilmiştir. İkinci aşamada oyunbaz kamusal mekânlar kategorisindeki örneklerin nitelikleri ve araçları, literatürde seçilen metinler üzerinden tematik analiz yöntemi ile ortaya konularak kavramsal bir içerikte ele alınmıştır ve kamusal mekân kalitesine katkısı yorumlayıcı bir yaklaşımla değerlendirilmiştir.

Çalışma sonucunda; oyunbaz kamusal mekânların yaya odaklı olmasının, çeşitlilik gösteren ve esnek oyun elemanlarına sahip olmasının, yeşil alan, su elemanları, kamusal sanat ve müzik gibi unsurları barındıran çekici bir çevreye sahip olmasının, oyun etkinliklerinin aktivite çeşitliliği sağlamasının kamusal mekân kalitesinin erişim, kullanım ve aktiviteler, konfor ve imaj, sosyalleşme ile ilgili parametrelerine katkı sağladığı ortaya konulmuştur. Sonuç olarak oyunbaz kamusal mekânlar hem mekân kalitesi yüksek hem de oyuna yer açan eğlenceli ve çekici mekânlardır.

Anahtar kelimeler: Kentsel oyun, oyunbaz kamusal mekân, kamusal mekân kalitesi, kentsel tasarım.

Kaynaklar:

1. de Lange, M. (2015). “The Playful City: Using Play and Games to Foster Citizen Participation”, A. Skarzauskiene (Ed.), Social Technologies and Collective Intelligence, içinde 426-434.
2. de Souza e Silva, A. ve Sutko, D. M. (2008). “Playing Life and Living Play: How Hybrid Reality Games Reframe Space, Play, and the Ordinary”, Critical Studies in Media Communication, 25(5), 447-465.
3. Donoff, G. M. ve Brigdman, R. (2017). “The playful city: constructing a typology for urban design interventions”, International Journal of Play, 6(3), 294-307.
4. Edirisinghe C., Nijholt A. ve Cheok A.D. (2017). “From Playable to Playful: The Humorous City”. R. Poppe, J. Meyer, R. Veltkamp, M. Dastani (Ed.), Institute for Computer Sciences, Social Informatics and Telecommunications Engineering (vol 178), içinde 261-265.
5. Fonseca X., Lukosch S. ve Brazier F. (2019). “Fostering Social Interaction in Playful Cities”, A. Brooks, E. Brooks, C. Sylla (Ed.), Institute for Computer Sciences, Social Informatics and Telecommunications Engineering (vol 265), içinde 286-295.
6. Huizinga, J. (1938). Homo Ludens: Oyunun Toplumsal İşlevi Üzerine Bir Deneme, M. A. Kılıçbay (Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları, (Çeviri eserin yayın tarihi 2017, 6. basım).

7. Innocent, T. ve Leorke, D. (2019). "Heightened intensity: Reflecting on player experiences in Wayfinder Live", *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*, 25(1), 18-39.
8. Klausen, M. (2014). "Re-enchanting the City: Hybrid Space, Affect and Playful Performance in geocaching, a location-based mobile game", *Journal of Urban Cultural Studies*, 1(2), 193-213.
9. Lancel K., Maat H. ve Brazier F. (2019). "Saving Face Playful Design for Social Engagement, in Public Smart City Spaces", A. Brooks, E. Brooks, C. Sylla (Ed.), *Institute for Computer Sciences, Social Informatics and Telecommunications Engineering* (vol 265), içinde 296-305.
10. Schiller, F. (1795). *On the Aesthetic Education of Man: In a Series of Letters*, R. Snell (Çev.), New York: Dover Publications, (Çeviri eserin yayın tarihi 2004).
11. Stevens, Q. (2007). *The Ludic City: Exploring the Potential of Public Spaces*, London: Routledge.
12. Thibault, M. (2019). "Towards a Typology of Urban Gamification", 52. Hawaii International Conference on System Sciences, 8-11 Ocak 2019, Hawaii, 1476-1485.

İSTANBUL'DAKİ MİLLET BAHÇELERİNİN MEKÂNSAL KALİTESİNİN ARAŞTIRILMASI

Nazmiye ERMEYDAN*, Dr. Öğr. Üyesi Serhat ANIKTAR**

*Doktora Öğrencisi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehircilik ve Kentsel Dönüşüm Doktora Programı, İstanbul,

ermeydan.nazmiye@std.izu.edu.tr

**Tez Danışmanı, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

serhat.aniktar@izu.edu.tr

Millet Bahçesi kavramı ilk olarak Osmanlı İmparatorluğu zamanında 19. Yüzyılın ikinci yarısından sonra ortaya çıkmış ve ilk Millet Bahçesi İstanbul Taksim'de bulunan mezarlığın kaldırılması ile boşalan alanda, ikincisi ise Tepebaşı'nda yine kaldırılan başka bir mezarlığın yerinde oluşturulmuştur. 1894 yılında İstanbul'da bir deprem yaşanmış ve evleri yıkılan insanlar Taksim ve Tepebaşı Millet Bahçelerinde toplanmışlardır. Millet Bahçelerinden önce ise İstanbul'daki yeşil alanlar; mesire alanları, korular ve has bahçelerden oluşmuştur. Bu alanlardan en çok kullanılanların mesire alanları olduğu belirtilmektedir. Mesire alanları gölge yapan ağaçların olduğu bölgelerde ya da akarsu kenarlarında (Kağıthane, Göksu) yapılmıştır.

Ülkemizde "Millet Bahçesi" kavramı Atatürk Havalimanı'nın, yeni yapılan İstanbul Havalimanı'na taşınması sırasında gündeme gelmiştir. Günümüze kadar tamamlanmış, uygulama ve projelendirme aşamasında olan 60 adet Millet Bahçesi bulunmaktadır. Türkiye nüfusunun %20'si İstanbul'da yaşamaktadır ve kişi başına düşen yeşil alan miktarı en az 15 m² olması gerekirken, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın son verilerine göre 7.57 m²'dir. Bu çalışmada nüfus yoğunluğu da dikkate alınarak Millet Bahçelerinin ilk ortaya çıktığı İstanbul çalışma alanı olarak seçilmiş ve yapılan Millet Bahçelerinin mekânsal kalitelerinin araştırılarak rehber niteliğinde bir tasarım kriteri listesinin oluşturulması hedeflenmiştir.

Çalışma kapsamında 100 adet kullanıcı ile bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Anket çalışması kapsamında yeni açılan Millet Bahçelerinden farklı bölgelerde olan ve farklı niteliklere sahip beş tanesi seçilmiş, Osmanlı döneminde yapılan Millet Bahçelerinden biri de kapsama dahil edilerek 6 adet Millet Bahçesi'nin mekânsal kalitesi araştırılmıştır. Ankete katılanların %50 den fazlası, yeşil alan planlayıcıları, imalat sürecinde çalışanlar ve bu alanları yoğun kullananlar arasından seçilmiştir. Ankette 86 soru sorulmuş, bu soruların çoğu Aydınli (1986)'nın "Mekânsal Değerlendirmede Algısal Yargılara Dayalı Bir Model" isimli doktora çalışmasında tanımladığı sıfat çiftlerinden oluşan bir değerlendirme yöntemiyle, diğer kısmı ise

açık uçlu sorulardan oluşmuştur. Anket çalışması sonucunda elde edilen veriler ve belirlenen tasarım kriterleri bağlamında analizler yapılmıştır. Analizlerin değerlendirilmesi sürecinde, seçilen Millet Bahçelerindeki sert yapı ve bitkisel tasarımlar karşılaştırmalı olarak incelenerek tercih edilen Millet Bahçelerindeki tasarım kriterleri ortaya çıkarılmıştır. Oluşturulan tasarım kriterleri listesi, devam eden ve bundan sonra yapılması planlanan Millet Bahçeleri için bir tasarım rehberi olacaktır.

Anahtar kelimeler: Millet bahçesi, mekânsal kalite, kentsel mekân tasarımı, yeşil alan.

TARİHİ ÇEVRELERDE KAMUSAL ALAN TASARIMI: YAKLAŞIMLAR, İLKELER VE DÜNYA ÖRNEKLERİNİN KARŞILAŞTIRMALI İNCELENMESİ

Melis KOCAMAN*, Dr. Öğr. Üyesi Nursen KAYA EROL**

*Yüksek lisans öğrencisi, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir Planlama Ana Bilim Dalı, Kentsel Tasarım Bölümü, İzmir,

melis.kcmn@gmail.com

**Tez Danışmanı, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İzmir,

nursenkaya@iyte.edu.tr

Günlük faaliyetlerin yanı sıra toplumsal faaliyetleri de barındıran kamusal alanlar, tarihi şehirlerde önemli bir canlılık kaynağıdır. Tarihi çevrelerdeki kamusal alanlara yönelik düzenlemelerle hem kentsel mirasın korunması amaçlanmakta hem de bu alanlar sosyal ve ekonomik kalkınmaya katkıda bulunacak araçlar olarak görülmektedir. Tarihi çevrelerde kamusal alan tasarımına nasıl yaklaşılması gerektiği önemli sorunlardan birisidir. Bu çalışmada tarihi çevrelerdeki kamusal alanların niteliklerinin ortaya konulması ve bu alanlara yönelik tasarım yaklaşımlarının ve ilkelerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Şehirler, kültürel miraslarını koruyarak, geçmişi ve geleceği bütünleştirerek orijinal değerlerini ve anlamlarını korurlar. Tarihi yapılar kentsel kimliğin önemli bir parçasıdır. Topluluklar kimliklerini tarihsel ve kültürel değerlerini koruyabilecekleri ölçüde yansıtırlar ve bu değerleri bugünün yaşam tarzlarıyla birleştirebilirler. Bu değerlerin kaybolmasını önlemenin bir yolu, gerekli değişiklikler ile tarihi ortamları canlandırmak ve sosyal yaşama katmaktır. Günümüzde korumanın amacı sadece yapıyı ayakta tutmak değil, tarihi yapıları çevreleriyle birlikte geçmişe açıklayan bir belge olarak görerek korumaktır. Relph'e (1976) göre mekân insanların deneyiminin sonucunda oluşur. O mekânı nasıl kullandıkları, orada ne hissettikleri ile alakalıdır. Okunabilirlik, tarihi ve kültürel değerlere sahip olma, kolay algılanma, fiziksel ortamın şartlarının uygun olması kamusal alanın duygusunu etkileyen elemanlardır. Var olan tarihi dokunun korunması, yapılar arasındaki oranın korunması ve erişilebilirliğin ve geçirgenliğin yüksek olması o alanın fiziksel kalitesini artırır.

Bu çalışmada tarihi çevrelerdeki kamusal alanlar için benimsenen tasarım yaklaşımları ve ilkeleri dünyadan örnekleri üzerinden karşılaştırmalı olarak incelenecektir. Örnekler Edinburg kentindeki St. Andrew Meydanı, Kopenhag kentindeki Israel Plads Meydanı ve Sevilla kentindeki Metrapol Parasol Meydanı olarak belirlenmiştir. İnceleme kentlerin tasarım rehberleri üzerinden gerçekleştirilmiştir. Tasarım ve uygulama süreçlerinde hangi yaklaşımı benimsedikleri, hangi teknikleri kullandıkları araştırılmıştır. Sonuç olarak; incelenen örneklerin

tarihi çevreye yaklaşımları benzerlik göstermekle beraber tarihi çevrede kamusal alan tasarım yaklaşımlarında farklılaştıkları ve dolayısıyla farklı ürünler ortaya koydukları görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Tarihi çevre, kamusal alan, kentsel tasarım.

Kaynaklar:

1. Ahunbay, Z. (2012). "Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon", Yem Yayın.
2. Bolici, R., Gambaro, M., Giardano, C. (2017). "The Regaining Of Public Spaces To Enhance The Historic Urban Landscape", The Journal of Public Space, V.2, N.1, 45-56.
3. Can, A. (2011). Tarihi Çevrede Yeni Yapılaşma Koşulları ve Kadıköy – Rasimpaşa Mahallesi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi.
4. Carmona M., Magalhaes, C., Hammond, L. (2018). "The Use and Nature of Public Space," Public Space the Management Dimension.
5. Carr, S., Francis, M., Rivlin, L. G., Stone, A. M. (1992). "Needs in Public Space".
6. Edinburgh Transport and Environment Committee (2019). George Street and First New Town – Consultation and Design Development.
7. City of Copenhagen (2010). Copenhagen City of Architecture, D.H. Silver (Çev)., Copenhagen: Technical and Environmental Administration.
8. City of Copenhagen (2009). A Metropolis for People, TRIPLE A Communication in English (Çev), Copenhagen: Technical and Environmental Administration.
9. City of Copenhagen (2005). "Copenhagen Urban Space Action Plan", The 6th Biennial of Towns and Town Planning
10. Cobe, Israel Plads, <https://www.cobe.dk/place/israels-plads>.
11. Edinburgh City Council (2019). George Street and First New Town Design Project, <https://consultationhub.edinburgh.gov.uk/sfc/george-street-and-first-new-town-design-project/>.
12. Engelhardt, R.A. (2010). "'First Principles" in Conservation: The UNESCO Asia-Pacific Heritage Awards", The Journal of Preservation Technology, Vol. 41, No. 2/3 , 57-65.
13. Guzman, P.C., Pereira, A.R, Colenbrander, B.J.F. (2017). "Measuring Links Between Cultural Heritage Management and Sustainable Urban Development: An Overview of Global Monitoring Tools", Cities (60), 192-201.
14. Kaderli, L. (2014). "Kültürel Miras Yaklaşımlarının Tarihsel Gelişimi", TÜBA-KED, 29-41.
15. Karabağ, N.E. (1997). New Buildings in Historical Environments, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi.
16. Kıvrak, N. (2010). 'Eski Kent Mekanlarının Canlandırılması' Bağlamında İstanbul Eminönü Hanlar Bölgesi'nde Mimari Tasarım İlkelerinin İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi.

17. Local Government Association of South Australia, Public Realm- Urban Design Guidelines, 03.03.2014, 15.
18. Lu, W. (1976). "Urban Design and Conservation: A Look at Dalla's Experiences", JAE, Vol.30, No.2, Preservation and Conservation: Perspectives, Programs, Projects, 29-32.
19. Navapan, N., Oonprai, K. (2019). "Integration of Historic Places in New Urban Development: A Case Study of Phitsnulak, Thailand", Geographia Technica, Vol.14, 22-31.
20. Polat, S., Yıldız Tümer, H. Ö., Dostoğlu, N. (2018). "A User-Oriented Urban Design Guide Model For Cultural Heritage Sites: The Case of Bursa Khans Area", Megaron, 584-596.
21. Ramazani, S., Aziz, Z., Iddid, S. (2009). "Public Space and its Implication for Conservation of the Historic Living City of Melaka", APSA Congress.
22. Relph, E. (1976). Place and Placelessness, Pion, London.
23. Rey-Perez, J., Avellân, D.V. (2018,). "Towards the Implementation of the Historic Urban Landscape Approach in the Guayaquil Waterfront (Ecuador): A Scoping Case Study", The Historic Environment:Policy & Practice, Vol.9, NOS.3-4, 349-375.
24. Sinha, A., Sharma, A. (2009). "Urban Design as a Frame for Site Readings of Heritage Landscapes: A Case Study of Champanar- Pavagadh, Gujanat, India", Journal of Urban Design, Vol.14, No.2, 203-221.
25. Stanley, B., Stark, B., Johnston K., and Smith, M., (2012), "Urban Open Spaces in Historical Perspective: A Transdisciplinary Typology and Analysis", Urban Geograpy, V.33, N.8, 1089-1117.
26. The City of Edinburgh Council (2018). Edinburgh Design Guidance, Edinburgh.
27. The Socttish Government. "New Design in Historic Settings".
28. UNESCO, World Heritage Centre (2005). "World Heritage and Contemporary Architecture", Vienna Memorandum.
29. UNESCO, World Heritage Centre (2011). "Recommendation on Historic Urban Landscape".
30. Yuen, B. (2006). "Reclaming Cultural Heritage in Singapore", Urban Affairs Review, Vol.41, No.6, 830-854.

BİLİMKURGU ÜTOPYALARINDA KAMUSAL MEKÂN KURGUSU

Ayşe Beyza ERDÖL*, Doç. Dr. Esin Özlem AKTUĞLU AKTAN**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Kentsel Mekân Organizasyonu ve Tasarım Yüksek Lisans Programı, İstanbul

a.beyzaerdol@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul

esinaktan@hotmail.com

Kentler ve özellikle kent içindeki kamusal mekânlar, genel anlamıyla, birey ve toplumun bir arada bulunup etkileşime girebildiği buluşma mekânları olarak tanımlanır. Habermas’a göre kamusal alan, toplumsal yaşantı içinde kamuoyunun oluşturulduğu alandır. Hannah Arendt’e göre ise kamusal alan; insanların var olduğunu gösterme alanıdır. Buna bağlı olarak, bize ait olan dışında herkese ait olan bir dünyayı ifade etmektedir. Richard Sennett ise farklı bir açıdan yaklaşarak kamusal alanı birey üzerindeki değişimleri sorgulayarak tanımlamaktadır. Sennett’e göre geç modern dönemde insanlar giderek birbirlerinden uzaklaşmakta, kendi özel alanına yönelmektedir. Artık birey kamusal alanın bir aktörü konumunda değildir. Kısaca; kamusal alanlar kişilerin başkalarıyla bir arada vakit geçirdiği, sosyalleştiği, günlük aktivitelerini gerçekleştirdiği alanlar olarak tanımlanır. Bir başka deyişle kentlerde toplumsal yaşantı, bireylerin deneyim ve aktiviteleriyle birlikte kamusal mekânda sürdürülmektedir. Ayrıca kentler ve kamusal mekânlar toplumsal, fiziksel, ekonomik ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak zaman içinde dönüşüme uğramaktadırlar.

Kent plancısı, mimar, düşünür, yazar ve çizer gibi çeşitli meslek grupları, bu gelişmeleri dikkate alarak alternatif bir toplum düzeni yaratma düşüncesiyle ütopyalar üretmiştir. Ütopyalarda yalnızca ideal toplum düzeni değil, fiziksel çevre de kurgulanmaktadır. Özellikle 20. yüzyılda bilimkurgu bazında ortaya konulan yazınsal eserler gelecekteki toplum ve düzen kurgusunu ele almaktadır. Geleceğe dair umut ve korkuları yansıtmaya becerisiyle bilim ve teknolojinin ilişkilendirilmesi ütopya ve bilimkurgunun kesişimini oluşturmaktadır. Yeni toplum ve düzen düşüncesinin fiziksel çevreden bağımsız düşünülmemesi, kentler ve kent mekânları hakkında birçok tezahürün ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Ütopya ve bilimkurgu zaman zaman birbirlerinden ayrı ve bazen de birlikte düşünülmüştür. Ütopya ve bilimkurgu kesişiminin en yoğun görüldüğü dönem, 1970’li yıllardır. Ütopya ve bilimkurgu bu dönemde daha çok keşif yolculuklarının anlatıldığı toprak ve topluma ilişkin anlatılarla birlikte bağ kurmuştur. Bu bağlamda Ursula Le Guin’in Mülksüzler’i (1974), Joanna

Russ'ın Dişi Adam'ı (1975), Samuel Delany'nin Triton'u (1976) ve Marge Piercy'nin Zamanın Kıyısındaki Kadın'ı (1976) dönemin en önemli eserleri arasında yer almaktadır.

Bu çalışmanın amacı, bilimkurgu ve ütopya kesişiminin en yoğun görüldüğü 1970'ler ve sonrasını ele alarak, yazınsal bilimkurgu ütopyelerindeki kamusal mekân kurgusu ile eserin yazıldığı dönemdeki kamusal mekân anlayışının karşılaştırılmasıyla, kamusal mekân kavramının dönüşümünü incelemektir. Dolayısıyla, kentsel ve kamusal mekânların toplumsal, fiziksel, ekonomik ve teknolojik koşullar ile ilişkisi, yazınsal bilimkurgu ütopyelerindeki yansımalarıyla birlikte ele alınmıştır. Çalışmada, keşfedici araştırma yöntemi kullanılarak yazılı ve görsel kaynaklar taranmış, doküman analizi yapılmıştır.

Çalışmada ilk olarak, kamusal mekân kavramının süreç içerisindeki dönüşümü incelenmektedir. Daha sonra, bilimkurgu ve ütopyelerin süreç içerisindeki gelişimi, kesişimi ele alınmaktadır. Son olarak, 1970 ve sonrası yazınsal bilimkurgu ütopyelerindeki kamusal mekân kurgusu, yazıldığı dönemin kamusal mekân anlayışı ile karşılaştırılmaktadır. Bu çalışma sonucunda, kamusal mekânın toplumsal, fiziksel, ekonomik ve teknolojik koşullar ile dönüştüğü ve bu dönüşümün yazınsal bilimkurgu ütopyelerine de yansıdığı gözlenmiştir. Özellikle teknolojik gelişmelerle birlikte kentsel kamusal mekânların kullanımı azalmaktadır. Buna paralel olarak, bilimkurgu ütopyelerinde birey üzerinden kurgulanan kamusal mekân anlayışı ön plana çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: Birey/toplum, bilimkurgu, ütopya, kamusal mekân.

AKILLI KENT MOBİLYASI VE MEKÂNSAL KALİTE İLİŞKİSİ

Bilge ÖZDEMİR*, Doç. Dr. Cenk HAMAMCIOĞLU**

* Lisansüstü Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, İstanbul,

bilgeozdemir020@gmail.com

** Tez Danışmanı, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, İstanbul,

chamamcioglu@gmail.com

İnsanın yaşadığı fiziksel çevrenin mekân kalitesi kullanıcının yaşam kalitesini etkileyen temel unsurlardan biri olarak kabul edilmektedir (Yeang vd., 2000; Carmona vd., 2003). Geçmişte olduğu gibi günümüzde de kentsel mekânlar çeşitli etkenlere bağlı olarak değişmektedir. Özellikle son yıllarda, kamusal mekânda kentlinin günlük ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik aktivitelerinde kent mobilyasının önemi daha da artmaktadır. Bunun en önemli nedeni, kent mobilyalarının kamusal alanda mekân kalitesini desteklerken, aynı zamanda kentlinin yaşam kalitesini arttıran önemli kentsel mekân elemanlarından birisi olmasıdır.

Çağın getirdiği yeni ve gelişen çevre koşulları, hızlı yaşam akışı, teknolojinin gelişmesi, kullanıcıların bilincinin artması gibi etkenlerle kentlinin mekânsal kalite beklentisi ve ihtiyaçları da çeşitlenmekte, değişmektedir. Bu bağlamda kent mobilyası kavramı da değişime uğramaktadır. Artık kentlerin birer akıllı kente dönüşümü ile kamusal alanda yer verilen kent mobilyalarının bir kısmının da akıllı kent mobilyalarına dönüşümü gerçekleşmektedir. Özellikle kentlerde yaya dolaşımının en fazla gerçekleştiği noktalara yerleştirilen akıllı kent mobilyaları ile kullanıcıya en hızlı ve etkin bir kentsel yaşam sunumunun sağlanması hedeflenmektedir.

Kamusal mekânda yeterli kent mobilyasının bulunmadığı veya sürdürülebilir özellikte olmadığı durumlar, mekânsal kalite açısından birtakım eksikliklere neden olmaktadır. Çalışmanın konusu, günümüzde git gide önem kazanan ve teknolojinin de katkısıyla kentin önemli bir parçası haline gelen akıllı kent mobilyalarının kentsel mekânda sağladığı kalite üzerindeki rolü ve önemi üzerine kurgulanmıştır. Buradan hareketle çalışmanın amacı, kavramsal olarak akıllı kent mobilyası ile mekânsal kalite ilişkisinin tartışılmasıdır. Çalışmada öncelikle yaşam kalitesi kavramının bir alt dalı olan mekân kalitesi kavramı ele alınmakta, ardından kent mobilyası kavramına yer verilerek kavramın akıllı kent mobilyasına dönüşümü örnekler verilerek incelenmekte ve son olarak literatürde kent mobilyası ile mekânsal kalite ilişkisini kuran ölçütler akıllı kent mobilyası üzerinden değerlendirilmektedir. Çalışma yöntemi olarak literatürde yer verilen ölçütler frekans analizi ile değerlendirilmekte ve zihin haritası (mind-

mapping) yöntemi kullanılarak grafik olarak ifade edilmektedir. Ayrıca çalışmada, özellikle büyük kentlerde hızlı ve yoğun insan hareketlerinin gerçekleştiği mekânlardan çeşitli akıllı kent mobilyalarına örnekler verilmektedir.

Bu çalışma ile mekânsal kalite ve kent mobilyası arasında yakın ilişki olduğu tespit edilmiş; bu ilişkide estetik, biçim, ergonomi, işlevsellik, algılanabilirlik ve erişilebilirlik gibi ölçütler bulunurken, akıllı kent mobilyalarında ise bu ölçütlere ek olarak teknolojiye uygunluk, maliyet ve sürdürülebilirlik gibi ölçütlerin de öne çıktığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca bu çalışma ile akıllı kent mobilyalarının mekânsal kalite ölçütleri bağlamında avantajları ve dezavantajları tartışmaya açılmaktadır.

Anahtar kelimeler: Yaşam kalitesi, mekân kalitesi, akıllı kent mobilyaları.

Kaynaklar:

1. Carmona, M. vd.(2003). Public Places- Urban Spaces. UK: Architectural Press.
2. Yeang, L. D. vd. (2000). Urban Design Compendium I. London: English Partnership/Housing Corporation.

OTURUM D-I

OTURUM BAŞKANI: PROF. DR. TÜLİN GÖRGÜLÜ

Troglodit Mekânlara Kavramsal Yaklaşım

Emine AKCAN, Prof. Dr. Ufuk DOĞRUSÖZ

Mimari Tasarımda Biyomimetik Uygulamaların Günümüz Teknolojileri Bağlamında
İncelenmesi

Şeyma Ezgi YILMAZ, Dr. Öğr. Üyesi Buket METİN

Temel Tasarım Dersinde Sanal Gerçeklik Sistemlerinin Kullanımı

Ali Cihan ŞAHİN, Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül TEREÇİ

TROGLODİT MEKÂNLARA KAVRAMSAL YAKLAŞIM

Emine AKCAN*, Prof. Dr. Ufuk DOĞRUSÖZ**

*Doktora Öğrencisi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bina Bilgisi Anabilim Dalı, İstanbul,

emineakcanea@gmail.com

**Tez Danışmanı, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

ufuk.dogruso@ gmail.com

Yapay ya da insan elinden çıkma (artefakt) doğanın oluşturduğu mimarlık; insanın temel gereksinimleri için elindeki malzemeyi kurgulayarak oluşmuş bir mekân kurgusudur. Mimari mekân betimlenmesinde kullanılan genel tanımlardan farklı olarak troglodit topraktan kazıyarak elde edilen (Kapadokya kaya kütleleri) negatif mekânlar bu çalışma kapsamında incelenecek ve bu mekânların mimarlık epistemolojine nasıl katılacağı tartışılacaktır. Mimari mekânın kurgusunun tanımını yapan mimarlık tarihçisi Kenneth Frampton'un tektonik tanımı içerisinde troglodit mekânlar; tanımlamanın dışında ya da eksik tanımlanmaktadır. Bu bağlamda, troglodit mekânların fiziki yerleşimleri ve mimari olguları çağdaş mimari mekân tanımlamalarıyla yeniden ele alınacaktır. Troglodit mekânların tipolojik çözümlenmesinin ardından inşa edilen/edilmeyen, sınırlar/sınırsızlar, görünür/görünmeyen, bitmiş/açık uçlu, kent/kır, yüzey/yeraltı, yerlilik/yersizlik gibi kavramlara katkısı ölçüsünde yeniden değerlendirilecektir. Troglodit mekân kurgularının sorgulaması sonucu ortaya çıkan bu zıtlıklar kavramsal birçok durumun da yeniden ele alınmasına neden olacaktır. Bu mekânsal kurgular belirli mimari kavramlar ile açıklanmaya çalışılacak, mekânlar ve şehir oluşumları alışlagelmişin dışında yeni kavramlar ile yeniden tanımlanmaya çalışılacaktır. Mimari kurgu atektoniktir olarak değerlendirilmektedir. Çünkü mimariyi arketekton olarak tanımlayan Greko-Romen gelenek (Spiro Kostoff, ...) kuran kişiyi, bir ölçüde duvar ören ve çatı kapatan olarak betimlemektedir ve arketektonları ya duvarcı/taş ustalarından ya da çatı ve çatı çatan marangozlardan yetiştirmektedir. Ama Kapadokya'da esas olarak 'çatı' yoktur ki çatı çatan durumu söz konusu olsun. Aslında çevre sözcüğü troglodit mekânlarda bambaşka bir anlam ağının karşılığıdır. Zemindeki 'arsa' ve mülkiyet paylaşımı Kapadokya'da 'verimsiz' bir spekülasyondur, yeraltı şehirleri ve peribacaları (İmar Kanunu, Kat Mülkiyeti Kanunu, Tapu Kanunu, Tapu Sicil Tüzüğü, Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanun vb. Türk ve Avrupa hukukunu zorlayacak) çağdaş hukuk kurallarını zorlayacak oluşumlardır. Yeraltı şehirleri hem bir mühendislik ve askeri tahkim harikası hem de sıradan bir gecekondu üretim becerisidir. Tüm bu farklı olarak tanımlamalar sonrasında Kenneth Frampton'un modern mimari terim olan tektonik kavramı üzerinde durulacaktır. Tektonik kavramı; malzemeden

bitmiş binaya kadar devam eden süreçtir ve tektonik strüktürel rasyonelliği önemseyerek mimariyi meydana getiren tüm materyallerin bir araya gelişini ifade eder. Aynı zamanda biçimselliği ve bir araya gelen eklemleri tanımlar. Kapadokya troglodit mekânları eylemlerim ve malzemesi kendisinden olan bir mimari formdur. Çalışma kapsamında geliştirilen atektonik kavram ise bir yapının sınıra ve strüktüre ihtiyacı olmadan da mimari kabul edilebileceği yönünde tektonik kavramına öneri bir kavram olarak atektonik kavramı oluşturulmaya çalışılacaktır. Bu kavramsal ilişkiler ile troglodit mekânın mimarlık tanımları içerisine yeni bir boyut katması öngörülmektedir.

Anahtar kelimeler: Tektonik-atektonik kavramları, Kapadokya mimarisi, kaya oyma konutlar, troglodit mekân.

MİMARİ TASARIMDA BİYOMİMETİK UYGULAMALARIN GÜNÜMÜZ TEKNOLOJİLERİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Şeyma Ezgi YILMAZ*, Dr. Öğr. Üyesi Buket METİN**

* Doktora Öğrencisi, Abdullah Gül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Kayseri,
seymaezgi.yilmaz@agu.edu.tr

**Tez Danışmanı, Abdullah Gül Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Kayseri,
buket.metin@agu.edu.tr

Biyomimesis, doğadaki canlıların oluşum prensipleri, malzeme yapıları ve davranış mekanizmaları gibi özelliklerini anlayarak/ öğrenerek günlük hayatta karşılaşılan problemlere çözümler geliştirmeyi amaçlayan bir esin sistemidir (Benyus, 1997; Bar-Cohen, 2006; Pedersen Zari ve Storey, 2007). İnsanın en büyük esin kaynaklarından birisi olan doğa, pek çok disiplinde teknoloji ve tasarım ilişkisine yön verme olasılığına sahiptir. Tıp, biyomedikal, mühendislik, mimarlık, makine, resim gibi pek çok bilim ve sanat dalı doğanın ilham verici sonsuz kaynaklarından beslenmektedir. Mühendislik alanına baktığımızda ilk doğa esinleri Da Vinci'nin uçan makinesinde karşımıza çıkmaktadır (Gruber, 2011; Mazzoleni, 2013). Mimari tasarımda da geçmişi oldukça eskiye dayanan biyomimesis fenomeni, özellikle Antoni Gaudi, Frei Otto ve Buckminster Fuller'in tasarımları ile doğa esinli mimari ve yapısal tasarımlar için temel oluşturmuştur (Pohl ve Nachtigall, 2015; Selçuk ve Sorguç, 2007).

Güncel mimarlık pratiğine bakıldığında, hızla gelişmekte olan dijital tasarım ve üretim teknolojilerinin mimari tektoniği dönüştürdüğü görülmektedir. Bu etkileşim sayesinde dijital tasarım ve doğa esinli tasarım ilişkileri birbirini desteklemektedir (Knippers, Nickel, ve Speck, 2016). Doğadaki canlıların morfolojileri, hayatta kalmaya karşı gösterdikleri adaptasyon stratejileri, hareket mekanizmaları gibi pek çok biyolojik özellikleri mimarların ilgisini çekmektedir. Canlıların bu özelliklerini analiz ederek tasarıma ve teknolojiye aktarmak mimaride farklı problemlere yenilikçi çözümler sunmaktadır (Badarnah, 2017). Bu sayede mimarideki pek çok sorunun cevabı için doğada benzer problemleri hali hazırda çözmüş olan sistemlerin incelenmesi ve çalışma prensibinin anlaşılması tasarımcılara yol göstermektedir (Pohl ve Nachtigall, 2015). Bunlara ek olarak dünyanın karşı karşıya kaldığı yapısal çevre kaynaklı çevresel problemler, mimarlık pratiğini çevre odaklı olmaya zorlamakta, binaların çevresel problemler üzerindeki payını azaltmaya yönelik tasarımlar güncel mesleki tartışmaların odağını oluşturmaktadır. Bu nedenle, doğayı ve davranış biçimlerini anlamak, çevre odağındaki evrensel problemlerin çözümü için de atılması gereken önemli adımlardan biridir (Pedersen Zari, 2010).

Bu çalışmanın amacı, mimaride doğa esinli tasarımları analiz ederek biyomimesisin mimarideki potansiyel kullanım alanlarını anlamak ve günümüz tasarım ve üretim olanakları ile ilişkisi çerçevesinde gelecek projeksiyonlarını tartışmaktır. Bu kapsamda, dünya çapındaki araştırma gruplarının biyomimesis odaklı çalışmaları incelenecektir. Massachusetts Institute of Technology (MIT), University of Stuttgart, Architectural Association School of Architecture ve The Bartlett School of Architecture bünyelerinde yer alan araştırma ekiplerinin, tasarım ve üretim teknolojilerindeki ilerlemeler aracılığıyla biyomimesisin sınırlarını zorladığı araştırma ve uygulamalar ele alınacaktır. Ardından, Türkiye’de gerçekleştirilen biyomimesis araştırmaları incelenerek, bu alanın araştırma ve uygulama çerçevesinde ülkemizdeki potansiyelleri ortaya konacaktır.

Anahtar kelimeler: Biyomimesis, mimari teknoloji, inovasyon, biyolojik prensipler, doğa esinli tasarım.

Kaynaklar:

1. Badarnah, L., (2017). “Form Follows Environment: Biomimetic Approaches to Building Envelope Design for Environmental Adaptation”, Buildings, 7(40):1-16.
2. Bar-Cohen, Y., (2006). “Introduction to Biomimetics: The Wealth of Inventions in Nature as an Inspiration for Human Innovation”, Biomimetics: Biologically Inspired Technologies, içinde (1-40), New York: Taylor & Francis.
3. Benyus, J., (1997). Biomimicry: Innovation Inspired by Nature, Harper Collins e-books.
4. Gruber, P., (2011). Biomimetics in Architecture: Architecture of Life and Buildings, Germany: Springer-Verlag.
5. Knippers, J., Nickel, K. G., Speck, T., (2016). “Biomimetic Research: A dialogue Between the Disciplines”, Knippers, J., Nickel, K. G., Speck, T., (Ed.), Biomimetic Research for Architecture and Building Construction: Biological Design and Integrative Structures (Biologically-Inspired Systems), içinde (1-6), Switzerland: Springer.
6. Mazzoleni, I., (2013). “Architecture Follows Nature: Biomimetic Principles for Innovative Design, New York: CRC Press.
7. Pedersen Zari, M., (2010). “Biomimetic Design for Climate Change Adaptation and Mitigation”, Architectural Science Review, 53(2):172–183.
8. Pedersen Zari, M., Storey, J. B., (2007). “An Ecosystem Based Biomimetic Theory for a Regenerative Built Environment”, Lisbon Sustainable Building Conference, 12-14 September 2007, Lisbon, 620–627.
9. Pohl, G., Nachtigall, W., (2015). Biomimetics for Architecture & Design. Springer.
10. Selçuk, S., Sorguç, A. G., (2007). “Mimarlık Tasarımı Paradigmasında Biomimesis’in Etkisi”, Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, 22(2):451–459.

TEMEL TASARIM DERSİNDE SANAL GERÇEKLİK SİSTEMLERİNİN KULLANIMI

Ali Cihan ŞAHİN *, Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül TEREÇİ**

*Doktora Öğrencisi, KTO Karatay Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Konya,

alichansahin@msn.com

**Tez Danışmanı, KTO Karatay Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Konya,

aysegul.tereci@karatay.edu.tr

Teknoloji her alanda olduğu gibi mimarlık alanında da etkilerini göstermektedir. Bilgisayar destekli tasarım ve üretim sayesinde eskiden çok zaman alan işlemler artık çok hızlı bir şekilde gerçekleştirilebilmektedir. Gelişmiş birçok yazılım sayesinde mimari ifade şekilleri güçlenmiş ve çok güçlü tasarım araçları haline gelmiştir. Mimarlık da teknolojiye ve değişen öğrenci karakteristiğine uyum sağlayarak sürekli güncellenmiş, yeni eğitim metotları geliştirilmiştir.

Etkin bir eğitim sistemi sayesinde nasıl uyum sağlayacağını, nasıl değişeceğini öğrenen, bilgiye nasıl ulaşacağını öğrenen bireyler yetiştirilmesi hedeflenmektedir. Tarih boyunca birçok kişi tarafından incelenmiş olan öğrenme konusu kişilerin içsel bir süreci olarak tanımlanmakta ve kişiye özgü olduğu ifade edilmektedir (Simon, 1973). Öğrenci tasarlarken kavramlar arasındaki ilişkileri kendisi keşfedip yeniden biçimlendirerek kendi tasarlama sürecini geliştirecek, böylelikle konuyu belki de daha önce hiç bakılmamış bir açıdan yorumlayarak daha özgün tasarımlar gerçekleştirebilecektir.

Mimarlık eğitiminde keşfederek öğrenme, yönlendirilmiş keşif, yaparak öğrenme gibi kavramlarla öğrencilerin daha özgün ve etkili bireyler olarak mezun olması hedeflenmektedir. Mimarlık eğitimine yeni başlayan öğrenciler ise tasarım eğitimi alırken teknik çizim ve maket gibi alışık olmadıkları mimari uygulamalarda zorlanmakta, üçüncü boyutta tasarlama problemler yaşamaktadırlar. Bunun gibi teknik yetersizliklerden dolayı tasarım öğrenimi yavaş bir şekilde gerçekleşmektedir. Kişilerin öğrenme eğilimleri birbirlerine göre farklılık gösterebilmektedir, bundan dolayı öğreneni merkeze alan tasarım eğitimi uygulamaları planlanmalıdır (Felder ve Silverman, 1988). Öğrenme şekilleri kişilere göre değiştiği gibi kuşaktan kuşağa geçtikçe de farklılık göstermektedir. Prensky (2001a), 2000 sonrası doğumlu olan öğrencileri Z kuşağı olarak ifade etmekte ve öğrenme eğilimleri farklı olan bu nesil 'e uygun tasarım eğitiminin verilmesini önermektedir. Teknolojiye daha çok yatkın ve alışık olan bu kuşaktaki öğrencilerin (Ryback, 2016) kendilerine özgün bir eğitim modeli ile daha verimli bir öğrenme süreci geçirecekleri ifade edilmektedir.

Teknoloji ve öğrenci alışkanlıklarıyla birlikte birçok bilgisayar oyunu eğitim metodu olarak kullanılmaktadır. Kullanıcılar, oyunlarda karakterin gözünden mekanı deneyimleyebilmekte, verilen hedeflere deneme yanılma metoduyla ulaşmaktadır (Prensky, 2001b). Oyun için tasarlanan mekanlarda gerçeğe çok yakın görsellikler kullanılabilmekte ve kullanıcılar mekanla interaktif bir iletişim kurmaktadır. Sürükleyicilik olarak tanımlanan ve kullanıcıyı oraya ait hissetmesine sebep olan “immersive” kavramı ise mekân deneyimini en üst noktalara çıkartmaktadır.

Sanal Gerçeklik Teknolojileri ile tasarlanan mekanlar kullanıcılar tarafından 360 derece görüş açısı ile içerisinde hareket ederek deneyimlenebilmektedir. Bu sistem aracılığı ile öğrenciler üç boyutlu tasarımlar yapabilmekte ve bilgisayar donanımları yerine kendi fiziksel hareketlerini kullanarak sanal ortam içerisinde hareket edebilmektedir. Mimarlıkta daha çok sunum tekniği olarak kullanılan bu sistem, mimarlık eğitiminde Sanat tarihi ve yapı eğitiminde denenmiştir. Kullanılan sistem sayesinde, teknoloji ile içi içe olan Z kuşağı için özellikle zorlandıkları birinci yıl Temel Tasarım eğitiminde daha aktif bir öğrenme ortamının üretilmesi hedeflenmektedir.

Deneyisel tasarım çalışmasına temel tasarım dersi almış olan 1. Sınıf mimarlık ve iç mimarlık bölümlerinden olan 100 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin Öğrenme Stilleri ve Sanal Ortamda yaptıkları tasarımlarda gösterdikleri başarı verileri kıyaslanarak incelenmektedir. Çalışma analizlerinde öğrencilerin sisteme olan ilgisi, sıkılmadan tasarım yapmaları ve kullanılan programa çok iyi adapte olmaları gözlemlenmiştir. Öğrencilerin öğrenme stilleri, sanal ortamda tasarıma yatkınlık oranları değerlendirilerek eğitim sistemine elverişliliği değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Temel tasarım, öğrenme stilleri, sanal gerçeklik, eğitim, Z kuşağı.

Kaynaklar:

1. Felder, R. ve Silverman, L. (1988). Learning and Teaching Styles in Engineering Education. *Engineering Education*, 78(7), 674–81.
2. Prensky, M. (2001a). Digital Natives, Digital Immigrants. *On the Horizon*, 9(5).
3. Prensky, M. (2001b). The Games Generations: How Learners Have Changed. *Computers in Entertainment*, 1(1), 1–26. doi:10.1145/950566.950596
4. Ryback, R. M. D. (2016). From Baby Boomers to Generation Z | Psychology Today. *Psychology Today*. 15 Aralık 2019 tarihinde <https://www.psychologytoday.com/us/blog/the-truisms-wellness/201602/baby-boomers-generation-z> adresinden erişildi.
5. Simon, H. A. (1973). The structure of ill structured problems. *Artificial Intelligence*, 4(3–4), 181–201. doi:10.1016/0004-3702(73)90011-8

OTURUM D-II

OTURUM BAŞKANI: PROF. DR. ÇİĞDEM POLATOĞLU

Mekanın Yeniden Üretimi, Urla Zeytinyağı İşlikleri

Arş. Gör. Melahat KAYA, Doç. Dr. Yasemen SAY ÖZER

Mekansal Sürekliliğin Tiyatrolar Üzerinden Okunması

Esmâ CURAVCI, Doç. Dr. Yasemen SAY ÖZER

İstanbul, Tarihi Yarımada, Çapa Yerleşkesinde Sağlık Katmanlaşması ve Hafızası

Nail Mahir KORKMAZ, Prof. Dr. Fethiye Emel ARDAMAN

1939 Depreminin Gölgesinde Endüstrileşme Çabaları ve Erzincan'ın Kent Kurgusundaki Etkileri

Merve Umay KEÇECİ, Prof. Dr. Esin BOYACIOĞLU, Öğr. Gör. Dr. Esra ÖZKAN YAZGAN

MEKANIN YENİDEN ÜRETİMİ, URLA ZEYTİNYAĞI İŞLİKLERİ

Arş. Gör. Melahat KAYA*, Doç. Dr. Yasemen SAY ÖZER**

*Yüksek Lisans Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,
Araştırma Görevlisi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,
melaht.kaya@gmail.com

**Tez Danışmanı, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,
yasemensayzer@yahoo.com.tr

Üretmek ve tüketmek, bir denge durumunun korunmasını sağlayan iki zıt eylemdir. Bu eylemler, sırası ile artan ya da azalan meta, imalat yoluyla elde edilen ürün ve yaratıcı faaliyet üzerinden tanımlanmıştır (Örnekleriyle Türkçe Sözlük, 1996:2945, 3016). Tanımlamalardaki farklılıklar, toplumların gündelik hayatlarında önemli değişikliklere yol açan dönüm noktalarının etkileri ile ortaya çıkmıştır. Bu dönüm noktalarını, üretim tarzındaki değişiklikler oluşturmaktadır. Buna paralel olarak; Boer (2015:123), Marksist teorideki üretim tarzları ile Lefebvre'nin Mekanın Üretimi'nde öngördüğü mekan dönemselleştirmesinin birbiri ile ilişkili olduğuna dikkat çekmiştir. Lefebvre'ye göre; mekan, toplumsal ilişkilerin ürünüdür ve değişken bir yapıya sahiptir. Her yeni üretim tarzına geçiş, toplumsal ilişkilerin yeniden biçimlenmesini ve dolaylı olarak da yeni mekanların üretimini sağlamıştır (Lefebvre, 2015). Bununla birlikte; üretim tarzındaki değişimler, halihazırda var olan mekanları da etkilemiştir. Bu mekanlardan bir kısmı, yeni toplumsal düzenin fiziki ve sosyal ihtiyaçlarına göre tekrar üretilerek yeni bir işlev ile kullanılmaya devam edilmiş (Ahunbay, 2014:97); bir kısmı da ihtiyaçlara cevap verememesi, eski, gereksiz ya da yetersiz kalması sebebiyle atıl durumda bırakılmış, yarı atıl olarak ikincil fonksiyonlar ile kullanılmış veya başka yapılar inşa edilmek üzere yıkılmıştır. Bu mekanların önemli örneklerinden biri de üretim tarzının doğrudan mekanı olarak topluma mal olmuş üretim tesisleridir.

Bu çalışmanın amacı; atıl durumda bulunan ve farklı dönemlere ait üretim tesislerinin, Mimari Tasarım yoluyla, yeniden üretim potansiyellerini ortaya koymaktır. Çalışmada, her üretim tesisini müzeye çevirmeyi öngören tutumun aksine, uygun üretim tesislerinin mekansal çeşitliliğinin artırılması yoluyla üretime devam etmesinin yerinde bir karar olacağı savunulmuştur. Bu kapsamda; M.Ö.4000'lere dayanan tarihi ile hem toplumsal ilişkilerin hem de mekansal evrimin tanığı olan zeytin ve zeytincilik kültürü üzerinde durulmuş (Ünsal, 2001), Anadolu'daki ilk zeytinyağı üretim tesisinin -Klazomenia Zeytinyağı İşliği- bulunduğu Urla çalışma alanı olarak seçilmiştir. Bölgede; zeytincilik kültürünün mekansal yansımaları olarak farklı dönemlere ait birçok zeytinyağı üretim tesisi bulunmaktadır. Bu çerçevede, bölgedeki

tesislerin tespit çalışması yapılacak ve uygun yapıların günümüz ihtiyaçlarına göre yeniden üretimi ele alınacaktır.

Bu çalışma sonucunda; Venedik Tüzüğü'nde (1964:1) de belirtildiği gibi tarihi anıtın sadece büyük sanat eserlerini değil, zamanın geçmesiyle kültürel anlam kazanmış basit eserleri de içermesi üzerinde durulacaktır. Urla'da bulunan zeytinyağı üretim tesisleri hacimsel olarak büyük olmayan ve yılın belirli aylarında toplum tarafından kullanılan yapılardır, fakat yerel bir tarım ürünü olan zeytinden zeytinyağı eldesi bölgede bir kültürün oluşmasını sağlamıştır. Bu nedenle, bölgede zeytinyağı üretim tesislerinin korunması, yeniden üretilerek kullanım değerinin artırılması ve canlandırılması oldukça önemlidir. Böylece yerel değerler ile birlikte mekanın kendi çok boyutlu sürdürülebilirliğine katkı sağlanacak ve yeni nesillerin bu mekanlar üzerinde anı üretimine devam etmesiyle de tümel çevrede (Kuban, 2000:51) bölge kimliği sağlanacaktır. Ayrıca, başta bölge halkının gündelik kullanımı olmak üzere turizm yoluyla da bölge kalkınacaktır.

Anahtar kelimeler: Mekanın üretimi, mekanın yeniden üretimi, zeytin, Urla, zeytinyağı üretim tesisleri.

Kaynaklar:

1. Ahunbay, Z. (2014). Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, 7. Baskı, İstanbul: Yem Yayın.
2. Boer, R. (2015). Marxist Criticism of the Hebrew Bible, 2. Baskı, London: Bloomsburg Publishing.
3. Kuban, D. (2000). Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu: Kuram ve Uygulama, İstanbul: Yem Yayın.
4. Lefebvre, H. (2016). Mekanın Üretimi, I.Ergüden(Çev.), İstanbul: Sel Yayıncılık.
5. Örnekleriyle Türkçe Sözlük. (1996). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
6. Ünsal, A. (2001). Ölmez Ağacın Peşinde: Türkiye'de Zeytin ve Zeytinyağı, 10. Baskı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
7. Venedik Tüzüğü. 05.1964, 1, Madde 1.

MEKÂNSAL SÜREKLİLİĞİN TİYATROLAR ÜZERİNDEN OKUNMASI

Esmâ CURAVCI*, Doç. Dr. Yasemen SAY ÖZER**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

esmacuravci20@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

yasemensayzer@yahoo.com.tr

İçinde bulunduğumuz kentler sadece yaşadığımız döneme ait imgeleri taşımakla kalmaz farklı dönemlerden oluşan katmanlarıyla da ait olduğu dönemleri aktarır. Sürekliliklerini yitirmeyen öğelerin oluşturdukları katmanlar kentlerin de insanlar gibi bir belleği olduğunu göstermektedir. Kentlerin belleği, orada yaşayan bireylerin kolektif hafızasının bir ürünüdür (Rossi, 2006:125). İnsanlar gündelik hayatlarında yapıyı çevre ile sürekli bir etkileşim içerisinde ve çevre ile çeşitli ilişkiler kurmaktadır. Bu durum yapıların hem fiziksel öğelerinden hem de fonksiyonlarından kaynaklanmaktadır. Zaman içerisinde değişen fonksiyonlar, bir işlevin artık bulunduğu yerde hizmet vermemesi ya da başka bir yere taşınması kentin sürekliliğinde farklılıklara, kolektif hafızada değişimlere sebep olur. Kültürel süreklilik sekteye uğrar. Bir mimari öğenin salt fiziksel varlığını korumak kent belleğindeki yerini korumada tek başına yeterli olamamakta işlevlerin de süreklilik göstermesi belleğimizin korunmasını sağlamaktadır (Tapan, 2014:72). Belleğin oluşumu yapıyı çevre faktörlerinin yanında çevrenin kullanıcılar tarafından nasıl algılandığı ve imgelendiğiyle ilintili iki yönlü bir süreçtir (Lynch, 2019:11). Algılanabilirliği ve imgesel gücü yüksek olan öğeler bellekte daha çok yer tutmaktadır. Aynı işlev grubunda yer alan öğelerin bir bölgedeki fazlalığı bulunduğu bölgeyi o öğelerle ilintili ve birlikte anılan bir hale getirmektedir.

Çalışma kapsamında da bu yaklaşımlar doğrultusunda hazırlanan kavramsal alt yapı çerçevesinde, belirli bir çevrede yoğunlaşan bir fonksiyon grubunun çevresiyle olan ilişkisi, süreklilikleri ve kırılmaları incelenmiştir. Kişisel gözlemler sonucu 'Kadıköy ilçesi Moda ve Yeldeğirmeni Semtlerindeki tiyatroların sayıca çokluğu tespit edilmiştir. Tespit edilen bu durum hakkında araştırmalar yapılarak böyle bir çalışmanın mevcutta olmadığı fark edilmiş ve gözlem hipotez haline getirilmiştir. Konu kapsamı 'Kadıköy ilçesi Caferağa, Osmanağa ve Rasimpaşa Mahallelerinin tiyatrolar özelinde mekânsal sürekliliğinin incelenmesi' olarak belirlenmiştir. Araştırmaya başlarken Kadıköy'deki tiyatro yaşantısının ortaya çıkışı sorgulanmış ve ilk açılan sahneden son açılan sahneye kadar olan bir tablo hazırlanmıştır. Tabloda yer alan tiyatroların günümüze gelene kadar süreklilikleri ve kırılmaları incelenmiştir. Bu incelemenin kolektif belleği ortaya koymada tek başına yeterli olmadığına Lynch'in

söylemleriyle değinilmiştir. Bu bağlamda ikinci sorgulama yöntemi olarak kentin kullanıcılarının çalışma bölgesindeki tiyatroları nasıl algıladığına bakılmıştır. Bu sorgulama için anket yöntemine başvurulmuş ve İstanbul'un çeşitli ilçelerinde ikamet etmekte olan 100 farklı kişiye uygulanmıştır.

Bu araştırmalar doğrultusunda, her geçen yıl bölgeye yeni sahneler eklendiği ve mevcuttaki bazı sahnelerin kapandığı gözlemlenmiştir. Bölgede tiyatro özelinde hızlı bir değişim yaşanmaktadır. Değişimdeki artış oranının daha fazla olmasıyla birlikte alandaki tiyatro dokusunun sıklaştığı ve giderek alan içinde baskın fonksiyonlardan biri haline geldiği söylenebilmektedir. Kadıköy'ün devingen tiyatro yaşantısının dinamikliği çalışma dâhilinde ortaya çıkarılmıştır.

Anahtar kelimeler: Kentsel bellek, kentsel süreklilik, kolektif hafıza, Kadıköy, tiyatro.

Kaynaklar:

1. Lynch, K. (2019). Kent İmgesi, İ. Başaran (Çev.), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
2. Rossi, A. (2006). Şehrin Mimarisi, N. Gürbilek (Çev.), İstanbul: Kanat Kitap.
3. Tapan, M. (2014). "Kentsel Bellek Üzerine" M. Tapan (Ed.), Koruma Sorunlarımız Mimarlık ve Kentleşme, içinde (70-75), İstanbul: Cumhuriyet Kitaplar.

İSTANBUL, TARİHİ YARIMADA, ÇAPA YERLEŞKESİNDE SAĞLIK KATMANLAŞMASI VE HAFIZASI

Nail Mahir KORKMAZ*, Prof. Dr. Fethiye Emel ARDAMAN**

*Lisansüstü Öğrencisi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Öğrencisi, İstanbul,
mkorkmaz@istanbul.edu.tr

**Tez Danışmanı, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,
emel.ardaman@msgsu.edu.tr

Kentsel Katmanlaşma, süreç içerisinde farklı zamanlarda, benzer veya farklı işlevlere sahip kentsel donatıların, aynı arazi üzerinde yatayda veya dikeyde birleşerek, oluşturdukları fiziksel ve sosyolojik kentsel mekanlardır. Bireyler süreç içerisinde kente ait fiziki alan üzerinde oluşturdukları sosyal-kültürel yaşamışlıklar ve deneyimlerin sonucu bireyin algısında kentsel hafızayı oluşturmaktadır. Şehirlerdeki sağlık donatıları da bireylerin en temel ihtiyacı olan sağlık deneyimlerinin yaşandığı sağlık hafızasını barındırmaktadır.

İstanbul, tarihi yarımada ve çevresinde dikkate değer sayıda sağlık yerleşkesi vardır. Tarihi yarımada, kentin en eski yerleşim alanı olması, erişebilirliği ve yoğun kent nüfusuna yakınlığı sebepleri ile Bizans Devletinden günümüze birçok sağlık yapılarının konumlandığı bir kentsel merkezdir. Bu merkezi alanda ve yakın çevresinde üniversite (kamu-özel-vakıf) sağlık yerleşkeleri, kamu araştırma sağlık yerleşkeleri ve özel sağlık yerleşkeleri yer almakta ve özellikle Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerine ait sağlık yapılarını bünyelerinde bulundurmaktadır. Kentsel bu alanlarda yenileme ve canlandırma çalışmaları yapılırken hem işlevin hem de fiziksel katmanların (binalar, kalıntılar vb.) korunmasında farklı dönemlerin yaşatılması önemlidir. Ülkemizde kent merkezlerindeki mevcut sağlık yerleşkeleri yık-yap veya taşınma süreci ile mevcut kentsel alanlarda işlev veya kapasite değişiklikleri karşı karşıya kalmaktadır. Katmanlaşmanın yok olması ile geçmişin izlerinin gelecek kuşaklar tarafından takip edilmesi ve sürdürülmesi mümkün olmamaktadır. Sosyal ilişkilerin kurulduğu bu mekanların ortadan kalkması toplumsal olan kentsel hafızayı da ortadan kaldırmaktadır. Bu benzer durum son dönemde kamu-özel sağlık yapılarının yenilenmesi veya yenilerinin üretilme süreçlerinde de yaşanmaktadır.

Tarihi yarımada sağlık ve tıp eğitiminde sağlık hafızasını barındıran Çapa Sağlık yerleşkesinin 1999 Gölcük merkezli depremle ile başlayan tartışmalar sonucu ekonomik-fiziki ömrünü tamamlamış binaların yerinde yenilenmesi veya kent çeperlerine desantrilize edilip/edilmeyeceği halen belirsizliğini korumaktadır. Çapa yerleşkesi sağlık katmanlaşması ve

hafızası bağlamında irdelenecek olup, tasarımsal sorunlar ve kriterler belirlenmeye çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Çapa yerleşkesi, sağlık katmanlaşması, sağlık hafızası.

1939 DEPREMİNİN GÖLGESİNDE ENDÜSTRİLEŞME ÇABALARI VE ERZİNCAN’IN KENT KURGUSUNDAKİ ETKİLERİ

Merve Umay KEÇECİ*, Prof. Dr. Esin BOYACIOĞLU, Öğr. Gör. Dr. Esra ÖZKAN YAZGAN*****

*Yüksek lisans öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Ankara

mervekececi.123@gmail.com

**Gazi Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Ankara

eboyaci@gazi.edu.tr

***Gazi Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Ankara

esraozkanyazgan@gmail.com

Bildiri, bir deprem kenti olan Erzincan’ın 1939 depremi sonucunda yeniden inşası ve aynı zaman diliminde başlayan sanayileşme girişimlerinin bu biçimlenme üzerindeki etkilerini ele almaktadır. Erzincan, sismik bakımdan Türkiye’nin en aktif alanlarından biri üzerinde yer alması nedeniyle, tarihi süreçte çok defa (945, 964, 967, 1011, 1036, 1045, 1135, 1236, 1268, 1457, 1482, 1583, 1666, 1784, 1887, 1939, 1941, 1967, 1983 ve 1992) depremlerle yıkılmış hatta bazı depremlerden sonra yer değiştirmiştir. Şiddeti ve verdiği kayıplar bakımından dünya deprem tarihine geçen en yıkıcı deprem, 27 Aralık 1939’da gerçekleşmiştir. 7.2 şiddetindeki bu depremle nüfusun yarısından fazlası hayatını kaybederken, kent merkezindeki pek çok bina yıkılmış ya da ağır hasar görmüştür. Deprem sonrası hayatta kalanların büyük bir kısmı göç etmiş, yerlerini terk etmek istemeyenler ise kentin dışında oluşturulan çadır kente yerleştirilmiştir. Depremi hemen ardından, demiryolunun güneyinde yer alan kent tamamen boşaltılarak “Yasak Kent” ilan edilmiş, kentin yeni bir yerde kurulmasına karar verilmiştir. Yeni şehir için yer seçimi yapılırken MTA ve jeologlardan oluşan bir heyet oluşturulup Erzincan’a inceleme için gönderilmiştir. Bu heyetin hazırladığı raporda, yeni şehir için fay hattından uzak ve su kaynaklarına yakın bir bölge olan ovanın batısı önerilmiş, ancak merkezi yönetim tarafından bu öneri çeşitli gerekçelerle uygun görülmemiştir. Bu gerekçelerden birisi de seçilen bölgenin demiryoluna uzak kalmasıdır. Yapılan incelemelerin ardından yeni şehrin, eski şehrin 5,5 km kuzeyine kurulması kabul edilmiştir. 1941 yılında Yüksek Mimar Asım Kömürcüoğlu tarafından yeni Erzincan şehrinin imar planı hazırlanmıştır.

Kentin yeniden yapılanmasında depremle kesintiye uğrayan gündelik yaşantının devamına yönelik yaklaşımlara öncelik verilmiştir. Halkın barınma ihtiyacını karşılamak için öncelikle plansız, geçici yapılardan oluşan “muvakkat (geçici) kent” kurulmuştur. Bu bölgedeki yapılar, halkın yapı yıkıntılarından elde ettiği malzemelerle, bireysel çabalarla oluşturduğu yapılardan

oluşmaktadır. Muvakkat şehirde inşa edilen bu yapılar ile, kentin plansız gelişiminin önü açılmıştır. Yeni şehrin inşası ve geçici yerleşimdeki insanların yeni şehre yerleşmeleri uzun zaman almıştır. 1950’li yıllarda ise Balkan göçmenleri için başka bir yerleşim bölgesi, “pavyonlar” olarak adlandırılan konut bölgeleri oluşturulmuştur.

Bugün kent, demiryolu hattının sınır oluşturduğu Eski ve Yeni Erzincan olarak adlandırılan iki farklı bölgeden oluşmaktadır. Eski Kent’den bugüne ulaşan tek yapı, 1938 yılında inşa edilen ve 1939 depreminde hasar almayan, özgün işlevini günümüzde de sürdüren İstasyon Binası’dır. “Yeni Kent” ise, az katlı, bahçeli müstakil konutları ile tipik Cumhuriyet Dönemi Anadolu kenti özelliği taşımaktadır.

Cumhuriyet’in ilk yıllarında, Anadolu kentlerinin sosyal ekonomik ve fiziksel gelişiminde etkili olan demiryolu 1938 yılında kente ulaşırken, Erzincan Garı’nın 1939 depreminde hasar almadan ayakta kalan tek yapı olması, kentin yeni yer seçiminde ve kurgusunda belirleyici bir rol üstlenmesine neden olmuştur. Depremin yarattığı olumsuz koşullar nedeniyle, kentin diğer endüstri yapıları, Sümerbank İplik Fabrikası 1949 yılında, Şeker Fabrikası ise 1956 yıllarında inşa edilebilmiş, kentin endüstrileşme süreci ve yeniden inşası eş zamanlı gerçekleşmiştir. Bu bağlamda çalışmada, yeni kentin kuruluşu ve endüstrileşme süreci bir arada ele alınarak, birbiri üzerindeki etkileri irdelenmektedir.

Bu kapsamda çalışmanın ilk bölümünde, 1939 depreminin kentin değişimi ve gelişimi üzerindeki etkileri ele alınmakta, ikinci aşamada ise, endüstrileşme süreci incelenmektedir. Sonuç olarak, depremle birlikte yıkıma uğrayan ve yer değiştiren bir kentin, endüstrileşme atılımları ile birlikte nasıl bir gelişim süreci geçirdiği üzerine bir değerlendirmeye yer verilmektedir.

Anahtar kelimeler: Erzincan, deprem, endüstrileşme, kentleşme.

OTURUM D-III

OTURUM BAŞKANI: DOÇ. DR. SENEM KAYMAZ

Sürrealizmin Mekân Üzerindeki Potansiyellerinin Kavramlar Üzerinden İncelenmesi

Arş. Gör. *Hande TUNÇ*, Dr. Öğr. Üyesi *Elvan ERKMEN*

Mimarlıkta Dönüm Noktaları: Sergiler Üzerinden Bir İnceleme

Hakan ILIKOBA, Prof. Dr. *İpek AKPINAR*

Günümüz Mimarlık Çerçevesinde Mimar-Kimlik İlişkisinin Sorgulanması

Çağla ÖZ, Doç. Dr. *Yasemin ERKAN YAZICI*

İşlevini Yitirmiş Endüstriyel Alanlardan Dönüştürülen Üniversite Kampüslerinin Esneklik Bağlamında Değerlendirilmesi

Ahmet KURNAZ, Doç. Dr. *Feride Pınar ARABACIOĞLU*

SÜRREALİZMİN MEKÂN ÜZERİNDEKİ POTANSİYELLERİNİN KAVRAMLAR ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

Arş. Gör. Hande TUNÇ*, Dr. Öğr. Üyesi Elvan ERKMEN**

*Araştırma Görevlisi, Özyeğin Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, İstanbul,

Lisansüstü Öğrencisi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul,

hhandetunc@gmail.com

**Tez Danışmanı, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Tarihi Bölümü, İstanbul,

elvan.erkmen@msgsu.edu.tr

Söylem katılaştığında bir mekân üretilmesine imkân tanır. Mekân denendiği zaman imkânları doğurur ya da görünür kılar. Mekânda keşfedilen her imkân yeni mekânlar için potansiyelleri içinde barındırır.

20. yüzyılın avangard sanat akımlarından biri olarak ortaya çıkmış olsa da bulunduğu dönemin çok öncesi ile bağlantılar kurulabilecek özelliklere sahip Sürrealizm, bu çalışma kapsamında kökenleri ve mekânsal mirası üzerinden kurulacak ilişkiler aracılığıyla incelenecektir. Söz konusu sanat akımının kendinden sonra gelişecek olan Letrizm, Sitüasyonist Enternasyonel, Fluxus gibi sanat akımlarını etkileyen tavrıyla sanat tarihi içinde etkin ve etken bir rol oynamış olduğu bilinmekle birlikte çalışmanın ana odağı Sürrealizm'in mekân üzerinden kurgulanabilecek potansiyellerinin ortaya çıkarılması olarak belirlenmiştir. Bu amaçla Sürrealizm'in resmi olarak ilan edilmesiyle başlatılan süreç tarihsel avangardın muğlak sonu ya da 20. yüzyılın ilk yarısı olarak tarifienebilecek bir aralıkla sınırlandırılmaya çalışılmıştır.

Sürrealizm'in fotoğraf, resim, heykel, edebiyat gibi sanatsal üretimlerinin ötesinde içeriğini ve amacını açıklamaya çalıştığı manifesto metinlerini de kapsayan geniş külliyatı, mimarlık ile arasında kurgulanacak bağlantının başlangıç noktasını oluşturur. Bu okumada söylemin mekâna dönüşümüne katkı sağlayan aracı kavramların tespiti, mekânda Sürrealizm'in fiziksel görünürlüğünün ötesinde öğretisinin de gözlemlenmesine olanak tanır.

İnşa edilememiş hayalin ve gerçekleştirilmiş denemelerin muğlak sınırlarında dolaşan Sürrealistler tarafından tasarlanan mekânlar hem sahiplik ettikleri eylemlerde hem de kendisi üzerinde gerçekleştirilen müdahalelerde Sürrealizm'in söylemine konu olan kavramları bünyesinde barındırırken, bahsi geçen kavramların Sürrealizm'in erken dönem kökenleri ve avangard ruhuyla da sıklıkla üst üste düştüğü görülür. Sonuç olarak elbette ne Sürrealizm ne

de mekân bulunduğu sürecin sosyal, kültürel ya da siyasi etkenlerinden bağımsız düşünülemez ya da değerlendirilemez. Ancak ortaya çıkarılan genleştirilmiş ilişki ağı, Sürrealizm'in sürecine içkin öte yandan da zamandan bağımsız olarak tanımlanabilecek kavramların mimarlık için uygulanabilir ya da uyarlanabilir olma potansiyellerinin tartışmaya açılmasına yardımcı olur.

Çalışma kapsamında Sürrealizm ve mekân okumaları için bir araca dönüştürülen kavramlar, çalışma sonunda derlenen sözlük aracılığıyla tüm çalışmanın yeniden ve bir başka gözle değerlendirilmesine katkı sağlar. Bu yolla strüktürel kurgusuyla tamamlanmayan, başı ve sonu belirsiz, sonundan yeniden başlanabilecek bir yolculuğa evriltilen metin, Sürrealizm'in süreksiz varlığını ve döngüsel yolculuğunu da dolaylı yolla anımsatmaya çalışan bir rol üstlenir.

Anahtar kelimeler: Avangard sanat, imkân, mekân, söylem, sürrealizm.

MİMARLIKTA DÖNÜM NOKTALARI: SERGİLER ÜZERİNDEN BİR İNCELEME¹

Hakan ILIKOBA*, Prof. Dr. İpek AKPINAR**

*Lisansüstü Öğrencisi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimari Tasarım Anabilim Dalı, İstanbul,

ilikoba.hakan@gmail.com

**Tez Danışmanı, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İzmir

ipekakpinar@iyte.edu.tr

Mimarlık alanı, tarih boyunca büyük değişim ve dönüşümlere sahne olmuştur. Ekonomik, siyasi ve toplumsal olaylar mimarlığı doğrudan etkilemiştir. Yaşanan bütün bu süreçleri neden-sonuç ilişkileri ve kırılma noktaları üzerinden okumak mümkündür. Bu çalışma, 1980’ler sonu ve 2000’ler başında mimarlık alanında yaşanan dönüşümlere ve bunların sergiler üzerinden yansımalarına odaklanacaktır. Bu çerçevede, New York MoMA (Museum of Modern Arts)’da düzenlenen iki sergi dikkat çekmektedir. Bunlardan birincisi, 1988 yılında düzenlenen “*Deconstructivist Architecture*” (Dekonstrüktivist Mimarlık) sergisidir.

1950’li ve 1960’lı yıllarda, II. Dünya Savaşı’nın ardından; yapısal üretimin hız kazandığı, karar verici mimarların ön plana çıktığı ve neo-modern olarak adlandırabileceğimiz yeni bir dönem başlamaktadır. Büyük bir ivme kazanan mimarlık-yapı sektörüyle birlikte şehirler de bir markalaşma yarışının içerisine girmektedir. Bu süreçte ünlü mimarların “star” olarak adlandırılması ve yüceltilmesi, ortaya koydukları “dev” yapılarla popülerlik kazanmaları kaçınılmaz bir hal almıştır.

1988 yılında New York-MoMA’da düzenlenen Dekonstrüktivist Mimarlık Sergisi neo-liberal bağlama başka bir boyut kazandırır. Serginin küratörlüğünü Mark Wigley ve daha önce 1932 yılında yine New York MoMA’da düzenlenen “*Modern Mimarlık*” sergisinde de küratörlük yapmış olan Philip Johnson üstlenir. Johnson 1932’deki sergide, modern mimarlığın yarım yüzyıllık bir romantizmin yerini aldığını söylerken 1988’deki sergi için yeni bir stil tanıımı yapmaktan kaçınmıştır. Sergi kapsamında yer alan projelerin potansiyelleri, sıra dışı tasarım yaklaşımları ve formu bozuma uğratma konusundaki çabaları özellikle vurgulanmaktadır. (P.Johnson ve M.Wigley, 1988). Sergi ile boy gösteren Zaha Hadid, Peter Eisenman, Frank Gehry, Daniel Libeskind, Bernard Tschumi, Rem Koolhaas, Wolf Prix ve Helmut Swiczinsky

¹ Bu metin, İTÜ Mimari Tasarım Yüksek Lisans Programı kapsamında 2019-2020 güz yarıyılında Doç. Dr. Meltem Aksoy & Doç. Dr. Nurbın Paker tarafından yürütülen MTS 537 Mimari Tasarım Süreç ve Etkileşimleri dersinde üretilmiştir.

ilerleyen yıllarda büyük bir üne kavuşacak ve sermayenin yönlendirilmesinde büyük rol oynayacaklardır.

Araştırma kapsamında incelenen ve mimarlıkta bir diğer dönüm noktasını tanımlayan sergi ise yine New York MoMA'da düzenlenen 2010 yılındaki *"Small Scale, Big Change"* (Küçük Ölçek, Büyük Değişim) sergisidir. Bu sergi, sosyal(toplumsal) sürdürülebilirlik anlamında öne çıkan 5 farklı kıtadan 11 projeyi sergiye taşımaktadır. Seçilen projelerin ekonomi, maliyet, program ve estetik açıdan tutarlılık göstermesine özellikle dikkat edilmiştir. Burada sergilenen projeler dünya üzerinde geniş bir coğrafyaya yayılmakta ve büyük bir çeşitlilik sunmaktadır (*url-4*).

Araştırma kapsamında incelemeye alınan bu iki sergi mimarlığın son elli yıllık dönemindeki değişimleri ve dönüm noktalarını tariflemektedir. Sergiler, mimari üretimlerin görünür olmasını sağlamak ve mimari üretimin aktörleri için bir sahne niteliği taşımaktadır. *Dekonstrüktivist Mimarlık* sergisi ile birlikte şehirlerin silüetleri tamamıyla değişmiş ve mimarlığın imgesi daha kuvvetli hale gelmiştir. Star mimarların doğuşu, modern kentin oluşmasına ve neo-liberal ekonomilerin ayrıştırıcı etkisine büyük katkı sunmuştur. Bunun tam aksine, bugünün mimarlık ortamına tekrar bakıldığında katılımcı ve dayanışmacı pratiklerin önem kazandığı görülür. *"Small Scale, Big Change"* sergisi bu eksenle üretilen işleri bir arada görmek için uygun bir zemin sunmakta ve yeni bir tartışma alanı açmaktadır.

Anahtar kelimeler: Toplumsal mimarlık, dekonstrüktivist mimarlık, sergiler, MoMA.

Kaynaklar:

1. Url-1< <https://www.moma.org/about/who-we-are/>
2. Url-2< <https://www.arkitera.com/soylesi/moma-daha-baslangicindan-itibaren-hem-bir-referans-kaynagi-hem-de-somut-bir-adres-olmustur/>
3. Url-3< <https://www.archdaily.com/409918/ad-classics-modern-architecture-international-> Url-4< [exhibition-philip-johnson-and-henry-russell-hitchcock](https://www.archdaily.com/409918/ad-classics-modern-architecture-international-exhibition-philip-johnson-and-henry-russell-hitchcock)
4. Url-4< <https://www.archdaily.com/868063/ad-classics-1988-deconstructivist-exhibition-johnson-wigley-new-york-museum-of-modern-art-moma#>
5. Url-5< <https://www.arkitera.com/haber/zaha-hadidin-mimarlik-sahnesine-cikisi/>
6. Url-6< <https://www.moma.org/calendar/exhibitions/1813>
7. Url-7< <https://www.dayanismamimarligi.org/sergi.php>
8. Url-8< <https://www.moma.org/interactives/exhibitions/2010/smallscalebigchange/>
9. Url-9< <https://t24.com.tr/yazarlar/sirin-payzin/yeni-mo-ma-da-devrim-var-new-york-modern-sanatlar-muzecilikte-yeni-anlayisi-ve-kadin-sanatcilari-one-cikariyor,24629>
10. Url-10< <https://www.theartnewspaper.com/review/the-big-review-moma>
11. Url-11< <https://www.e-skop.com/skopbulten/mimarin-yok-olusu/3121>
12. Url-12< <https://v3.arkitera.com/k171-mimarlik-sergisi---sergi-mimarligi.html>
13. Aravena, A. (2016). Reporting From the Front. Bienal de arquitectura de Venza.
14. Aravena, A. (2011). Elemental: A do tank. Architectural Design, 81(3), 32-37.
15. Architecture for Humanity, 2006. Design Like You Give A Damn: Architectural Responses to Humanitarian Crises, Distrubuted Art Publishers, New York.
16. Blake, P. (1979). Architecture is an art and MoMA is its prophet, Art News, Vol. 78 (8), p. 97.

17. Çolak, B. (2011). Tarihsel Süreç İçerisinde Müzelerle BirlikteDeğişen Sergileme Mekanları; New York Modern Sanat Müzesi (Moma) Ve Frankfurt Modern Sanat Müzesi (Mmk) Örneği, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 30 , 37-45.
18. Dağlıoğlu, E. (2014). 1980'den 2014'e Mimarlıkta Ne Değişti? İlk ve Sonuncu Venedik Mimarlık Bienalleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Okuma, Mimarlık Dergisi, 380
19. Dean, A. O., (2002). Rural Studio: Samuel Mockbee and an Architecture of Decency, Princeton Architectural Press, New York.
20. Ibelings,H. (2002). Supermodernism: Architecture in the age of Globalization (Rotterdam: NAI Publishers), p. 55.
21. İncedayı, D. (2005). Arabulucu Olarak Mimar: Sosyal Politika Platformunda Mimarlık, Mimarlık Dergisi, 323
22. Johnson, P. (1988). Deconstructivist architecture: The Museum of Modern Art, New York. Philip Johnson and Mark Wigley. Boston, MA: Little, Brown.
23. Kaçel, E. (2014). Mimarlığın Temsil Halleri, Mimarlık Dergisi, 380
24. Koolhaas, R. (2014). Fundamentals: 14th international architecture exhibition. Marsilio.
25. Lepik, A. (2010). Small Scale Big Change: New Architectures of Social Engagement, Museum of Modern Art, New York.
26. Nesbitt, K. (2005). Theorizing A New Agenda For Architecture: An Anthology Of Architectural Theory 1965-1995. New York: Princeton Architectural Press.
27. Schuman, A. W. (2012). 'Community Engagement.' In Architecture School Three Centuries of Educating Architects in North America eds. Ockman, J. Williamson R. MIT Press, Cambridge, Massachusetts (252-59).
28. Tabibi, B. (2005). Exhibitions As the Medium of Architectural Reproduction "Modern Architecture: International Exhibition".
29. Tanju, B. (2003). Mimarlık ve Toplumsal Sorumluluk, Arredamento Mimarlık, 156, 53-55.

GÜNÜMÜZ MİMARLIK ÇERÇEVESİNDE MİMAR-KİMLİK İLİŞKİSİNİN SORGULANMASI

Çağla ÖZ*, Doç. Dr. Yasemin ERKAN YAZICI**

*Yüksek lisans öğrencisi, İstanbul Kültür Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

cagla0913@gmail.com

** İstanbul Kültür Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul

y.erkanyazici@iku.edu.tr

Dilin genel bir kavram niteliği taşıdığı göz önünde bulundurularak bu doğrultuda her disiplinin kendine özgü bir dilinin olduğu söylenebilir. Mimarlık alanındaki dil, eğitim ve mesleki hayatı idame ettirmek amacıyla kullanılan araç olarak tanımlanabilir. Bir başka deyişle mimarın dili çizgisidir denilebilmekte ve bu çizgi mimarın varoluş mücadelesini yansıtmaktadır. Bu mücadele neticesinde ortaya çıkan eserler ise amaç ve yöntem açısından farklılıklar gösterse de, her bir eser kalıcılığı temsil etmektedir. Bununla birlikte mimarlık disiplini içerisinde durmayacak veya durdurulamayacak bir değişim söz konusu olmaktadır. Zaman içerisinde birçok yapı tasarlanıp, inşa edilirken, diğer bir taraftan ise yapılan eserler yıkılmaktadır. Bunların dışında tutabileceğimiz yapılar ise büyük bir meydan okumayla insanlara hizmet etmeye devam etmektedirler. Bu yapıları diğerlerinden ayıran farklılık ise dilin özgünlüğü demek yanlış olmamaktadır.

Mimarın süreç içerisinde ilerleme kaydetmesine bağlı olarak, rasyonel sınırlar çerçevesinde ustalıklı özgürleşmesiyle kimliği meydana gelmektedir. Günümüz mimarlarının da belli bir imza kazanmaları çeşitli süreçlerden geçmekte olup, bu süreçler neticesinde az sayıda mimarın herkesçe kabul gören kimliği diğer bir deyişle imzası oluşmaktadır.

Bu çalışmada dünya çapında kimliğini kazanan mimarların nasıl bu seviyeye ulaştıklarını ve ne gibi süreçlerden geçtiklerini ortaya koymak, bununla birlikte günümüz mimarlığı kapsamında belirginlik ve başarı-şöhret ilişkisini okumak amaç edinilmiştir. Bu amaç doğrultusunda dünya çapında verilen mimarlık ödüllerinin kilit noktası olduğu açıkça görülmektedir. Bu çalışmada incelenen mimarlık ödülleri arasında mimarlığın nobeli olarak adlandırılan "Pritzker Architectural Prize (1979)", İngiliz Hükümdarı adına verilen "Royal Gold Medal Ödülü (1994)" ve barışı ve refahı teşvik eden "Japon İmparatorluk Ödülü (1989)" olan üç önemli ödülün verilerinden yararlanılmasına karar verilmiştir. Ödüllerin başlıca amacı yapılan çalışmaları yetenek, vizyon ve bağlılığın birleşimi açısından değerlendirip, yaşayan mimarları onurlandırmak, mimarlık sanatıyla insanlığa ve yapıli çevreye tutarlı, önemli katkılar sağlamaktır. Bu üç önemli tescil makamının ödül sahipleri her birinde farklılıklar

göstermektedir. Bu sebeple bir çakışma sistemi oluşturulup, araştırılacak mimarların bu üç ödüle de sahip olması gerektiği koşuluna varılmıştır. Analizler neticesinde koşulu gerçekleştiren on üç mimar tespit edilmiştir.

Çalışma kapsamında, sadece sonuçların değil, kurulan ilişkilerin de birer “bulgu” olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Bununla birlikte çalışma kapsamında ele alınan on üç mimarın literatür araştırması başlığı altında; eskiz taraması, yaşam kesitleri, kaleme aldıkları ve onlara yazılan kitaplar, kaleme aldıkları ve onlara yazılan makaleler, onlar için söylenen sözler-tanımlanış biçimleri ve şirketlerine ait web siteleri incelenecektir. Yapılan incelemeler sonrasında mimarların kimliklerini en iyi yansıtan ve aldıkları ödül sayılarına göre elenen beş yapısı farklı açılardan irdelenecektir. Tüm bunların daha çözümlenebilir hale gelmesi amacıyla her mimar için çeşitli zaman çizelgeleri oluşturulup dönüm noktalarına diğer bir deyişle kırılma anlarına dikkat çekilecektir ve mimarların öne çıkan ortak ve farklı yönleri dil, akım öncülüğü, kabuk-bağlam, yer ile ilişki, estetik vb. anahtar kelimeler üzerinden tanımlanacaktır.

Anahtar kelimeler: Dil, kimlik, mimarlık ödülleri, çizgi sahibi mimarlar, kırılma anı.

İŞLEVİNİ YİTİRMİŞ ENDÜSTRİYEL ALANLARDAN DÖNÜŞTÜRÜLEN ÜNİVERSİTE KAMPÜSLERİNİN ESNEKLİK BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Ahmet KURNAZ*, Doç. Dr. Feride Pınar ARABACIOĞLU**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

ahmet.kurnaz@hotmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

pinara@gmail.com

Tanıklık ettikleri tarihi yansıtan somut örnekler olan mimari miras niteliğindeki yapılar, geçmişten günümüze toplum tarihine ışık tutmaktadır. Kamusal belleğin birer parçası olan bu yapıların korunarak günümüze ulaşması ve günümüz ihtiyaçlarına adapte edilerek kullanıma kazandırılması, tarih ve kültür sürdürülebilirliği sağlamaktadır. Aynı zamanda yapı, verilen yeni işleviyle tekrar değer kazanmaktadır. Yeniden işlevlendirme, kültürel değeri olan yapıları hayata kazandırabilen güncel bir yöntemdir.

Yapıldıkları dönemde kent çeperinde kalan, kentin zamanla büyüyerek genişlemesi sonucu günümüzde merkezde yer alan endüstri yapıları süregelen dönüşüm sürecindeki en önemli potansiyel alanlardan biridir. Modern dönemin etkisinde gelişen, geniş mekânsal hacimlere sahip üretim amaçlı yapılmış olan endüstri yapılarının korunmasında güncel bir restorasyon yöntemi olan yeniden işlevlendirme tercih edilebilmektedir.

Özgün işlevini kaybetmiş endüstri yapılarının üniversite kampüsüne yeniden işlevlendirilebilmesi için birtakım özellikleri barındırması gerektirmektedir. Bu konuda literatür incelendiğinde çeşitli görüşlerin yer aldığı anlaşılmaktadır. Birçok görüşün ortak olarak işaret ettiği yeniden işlevlendirme kriteri ise esneklik kriteridir.

Mimarlıkta esneklik kavramı ile ilgili Le Corbusier, Bruno Taut, Mies Van Der Rohe, Walter Gropius, Norberg Schulz, Herman Herzberger tarafından yapılan tanım ve yaklaşımlarının incelenmesi sonucunda; esneklik biçimleri, değiştirilebilirlik, dönüştürülebilirlik ve sürdürülebilirlik olmak üzere üç bölümde irdelenecektir.

Günümüz üniversite kampüsleri özelinde, yapıların iç mekan donanım ve gereksinimleri göz önünde bulundurulduğunda, günümüzün teknolojik makine, ekipman ve teçhizatlarına uyumlu, esnek ve kullanıcı sayısına göre değişkenlik gösterebilen mekanların ihtiyacından söz etmek mümkündür.

Bu çalışma, dünyada endüstrileşme ve modern mimarlığın simgeleri haline gelmiş, kültürel miras niteliğindeki endüstri yapılarına, kentsel kimlik ve kentsel bellek olgularının geleceğe aktarılması bağlamında yaklaşılması gerekliliğini ortaya koymayı ve bu yapıların korunarak çağdaş yaşama adapte edilme süreci irdelenerek üniversite kampüsü özelinde yeniden işlevlendirme uygulamalarının hayata geçirilirken sağladığı esneklik değerlerine ışık tutmayı amaçlamaktadır.

Üniversite yapılarının gelecekte yaşanacak olası işlev değişikliklerinin öngörülmesi doğrultusunda esnek, değiştirilebilir, dönüştürülebilir ve sürdürülebilir bir yaklaşımla tasarlanması gerektiği ve bu durumun mimarlığın önemli hedeflerinden birisi olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda; fonksiyonel eskime sonucu yeniden işlevlendirilen endüstri yapılarının esneklik yaklaşımı doğrultusunda tasarlanması konusu çalışmanın önemini oluşturmaktadır.

Araştırma sürecinde iki farklı yöntem kullanılmıştır. Birinci yöntem olarak, konuyla ilgili kaynakların okunması, araştırmanın kuramsal kısmını oluşturmada yararlanılan yöntem olarak benimsenmiştir. İkinci yöntem olarak, örnek yapıların belgelerinin toplanması ve yapıların teknik çizimlerinin (vaziyet planı, kat planları, kesit ve detay çizimler) incelenmesi ise ampirik alt sorunların yanıtlanması için kullanılmıştır.

Bu yapıların yeniden kullanımlarından kaynaklı, geçirdikleri müdahaleler belirlenmiş ve bu müdahalelerin yapılar üzerindeki etkileri, esneklik bağlamında değerlendirilerek tartışılmış, gelecekte yapılacak uygulamalar için olumlu tespitlerin detayları verilmeye çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Endüstriyel yapılar, üniversite kampüsleri, dönüşüm, yeniden işlevlendirme, esneklik.

OTURUM E-I

OTURUM BAŞKANI: DOÇ. DR. TUĞÇE ŞİMŞEKALP ERCAN

Kıyı Şeridinin Kültürel Rotaya Dönüştürülmesi: Beşiktaş-Ortaköy Kıyı Şeridi Örneği
Rumeysa Zeynep KURTULUŞ, Doç. Dr. Elvan Ebru OMay POLAT

Silivri Mübadil Köylerinden Değirmenköy’de Yer Alan “Germiyan Rum Ortodoks Kilisesi”
Arş. Gör. Betül BOZİK, Dr. Öğr. Üyesi Ömer Faruk TUNCER

Artvin İli, Şavşat İlçesi’ndeki Ahşap Camilerin Mimari Özellikleri ve Koruma Sorunları
Safiye Nagehan AYTEKİN, Doç. Dr. Aynur ÇİFTÇİ

Erzincan, Kemaliye’deki Geleneksel Konutların Düz Dam Yapım Teknikleri ve Koruma Sorunları
Begüm TAŞKENT, Doç. Dr. Aynur ÇİFTÇİ

KIYI ŞERİDİNİN KÜLTÜREL ROTAYA DÖNÜŞÜMÜ: BEŞİKTAŞ-ORTAKÖY AKSI

Rumeysa Zeynep KURTULUŞ*, Doç. Dr. Elvan Ebru OMA Y POLAT**

*Lisansüstü Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,
rumeysazeynepkurtulus@gmail.com

**Tez Danışmanı, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,
ebruomay@yahoo.com

Boğaziçi'nin Rumeli yakasında bulunan Beşiktaş ilçesi sınırları içinde yer alan Beşiktaş – Ortaköy kıyı şeridi, dokusu, kültürel mirası ve kentsel peyzajı açısından İstanbul'un kimliğini oluşturan tarihi akslardan biridir. Günümüzde bu alanda ticari, turizm, eğitim ve kültür gibi çeşitli işlevler bulunmaktadır. Kıyı şeridindeki yapılaşmalar ve sınırlar, suya görsel erişimi engellemekte, kıyı çizgisi okunamamaktadır. Kent kullanıcısı tarafından kıyıya erişim belli noktalardan sağlanabilmektedir. Beşiktaş Meydanı ile Ortaköy Meydanı arasında dar bir yaya aksı olmasına rağmen kent kullanıcısının yoğun olarak kullandığı bu güzergâhta bulunan anıtsal yapılar ve Dolmabahçe Sarayı kentin tarihi sürecinde birer hafıza mekânı olmuşlardır.

Antik dönemde sık ormanla kaplı olan kıyı şeridi, Bizans döneminde Beşiktaş Köyiçi'nde ve Ortaköy'de sürekli yerleşmelerin olduğuna dair izler olsa da nitelikleri belirsiz olduğundan dolayı yerleşim yeri kimliğini kazanamamıştır. Bölgede İstanbul'un Fethinden sonra başlayan imar faaliyetleri 19. yüzyıla kadar devam etmiştir.

Üsküdar – Beşiktaş arası, Boğaziçi'nin iki yakası arasındaki en uygun deniz bağlantısı olması ticaret yolunun da önemli bir parçası olmasını sağlamış ve bu sayede kıyı şeridi günümüzde mevcut olmayan ahşap iskelelere ev sahipliği yapmıştır. Bu önemli konumu Beşiktaş'ı, 17. yüzyıla kadar kaptan-ı deryaların ikamet ettiği bir mekân haline getirmiş ve onların burada cami, hamam gibi eserler yaptırmasını sağlamıştır. Bu sebeple burası denizcilik tarihi alanında da önemli bir merkez olmuştur. 16. yüzyıldan sonra bölgenin hanedana geçmesiyle kıyı şeridinde has bahçeler ile sahil sarayları yaptırılmış ve Cumhuriyet dönemine kadar sahil saraylarının ve iskelelerin olduğu bir kıyı şeridi olarak gelişmiştir. Kıyı, Cumhuriyet döneminden 1970'lere kadar boşaltılan saraylar, kaldırılan iskeleler, çeşitli istismlâkler, kıyı çizgisinde değişim, yangın-yıkım ve yeniden yapımlar geçirmiş, köprü yapımı ile gündeme gelmiştir. Kıyının tarihi kimliği, kültürel peyzajı ve kıyıda anıtsal yapılar kent dokusu içinde geri planda kalmış ve kıyının kimliği değişime uğramıştır. Bu bağlamda kıyının potansiyelleri ve değerleri yok olmaya başlamıştır. Bölgedeki değişimler kent kullanıcısının kıyıya ulaşımını zorlaştırmıştır.

Çalışma kapsamında Dolmabahçe Sarayı'ndan başlayarak Ortaköy Meydanı ile biten, kıyı arkasındaki ana cadde ile sınırlandırılan Beşiktaş – Ortaköy kıyı şeridinin, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerindeki günümüzde mevcut olan ve günümüze ulaşmayan kültürel mirası incelenmektedir. Kıyı, alanın kente bağlandığı noktalar ve kıyıya siluet değerini katan öğeler ile birlikte değerlendirilmiştir. Bölgedeki analizler sonucunda günümüzdeki potansiyelleri ile birlikte alanın algılanması ve sunumuna katkı sağlayacak bir kültürel rota önerilmiştir.

Kültürel rota; günümüzde kullanılan ya da geçmişte kullanılmış, üzerinde kültürel ve doğal miras öğelerini barındıran, bu mirasın algılanması, korunması ve sunumu konusunda önemli ve işlevsel olan bir ulaşım koridorudur. Tasarlanan kültürel rota, alanın fiziksel bütünlük ve özgünlüğünü korumanın yanı sıra, bireylerin ve toplumun alanla anlamlı bir bağ kurmasını hedeflemektedir.

Anahtar kelimeler: Kentsel koruma, kültürel rota, tarihi çevre değerlendirme, Beşiktaş-Ortaköy kıyı şeridi.

SİLİVRİ MÜBADİL KÖYLERİNDEN DEĞİRMENKÖY'DE YER ALAN GERMİYAN RUM ORTODOKS KİLİSESİ KORUMA SORUNLARI VE ÖNERİLER

Arş.Gör. Betül BOZİK*, Dr.Öğr. Üyesi Ömer Faruk TUNCER**

*Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Ana Bilim Dalı, İstanbul, Türkiye

betulbozik@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İstanbul, Türkiye

faruktuncer1@gmail.com

Silivri, İstanbul'un Doğu Trakya'ya açılan kapısı ve Marmara Denizi kıyısında bir liman kenti olması nedeniyle tarih boyunca önemli bir yerleşim ve ticaret merkezi olmuştur. Roma İmparatorluğu'nda Hristiyanlığın kabulü öncesinde pek çok din adamı buraya sürgün edilmiş ve öldürülmüştür. Hristiyanlığın kabulü ile birlikte Silivri ve köylerinde azizlere adanmış kilise, manastır ve martiriumlar inşa edilmiş, böylece Hristiyan Rumlar için dini açıdan da önemli bir yerleşim haline gelmiştir. Osmanlı Dönemi'nde bölgede Rum yerleşimi devam etmiş, özellikle Tanzimat Dönemi'nde gayrimüslim azınlıklara tanınan ayrıcalıklar sayesinde çok sayıda kilise inşa edilmiştir. Cumhuriyet Dönemi'nde nüfus mübadelesi ile birlikte bölgedeki Rum yerleşimleri yerini Türk yerleşmelerine bırakmış ve mevcut kiliseler işlev dışı kalarak, farklı amaçlarla kullanılmış veya işlevsiz kalmıştır. Bu çalışmada Silivri ilçe merkezi ve Silivri'ye bağlı mübadil köylerde yer alan tüm mevcut kiliseler incelenmiş, bir envanter çalışması hazırlanmış ve korunmuşluk durumu değerlendirilmiştir. İçlerinden en nitelikli ve koruma açısından risk altında olan, Eski Değirmenköy merkezinde yer alan Rum Ortodoks Kilisesi pilot yapı olarak seçilmiştir. Seçilen yapının tarihi, inşa süreci, zaman içerisinde geçirdiği değişimler, koruma sorunları ve koruma önerileri ele alınmıştır. Değirmenköy Rum Kilisesi'nin yeni bir işlev verilerek korunması, ziyarete açılması ve diğer mevcut kiliselerin korunabilmesi için örnek teşkil etmesi amaçlanmıştır.

Silivri-Çorlu sınırında yer alan kayıtlı olan Değirmenköy, 15.yy'dan 20.yy'a kadar bir Rum yerleşimi olarak varlığını sürdürmüştür. 20.yy'ın ortalarında meydana gelen heyelan nedeniyle köy afet bölgesi ilan edilmiş ve bir başka yere nakledilmiştir. Köydeki yapılar sökülerek 6 km güneyde yeni bir alanda yeniden inşa edilmiştir. Mevcut durumda eski köy mevkiinde cami ve kilise olmak üzere iki adet tescilli yapı dışında yapılaşma bulunmamaktadır. Çalışmaya konu olan Germiyan (Değirmenköy) Rum Ortodoks Kilisesi, bugün terk edilmiş olan eski köyiçi mevkiinde yer alan tescilli yapılardan biridir.

Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Anabilim Dalı Rölöve-Restorasyon Tezli Yüksek Lisans Programı'nda Yüksek Lisans Tezi kapsamında çalışmaları devam eden Germiyan

(Değirmenköy) Rum Kilisesi İstanbul ili, Silivri ilçesi, Değirmenköy eski köyiçi mevkii, Eski Köy Yolu Caddesi'nde yer almaktadır. Mevcut kilise, 1894 depreminde yıkıldığı bilinen Aya Parasköy Kilisesi arsası üzerine, 1896 yılında Sultan II.Abdülhamid'in onayı ile yeniden ve genişletilerek inşa edilmiştir. İnşa edildiği günden günümüze kadar kilise, cami, ilkokul ve saman deposu gibi amaçlarla kullanılmış ve yaklaşık son 50 yıldır terkedilmiş durumdadır.

Anahtar kelimeler: Değirmenköy, Germiyan, kilise, Ortodoks, restorasyon.

Kaynaklar:

1. Akbayer, N. (1998). "Konum, Yönetsel Yapı, Nüfus", N. Akbayer (Ed.), Dünden Bugüne Beşiktaş, içinde (1-5), İstanbul: Beşiktaş Belediye Başkanlığı.
2. Akbayer, N. (1998). "Tarih İçinde Beşiktaş: Osmanlı Dönemi", N. Akbayer (Ed.), Dünden Bugüne Beşiktaş, içinde (17-28), İstanbul: Beşiktaş Belediye Başkanlığı.
3. Genç, S. (2018). "Bir Mekân İncelemesi Olarak Beşiktaş'ta Dükkânlar (1750-1850)", The Journal of Academic Social Science Studies, 70: 447-460.
4. Karataş, E. (2015). "Kültür Rotaları Planlama Rehberi", İstanbul: ÇEKÜL Vakfı-Tarihi Kentler Birliği Yayınları.

ARTVIN İLİ, ŞAVŞAT İLÇESİ'NDEKİ AHŞAP CAMİLERİN MİMARİ ÖZELLİKLERİ ve KORUMA SORUNLARI

Safiye Nagehan AYTEKİN *, Doç. Dr. Aynur ÇİFTÇİ **

*Yüksek Lisans Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

safiyenagehanaytekin@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

cifci@yildiz.edu.tr

Doğu Karadeniz Bölgesi'nin en doğusunda yer alan Artvin, halen zengin kültürel mirasını sürdüren şehirlerden biridir. Çok kültürlülük geleneksel mimaride kendini özellikle değişen idari yapıya paralel olarak dini mimaride göstermiştir. Günümüzde Artvin'in dokuz ilçesinden biri olan Şavşat'ta; arşiv belgelerine göre yönetim 16. Yüzyıl ortalarında Osmanlı'ya geçmiş ve Hristiyan olan halk zamanla Müslümanlığı benimsemiştir. Bu süreçte ilçe merkezinden köylere kadar; kiliseler camiye dönüştürülmüş ya da geleneksel ahşap mimariye uygun olarak ahşap mescit ve camiler inşa edilmiştir.

Tez kapsamında, yerel kaynaklardan Şavşat'a bağlı 64 köydeki dini yapılar hakkında bilgi toplanmaya çalışılmış, 13 köyde 8'si 19. Yüzyıl ile 1950'ler arasına, 7'i ise 1950 sonrasında tarihlendirilen günümüze ulaşabilmiş toplam 15 geleneksel ahşap cami tespit edilmiştir. 2019 yazında gerçekleştirilen alan çalışmalarında 1950 öncesine tarihlendirilen camilerde ayrıntılı ölçüm, fotoğraf çekimi, sözlü tarih çalışması ve literatür araştırması yapılarak yöredeki geleneksel ahşap camilerin mimari özellikleri ve koruma sorunları belgelenmiştir. 1950 sonrasında tarihlendirilen camilerde ise benzer belgeleme yöntemleri yapılarak geleneksel ahşap mimarinin devamlılığı irdelenmiştir.

İncelenen camiler, bulundukları arazinin eğimine bağlı olarak 2 veya 3 katlıdır. 2 katlı olan camilerde ilk kat harim katı, ikinci kat mahfil katı olarak düzenlenmiştir. 3 katlı camilerde ise harim katı altında yörede medrese olarak tanımlanan mekân bulunmaktadır. Camilerin içi genellikle ahşap oyma işçiliği ile süslenmiştir. Çoğu camide 1970-1980'li yıllarda yapılan yağlı boyalar özgün süslemeyi bozmuş olsa da doğal boyalar kullanıldığı düşünülen bezemeler halen birkaç camide varlığını sürdürmektedir. Ahşaptan yapılmış vaaz kürsüleri ve minberler ise camilerin en süslemeli iç mekân öğeleridir. Tavanlarda ahşap kubbe veya ahşap göbekler tasarlanmıştır. Ahşap kubbeler kırma çatı altında gizlenmiştir. Olasılıkla 1930-1950 yılları arasında camilere geleneksel teknikte yapılmış ahşap minareler eklenmiştir.

İncelenen 15 cami, yığma taş su basman ya da zemin kat üzerine kurt-boğaz geçmeli ahşap yığma tekniğinde inşa edilmiştir. Kullanılan taşlar moloz taş ya da düzgün kesme taştır. Kesme taşların çoğunun devşirme olduğu izlenimi edinilmiştir. Ayrıca sövelerde de yer yer bezemeli devşirme taşlara rastlanmıştır. Bazı camilerde Osmanlıca yazılmış kitabeler bulunmaktadır. Sözlü tarih çalışmalarından yığma ahşap duvar yapımında çevredeki ormanlarda bulunan çam, ladin ve köknar ağaçlarından yararlanıldığı öğrenilmiştir. Belgeleme sırasında yığma ahşap duvarlarda da devşirme ahşap malzeme kullanıldığı tespit edilmiştir.

Tez çalışmasında, Şavşat'a bağlı 13 köyde daha önce belgeleme çalışması yapılmamış geleneksel 15 ahşap caminin koruma sorunları da ayrıntılı olarak incelenmiştir. Koruma sorunlarının ağırlıklı olarak kullanıcı müdahaleleri kaynaklı olduğu, dış hava koşullarının da cephelerdeki malzeme bozulmalarında etkili olduğu gözlenmiştir. Günümüzde uygun olmayan malzeme ve tekniklerle yapılan müdahaleler göz önünde bulundurularak, özgün ahşap camilerin gelecek nesillere ulaşabilmesi için doğru koruma önerilerinin belirlenmesine çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Artvin, Şavşat, camiler, yığma ahşap, devşirme malzeme.

ERZİNCAN, KEMALİYE'DEKİ GELENEKSEL KONUTLARIN DÜZ DAM YAPIM TEKNİKLERİ ve KORUMA SORUNLARI

Begüm TAŞKENT *, Doç. Dr. Aynur ÇİFTÇİ **

*Yüksek Lisans Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

begumtaskent@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

cifci@yildiz.edu.tr

Erzincan İli'ne bağlı Kemaliye (EğİN) İlçesi, 16. yüzyıldan itibaren ticarete dayanarak gelişen ekonomik yapısıyla Doğu Anadolu'nun önemli merkezlerinden biri olmuştur. Ancak, 19. yüzyıla kadar gelişen kent merkezi, 20. yüzyılın ortalarında değişen sosyo-ekonomik faktörlerin etki alanı içinde olmamasından dolayı hızlı bir nüfus kaybına uğramış ve kentsel özelliğini kaybetmiştir. Yerleşmenin özgün dokusunu düz damlı geleneksel konutlar oluşturmaktadır. Göç nedeniyle konutların kış aylarında boş kalması, düz damların bakım zorlukları ve kullanıcı kaynaklı niteliksiz müdahaleler evlerde çeşitli koruma sorunlarına neden olmuştur.

Tez kapsamında, Kemaliye merkez yerleşiminde, 2005 tarihinde ilan edilen sit alanındaki özgün konutlarda görülen düz damların yapım tekniği ve koruma sorunları araştırılmıştır. 2018 yılı Temmuz ayında 15 günde gerçekleştirilen alan çalışmasında seçilen 22 konutun 9'unda rölöve ve fotoğraflarla, 7'sinde mevcut proje bilgileriyle ve 6'sında ise sadece fotoğraflar ile ayrıntılı bir belgeleme çalışması yapılmıştır. Saha çalışması literatür araştırması, kullanıcılara yönelik hazırlanan anketlerin doldurulması ve yerel/geleneksel 3 yapı ustası ile yapılan görüşmeler ile desteklenmiştir.

Yerleşmedeki konut dokusu eğimli topografya ve Fırat Nehri'nin sağladığı manzaraya yönelme isteğine bağlı olarak gelişmiştir. Konutlar, yerleşmeye özgü kullanılan "kaçak kat" adı verilen çekme kat ile birlikte genellikle 4 katlıdır. Dış duvarlar ana yaşam katı seviyesine kadar ahşap hatıllı moloz taş, ana kat ve kaçak kat ise kerpiç dolgu ahşap karkas olarak inşa edilmiştir. Yaşam katlarının üstüne denk düşen düz damlar yörede "yetme" olarak tanımlanırken "kaçak kat"ların üstü de düz damla örtülüdür. Özgünde üstü açık olan ve dut gibi ekonomik değeri olan meyvelerin kurutulduğu düz damlar 1950'li yıllardan itibaren koruma sorunları nedeniyle ahşap taşıyıcı, metal kaplı, eğimli muhdes çatılar ile örtülmüştür.

Özgün yapım tekniğinde düz dam döşemesi; ahşap taşıyıcı kirişlerin üzerindeki kaplama tahtası ve "mertek"lerden oluşan ahşap ara katman ve yöreye özgü "gavcin" ve "yaş kuru" adı verilen iki farklı toprak katmanı ile en üstte yaklaşık 12 cm kalınlığında tamamen yöreye özgü olarak

biçimlenen “rıhtım” adlı taş katmanından oluşur. Saha çalışmasında düz damların yine yerleşmeye özgü 4 farklı tipte (“sanduka süvüng”, “cağ süvüng”) ahşap saçaklar ile çevrili olduğu görülmüştür. Özgün kullanımda üstü açık olan düz damlarda, yağın yağmur ve kar sonrasında kabaran toprağı sıkıştırmak için silindir şeklinde “loğ taşı” adı verilen taşlarla “loğlama” (sıkıştırma) işlemi yapılmıştır.

Tez kapsamında incelenen 22 konutta dış hava koşulları ve kullanıcı kaynaklı çeşitli koruma sorunları olduğu tespit edilmiştir. Özellikle muhdes çatıların tek yapı ölçeğinde düz damları bakım sorunlarına karşı korurken yerleşmenin mimari karakterine büyük ölçüde zarar verdiği görülmektedir. Bu nedenle düz damların mimari özgünlüklerinin ayrıntılı olarak belirlenmesine ve ulusal/uluslararası tüzük, ilke kararları doğrultusunda düz damların özgün görünüm, yapım tekniği ve malzemelerinin korunarak yaşatılmasına yönelik yaklaşım ilkelerinin belirlenmesine çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Erzincan, Kemaliye, geleneksel konut, düz toprak dam, taş kaplama.

Tez çalışması, TÜBİTAK’ın 217M561 numaralı projesi tarafından desteklenmiştir.

OTURUM E-II

OTURUM BAŞKANI: PROF. DR. ZEYNEP GÜL ÜNAL

Unesco Dünya Mirası Listesi İçin Bir Sınır Aşırı Seri Miras Önerisi “Mimar Sinan Yolu”
Arş. Gör. *Aylin AKÇABOZAN TAŞKIRAN*, Prof. Dr. *Can Şakir BİNAN*

Diyarbakır Geleneksel Konut Mimarisinde Yapım Teknikleri Üzerine Bir Araştırma
Sultan Nur ÇEVİK, Prof. Dr. *Can Şakir BİNAN*

Turgut Cansever’in Yapılarının Modern Mimarlık Mirası Kapsamında Değerlendirilmesi
Berşan KARAGÜL, Doç. Dr. *Elvan Ebru OMay POLAT*

Enformasyon Çağında Uyarlanabilir Yeniden Kullanım
Merve ZENGİNERLER, Dr. Öğr. Üyesi *Hikmet ELDEK GÜNER*

UNESCO DÜNYA MİRASI LİSTESİ İÇİN BİR SINIR AŞIRI SERİ MİRAS ÖNERİSİ “MİMAR SİNAN YOLU”

Arş. Gör. Aylin AKÇABOZAN TAŞKIRAN*, Prof. Dr. Can Şakir BİNAN**

* Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, Restorasyon Anabilim Dalı, İstanbul,

aylin.akcabozan@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, Restorasyon Anabilim Dalı, İstanbul,

binanb@gmail.com

Günümüzde siyasi sınırlar ile kültürel alan sınırları örtüşmemektedir. Dünya Miras Alanlarının bütünlüğü ve sürekliliği açısından ortak miras adaylıklarının tespiti, sunulması, geliştirilmesi ve korunması önemlidir. Bu bağlamda UNESCO Dünya Miras Listesi’nde, Sınır Aşırı ve Ulus Aşırı miras kavramı tamamlayıcı bir araç olarak değerlendirilmektedir. “Sınır Aşırı” ve “Ulus Aşırı Seri Miras” kavramları, Taraf Devletlere ortak mirasın tespiti, ortak dosya hazırlığı ve ortak mirasın korunması konusunda yol gösterici rol oynamaktadır.

Bir veya birden fazla ülkenin sınırlarının ötesine uzanan Dünya Mirası adaylıkları sınır aşırı miras alanı olarak tanımlanmaktadır. “Sınır Aşırı Seri Miras” kavramının ortaya çıkması ile birlikte UNESCO’nun Dünya Miras Listesi’ndeki üstün evrensel değere sahip tekil adaylıkların yanı sıra sınır aşırı seri adaylıklar önerilmeye ve miras alanları daha bütüncül ölçekte ele alınmaya başlanmış ve UNESCO’nun Dünya Mirası adaylık sistemine bu yeni uygulama dâhil olmuştur. Bu uygulama uluslararası işbirliği ile ülkelerin sahip olduğu ortak mirasın tespiti, geliştirilmesi, sunumu ve korunması sürecini kapsamaktadır.

Son yıllarda UNESCO Dünya Mirası Listesi’ne alınan Le Corbusier’in Mimari Eserleri, Frank Lloyd Wright’ın Mimari Eserleri ve Palladio’nun Villaları gibi mimarların yapıtlarından oluşan seri adaylıklar söz konusudur. Bu bağlamda, “Mimarlar” başlığında verilebilecek bir diğer örnek olarak, eski Osmanlı coğrafyası olan Balkanlar, Suriye, Kırım ve Arabistan’da sayısız eserler vermiş olan Mimar Sinan akla gelmektedir. Osmanlı Mimarlığının yayıldığı coğrafya, farklı kültürlerin bir arada bulunması bağlamında “Uluslararası Miras” olarak değerlendirilmektedir.

Mimar Sinan eseri Selimiye Camisi; 2011 yılında “UNESCO Dünya Mirası Komitesi” tarafından Dünya Kültür Mirası Listesi’ne alınmıştır. Drina Nehri üzerine 1571-1577 yıllarında yapılan ve aynı zamanda "Sokollu Mehmed Paşa Köprüsü" olarak da bilinen tarihi köprü, Mimar Sinan’ın Bosna Hersek’teki eseri olarak UNESCO tarafından 2007 yılında Dünya Mirası Listesi’ne alınmıştır. Aynı zamanda 1985 yılında “İstanbul’un Tarihi Alanları” içerisinde yer alan Mimar Sinan’ın başyapıtlarından biri olan Süleymaniye Camisi de listeye alınmıştır.

Bu bildiride, literatür analizi yöntemiyle “*Mimar Sinan’ın Mimari Eserleri*” incelenerek Türkiye’nin ve Osmanlı coğrafyasının kültür alanında bulunan ve diğer ülkelerin sahip olduğu ortak miras potansiyeli araştırılacak ve yeni bir üstün evrensel değer tanımı yapılacaktır. Osmanlı coğrafyasının kültür alanındaki Mimar Sinan yapılarını tespit etmek, bileşenleri ile bir seri oluşturmak ve bu seriyi bir “*Mimar Sinan Yolu*” kültür rotası olarak Dünya Mirası Sistemi’ne önermek amaçlanmıştır.

Çalışma kapsamında, bugün farklı ülkelerin sınırları içerisinde kalmış olan Mimar Sinan yapılarına ait künye bilgileri ve üstün evrensel değer kriterleri tablolar halinde sunulacaktır. Bu kapsamda, Mimar Sinan’ın üstün mimari dehasını gösteren yapıtlarının, sınır aşırı seri adaylık olarak değerlendirilmesi ve serinin üstün evrensel değer kriterlerinin, özgünlük ve bütünlük değerlerinin tespit edilmesi ve bu tespitlerin korumanın bütünsellik ilkesi açısından değerlendirilmesi hedeflenmektedir.

Anahtar kelimeler: UNESCO, dünya mirası, üstün evrensel değer, sınır aşırı miras, ulus aşırı seri miras, Mimar Sinan.

DİYARBAKIR GELENKSEL KONUT MİMARİSİNDE YAPIM TEKNİKLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Sultan Nur ÇEVİK*, Prof. Dr. Can Şakir BİNAN**

*Yüksek lisans öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

snurcevik@gmail.com

**Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

binancb@gmail.com

Diyarbakır kenti antik çağlardan bugüne kadar birçok katmanın izini taşımaktadır. Jeopolitik konumu sebebiyle kentin her döneminde savunma ön planda tutulmuş ve kent surlarla çevrilmiştir. Kent Suriçi ve Surdışı olarak iki kısma ayrılmıştır.

Diyarbakır Suriçi olarak anılan kent çekirdeğindeki yapı stoğunun büyük bir kısmını konutlar oluşturmaktadır. Düz bir arazi olan Diyarbakır Suriçi organik bir kent merkezi olarak şekillenmiş, 19. yy'a kadar konut dokusu sur dışına taşmamış (Parla, 2004), var olan yapılara bitişik nizam şeklinde inşa edilmiştir. Aile yapısına, ekonomik ve sosyal yapıya, kültürel etkileşime, komşuluk ilişkilerine, iklime, jeolojik ve morfolojik özelliklere göre birçok katmanda ve kullanıcıya bağlı olarak şekillenen geleneksel Diyarbakır evleri, kültür mirasımızda önemli bir yer tutmaktadır (Payaslı Oğuz ve Halifeoğlu, 2017).

Mimari bağlamda bir kentin kimliğini oluşturan en belirleyici etmen, teknik deneyimlerin elden ele aktarılmasıyla üretilmiş benzer konstrüksiyonlardır. Dolayısıyla bir kent dokusunu anlamlandırabilmenin temel yollarından biri yapım tekniklerinin incelenmesidir.

Birçok defa hasar görüp onarılan Diyarbakır Suriçi konut dokusu son olarak 2015-2016 yılları arasında yaşanan çatışmalar sebebiyle büyük hasar görmüş, birçok yapı tamamen yok olmuş, az sayıda konut ise kısmi yıkıma uğrayarak ayakta kalmış ve restorasyon çalışmasına ihtiyaç duymaktadır. Çatışmaların sonucu olarak, geleneksel konut dokusu yok olma/özgünlüğünü yitirme tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Bununla birlikte Diyarbakır geleneksel konut mimarisinin yapım teknikleri üzerine detaylı bir çalışma yapılmamış olması da bu çalışmanın literatürdeki önemini açıkça göstermektedir. Ayrıca kısmi yıkıma uğramış yapılarda yapım sistemini göz önüne seren konstrüksiyonların açığa çıkması çalışmayı kolaylaştıran bir etmen olmuştur.

Çalışma kapsamında Diyarbakır Suriçi'ndeki geleneksel konut yapıları üzerine literatür incelenmiş, alandaki hasarlı ve sağlam konut yapıları üzerinde saha çalışmaları yapılmıştır. Saha çalışmaları sırasında kısmi yıkıma uğramış tüm konutlar (40 konutun üzerinde), sağlam

dokuda ise ulaşılabilen konutlar incelenmiş, konstrüksiyonlar yapım tekniklerine göre yerinde tasnif edilmiş, belgelenmiş ve detay çizimleri yapılmıştır.

Sonuç ürünü olarak Diyarbakır geleneksel konut mimarisinde kullanılan farklı yapım tekniklerini çizim ve fotoğraflarla destekleyen bir çalışma ortaya çıkmıştır. Bu araştırmadan elde edilen bulgular koruma ve restorasyon çalışmaları kapsamında kullanılabileceği gibi, geleneksel konut mimarisi konstrüksiyon teknikleri açısından yerel bir envanter oluşturabilecektir.

Anahtar kelimeler: Koruma ve restorasyon, geleneksel yapım teknikleri, Diyarbakır geleneksel konut mimarisi.

TURGUT CANSEVER'İN YAPILARININ MODERN MİMARLIK MİRASI KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Berşan KARAGÜL*, Doç. Dr. Elvan Ebru OMay POLAT**

*Lisansüstü Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Rölöve-Restorasyon Anabilim Dalı,
İstanbul,

karagulbersan@gmail.com

**Tez Danışmanı, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,

ebruomay@yahoo.com

Kültür varlıklarının korunması meselesi, önceleri sadece anıtların korunması olarak değerlendirilmiş; günümüze kadar gelen süreçte kavramın kapsamını genişlemiş, anıtlarla birlikte yapı grupları, sit alanları, kentsel alanlar... gibi varlıklar da korunması gereken kültür varlıklardan sayılmaya başlanmıştır. Ancak çağdaş koruma kuramı tarafından tanımlanmış değerler 20.yüzyıl boyunca yapılmış olan; yerel yorumları da es geçilemeyecek evrensel bir üslup olan modern mimarlık ürünleri için kapsayıcı olamamıştır. Son yıllarda hem ulusal hem uluslararası kamuoyunda 20.yy'ın mimarlık mirasının korunmasının gerekliliğine dair çalışmalar yapılıyor olsa da bu yapılarının yaşının ilerlemesiyle ortaya çıkan yenileme-onarım ihtiyaçları, günümüz yapıları ile benzer yapım teknikleri ile yapılmış olmalarından korunması gerekliliğinin anlaşılabilmesi gibi sebepler bu yapıların yüzleştiği yok oluş problemini günden güne artırmaktadır. Türkiye'de de Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nda belirtilen değerlere sahip ve özellikle 19.yüzyıl sonuna kadar yapılmış, eskilik değeri kamuoyunca kabul görmüş eserler, korunması gerekli kültür varlıklarından sayılmıştır. Bununla beraber 20.yy'da yapılmış, özellikle Osmanlı'nın son dönemi ve Cumhuriyet'in ilk döneminde inşa edilmiş ve biçimsel olarak yerel neoklasik öğeler taşıyan yapılar da bu özellikleri sebebiyle korunmaya değer görülmüştür. Ancak 20.yy'ın sonraki kısımlarında evrensel modern akımdan etkilenecek yapılmış olan birçok yapı yeterli ilgiyi görmemiş, terk edilmiş, yıkılmaya mahkûm olmuştur. Bu dönemde eser vermiş olan mimarlardan biri de Turgut Cansever'dir. Mimari bir üretim için İslam düşüncesi üzerinden bir anlam arayışına çıkan Turgut Cansever, özellikle batılı modernist mimarların da etkilendiğini söylediği Geleneksel Osmanlı konutlarını incelemiştir. Bu anlamda yapıların şekillenişinde, malzeme kullanımında, mekân kurgusunda... bulduğu anlamı içeren, modern bir mimari yaklaşım ortaya koyduğu söylenebilir. Bu çalışmada, evrensel değerler taşıyan modern mimarlık akımının Türkiye'ye özel örneklerini üretmiş bir mimar olan Turgut Cansever'in yapılarının korunması meselesi değerlendirilecektir. Çalışma boyunca çağdaş koruma kuramlarına göre belirlenmiş değerlerin yanında modern mimarlık mirası için dikkate alınması gereken değerlerin farklılığı akılda tutulacaktır. Uygulanmış az sayıda eserinin

olmasına karşın Turgut Cansever'in mimari kimliği, bu yapılar da değerlendirilerek anlaşılacak; korunmanın gerekçesi bu kimlik üzerinden ortaya koyulmaya çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Modern mimari, koruma, Turgut Cansever.

ENFORMASYON ÇAĞINDA YENİDEN KULLANIMA ADAPTASYON

Merve ZENGİNERLER*, Doç. Dr. Hikmet ELDEK GÜNER**

*Lisansüstü Öğrencisi, Erciyes Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Kayseri

mervezngnrlr@gmail.com

**Tez Danışmanı, İzmir Demokrasi Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İzmir

hikmeteldekg@gmail.com

“M.Ö. 3000 yılından başlayarak, mimarlık tarihinin tamamını, 24 saatlik bir zaman dilimine sığdırmak istesek; Mısır’a ait dönem 10 saat kadar sürecekti. Klasik mimarlık 7, Rönesans 1 ve son zamanlardaki postmodernizm gibi akımlar belki de 3 dakika civarında olacaktı” (Bloszies, 2012: 40).

Bu sözleri dile getiren Bloszies’e (2012: 40) göre, artan temponun sebebi, uygarlıkların farklı gelişim hızları. Günümüzde dünya yeni bir dönüşüm yolculuğuna çıkmış bulunmakta. Son beş yılda; yapay zekâ, nesnelerin interneti, 3d yazıcılar, arttırılmış gerçeklik, akıllı robotlar gibi kavramlar hayatımızı kuşatmaktadır. Toplumun büyük bir kısmı doğrudan veya dolaylı bu kuşatmadan farklı seviyelerde de olsa etkilenmekte. Dünyanın dijitalleşmesi ve “Endüstri 4.0” devrimi ile ilgili farklı disiplinler, hem akademik çalışma bazında hem pratikte bu durumun olumlu yönlerini ortaya çıkarmaya çalışmakta aynı zamanda durumun olumsuz etkilerini azaltıcı, tehdit ve riskleri minimize eden, fırsatlara odaklanan proaktif fikirler üretmektedir.

Sosyal hayattaki değişimlerden ve dönüşümlerden belki de en çok etkilenen mimarlık pratiği de değişen dünya düzenine, bireyin farklılaşan mekân algısına, yapılarda bilişim teknolojilerinin entegrasyonuna uygun fikirler geliştirmeye çalışmaktadır. Bu fikirler sadece yeni üretimler için değil, geçmişten gelen kültür mirası yapıların korunması ve yeniden kullanılabilmesi için de geliştirilmeli ve yaratıcı fikirlerle, enformasyon çağı “kişisi” için çekici hale getirilmelidir.

Tez kapsamında, 20.yy ile başlayan ve günümüze kadar gelen bir zaman çizelgesi oluşturularak, toplumsal değişimlerin mimarlık ve koruma eylemleri üzerindeki etkileri irdelenmeye çalışılacaktır. Bu zaman çizelgesine son yıllarda eklenen ve büyük bir kırılmaya gebe olan enformasyon çağının, kültür mirası yapılar üzerindeki olası etkileri tartışılacak ve bireyin değişen dünyasında, kültür mirası yapıların korunarak nasıl kullanılabileceği ve bu korumanın ekonomik, sosyal, çevresel faydalarının nasıl sağlanacağı üzerinde durulacaktır.

Kültür mirası yapıların korunmasında önemli bir yöntem olan, İngilizce’de “Adaptive Re-use” olarak kullanılan Türkçe’ye “Yeniden Kullanıma Adaptasyon” olarak çevrilen metod ile korunması gereken kültür varlığı yapıların, değişen dünya düzenine nasıl entegre edileceği bu çalışmanın diğer bir tartışma konusu olacaktır. Tartışmanın temelleri öncelikle uygulanmış örneklerin incelenmesine dayandırılacaktır. Örnekler üzerinden yöntemin olumlu olumsuz etkileri öne çıkarılarak korunması gereken kültür mirası yapılar için uygunluğu irdelenecektir.

Anahtar kelimeler: Enformasyon çağı, mimari koruma, yeniden kullanıma adaptasyon, kültür mirası.

Kaynaklar:

1. Bloszies, C., (2012). Old Buildings, New Designs, New York: Princeton Architectural Press, New York.

OTURUM E-III

OTURUM BAŞKANI: DOÇ. DR. ELVAN EBRU OMAY POLAT

İstanbul Tarihi Yarımada'daki Kentsel Arkeolojik Değerlerin Korunması ve Sunumu İçin Yaklaşım Önerileri

Neşe KARAÇAY, Doç. Dr. Aynur ÇİFTÇİ

Modernleşme Sürecinde İstanbul'da Konut: Yapım Teknikleri ve Malzeme Seçiminde Etkili Olan Faktörler

Yeşim ERDAL, Prof. Dr. Deniz MAZLUM

Bursa İznik Gölü Havzası Kültürel Peyzajının Bütünleşik Koruma Bağlamında Değerlendirilmesi: Gürle Köyü Örneği

Elif ACAR BİLGİN, Doç. Dr. Figen Kıvılcım ÇORAKBAŞ

Geleneksel Yıkama Kültürünün Özgün Tanıkları: Mardin Savur Çamaşırhaneleri ve Koruma Sorunları

Rahşan DOĞRU, Doç. Dr. Burcu Selcen COŞKUN

Doğu Karadeniz Kırsal Yerleşimlerinden İki Özgün Örnek: Çamlıhemşin, Ortan ve Yolkiy Köyleri Koruma Önerileri

Nur PAMUKÇU, Dr. Öğr. Üyesi Koray GÜLER

İSTANBUL TARİHİ YARIMADA'DAKİ KENTSEL ARKEOLOJİK DEĞERLERİN KORUNMASI VE SUNUMU İÇİN YAKLAŞIM ÖNERİLERİ

Neşe KARAÇAY*, Doç. Dr. Aynur ÇİFTÇİ**

*Doktora Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Rölöve-
Restorasyon Doktora Programı, İstanbul,

nesekaracay@gmail.com

**Tez Danışmanı, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Restorasyon Anabilim Dalı
İstanbul,

cifci@yildiz.edu.tr

Kentler, geçmiş toplulukların fiziksel izleri ile oluşan çok katmanlı yerleşkelerdir. Çağdaş toplumun gereksinimleri ve talepleri doğrultusunda yaşanan imar faaliyetleri sonucunda da arkeolojik değerler ile karşılaşmaktadır. Arkeolojik değerlerin korunması ve sunumu çalışmaları kentsel arkeolojinin kapsama alanıdır. Kentsel arkeoloji, kentlerdeki kültürel tabakalaşmayı değerlendiren disiplinlerarası bir çalışmadır.

Kentte yapılan kazılar çoğunlukla, kentsel gelişme ile ilgilidir. Modern zamanlarda kentsel arkeolojik değerlerin yerinde korunması, kentsel alan üzerindeki artan baskı ve modern kalkınma talepleri nedeniyle giderek daha karmaşık hale gelmiştir. Yeni yapı inşalarında ortaya çıkan arkeolojik değerlerin korunmasına yönelik artan bir eğilim vardır. Ancak yapı içinde korunan bir arkeolojik değer daha geniş ölçekte kentle nasıl bütünleşeceği, halkın erişiminin nasıl sağlanacağı halen tartışma konusudur. Her arkeolojik değer korunması bulunduğu duruma özel olup kültürel anlamını mümkün olan en iyi şekilde sunabilmek için de özel düzenlemelere ihtiyaç vardır.

Kentsel arkeoloji ve katmanlaşma konuları son yıllarda yapılan yükek lisans ve doktora tezlerinde özellikle seçilen saha çalışmalarında “kentsel arkeoloji ile ilgili yasal süreç ve mevzuat”, “kent katmanlaşması” ve “kentsel ölçekte/kırsal alanda in-situ koruma-sunum teknikleri” bağlamında ele alınmıştır. Ancak kentsel arkeolojik değerlerin korunması için yapılan fiziki müdahaleler ile ilgili proje ve uygulama süreçlerini inceleyen bir araştırma olmadığından “Kentsel Arkeolojik Değerlerin Korunması ve Sunumu İçin Yaklaşım Önerileri” geliştirme tez konusu olarak seçilmiştir.

Tez çalışmasında kentsel arkeolojik değerlerin hangi koruma sorunlarına sahip oldukları ve modern kentle nasıl bütünleştirilerek sunulabilecekleri konusunda koruma yaklaşım önerilerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda çalışma sahası olarak seçilen İstanbul Tarihi Yarımada’da günümüze ulaşmayan Konstantinopolis surlarının (yaklaşık) sınırları ile

Sarayburnu arasında kalan bölgede günümüzde mevcut 281 kentsel arkeolojik değerden koruma onarım çalışmaları tamamlanarak kamuya sunulmuş 15 kentsel arkeolojik değer örneği koruma sorunları ve yapılan mimari düzenlemeler açısından ayrıntılı olarak incelenmiştir. 15 kentsel arkeolojik değer farklı işlev, mülkiyet ve mimari özelliklerine göre çeşitlilik gösterecek şekilde seçilmiş olup; a) tescilli anıtsal yapı restorasyon çalışmalarında, b) kamusal alanlarda araştırma ve temel kazılarında, c) kamusal alanda ulaşım ve altyapı kazılarında, d) özel mülkiyet alanlarında yeni yapı temel kazı çalışmalarında ortaya çıkanlar olmak üzere 4 ayrı başlık altında sınıflandırılmıştır.

Seçilen örneklerin ağırlıklı olarak Doğu Roma İmparatorluğu döneminde inşa edilmiş ve 4-6. Yüzyıllar arasında tarihlenen çeşitli yapılardan oluşan bir katmana denk geldiği görülmüştür. Bu çalışmada Tarihi Yarımada'daki arkeolojik değerlerin koruma sorunları ve sunumları için yapılan mimari düzenlemeler yasal, idari, mimari sunum ve eğitim alt başlıkları altında irdelenmiştir. Sorunların, finans, denetleme, izleme, mimari uygulamalarda tasarım, malzeme seçimi, havalandırma sistemi, üst örtü taşıyıcı sisteminin konumlanması, düzenli bakım, bilgilendirme ve eğitim konuları üzerine yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Bu nedenle gelecekte kentsel arkeolojik değerlerde yapılacak koruma uygulamalarının daha nitelikli olması ve sunumlarının kentle daha etkileşimli bir şekilde bütünleşebilmesi için ulusal- uluslararası yönetmelik, tüzük ve ilke kararları bağlamında koruma yaklaşım önerilerinin geliştirilmesine çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: İstanbul, Tarihi Yarımada, kentsel arkeolojik değer, koruma, sunum, bütünleşme.

MODERNLEŞME SÜRECİNDE İSTANBUL'DA KONUT: YAPIM TEKNİKLERİ VE MALZEME SEÇİMİNDE ETKİLİ OLAN FAKTÖRLER

Yeşim ERDAL*, Prof. Dr. Deniz MAZLUM**

*Lisansüstü Öğrencisi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Restorasyon Programı, İstanbul

erdal16@itu.edu.tr

**Tez Danışmanı, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul

mazlum@itu.edu.tr

Osmanlı başkenti İstanbul'da yapım tekniği ve yapı malzemesinin seçimi konusunda kararsızlığın yaşandığı dönemler, çoğunlukla büyük afetlerin sonrasındaki iyileşme dönemleri olmuştur. Tarih boyunca sık aralıklarla çıkan ve geniş alanlarda etkili olan yangınların ve yüzyılda bir meydana gelen büyük depremlerin, İstanbul'un kent dokusunda büyük çaplı kayıplara ve dolayısıyla yeniden yapımlara neden olduğu bilinmektedir. Bir yandan ahşap konut dokusunu her defasında yok eden yangınlar sonrasında, devlet yönetimi tarafından kâgir yapılaşmaya geçiş konusunda adımlar atılırken, diğer yandan bir başka büyük felaket olan depremler sonrasında ise, daha güvenli ve ekonomik olma, hızlı yapıma imkân verme gibi gerekçelerle ahşap yapım sistemi tercih edilmektedir. Bu bağlamda, afetlerin İstanbul'da ahşap ve kâgir yapım sistemleri arasındaki tercih önceliklerini belirleyen durumlardan biri olduğu söylenebilir. Ancak özellikle Osmanlı'nın son döneminde, yapım tekniği ve malzeme seçiminin, "afet" olgusunun yanı sıra, batılılaşma odağında her alanda gerçekleştirilen yeniliklerle doğrudan veya dolaylı olarak bağlantılı olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle, modernleşme sürecinin siyasi, ekonomik, teknolojik, sosyal ve kültürel dinamikleri, malzeme ve işgücü temini, maliyet, üretim teknolojisi vb. konularda olanak ve kısıtlamalara neden olmakta, bunun sonucunda dönemin konut inşa pratiğinde kararsız bir tutum ortaya çıkmaktadır.

Bugüne kadar bu konuya ilişkin araştırmalarda, İstanbul konutunda genellikle ahşap malzemenin tercih edilmesinin ucuz ve kolay temin edilebilir olma gibi gerekçelerle açıklandığı, ahşap ve kâgir yapım sistemlerinin seçiminde etkili olan faktörlerin tüm yönleriyle irdelenmediği görülmektedir. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Restorasyon programında yürütülmekte olan "19. Yüzyıl İstanbul'unda Ahşap ve Kâgir Yapım Sistemlerinin Seçimindeki Etkenler" başlıklı doktora tezi kapsamında, modernleşme sürecinde İstanbul konutunun yapım tekniği ve malzeme seçimine etki eden dinamiklerin irdelenmesi amaçlanmaktadır. Ağırlıklı olarak literatür ve arşiv araştırmasına dayalı olarak yürütülecek tez çalışmasında, birincil kaynak olarak, Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi belgelerinden (Dahiliye

Nezareti, Ticaret Nezareti ve Meclis-i Vala kararları, inşaat keşif defterleri vb.) dönemin Avrupa ve İstanbul gazetelerinden yararlanılacak, ayrıca Mühendishane Matbaası ve Mühendis Mektebi Kütüphanesi'nde yer alan eserler incelenecektir.

Tez çalışmasına dayanarak hazırlanan bu bildiride ise, batılılaşma sürecinde devlet yönetiminin kâgirleşme yönündeki politikalarına karşın, uygulamada karşılaşılan bazı zorluklar ve bunların nedenleri irdelenecektir. 19. yüzyılın ilk yarısına kadar, kâgirleşmenin önündeki engellerden biri, tuğla üretiminde yeterli imalathanenin olmaması ve kaliteli ve standart üretim yapılamamasıdır. Bununla birlikte, tuğlanın yüksek gelirli kimseler tarafından da tercih edilmediğini gösteren arşiv belgeleri doğrultusunda, yapım sistemi seçiminde sosyo-kültürel dinamiklerin de etkili olduğu söylenebilir. Yüzyılın ikinci yarısında, yerli tuğla üretimindeki teşvikler ve yabancı tuğla üreticilerine verilen imtiyazlara karşın tuğlanın hala pahalı bir yapı malzemesi olması, kâgir yapım sisteminin İstanbul'un her mahallesinde aynı derecede yaygınlaşamamasında etkili olmuştur. Ayrıca konut inşa ruhsatı alınması sırasında tahsil edilen bazı harç ve vergilerin de gelir seviyesi düşük halkı, ruhsat almadan hızlı yapıma imkân veren ahşap konutlar inşa etmeye teşvik ettiği görülmektedir. Bu çalışmada elde edilen veriler, batılılaşma dönemi İstanbul'unda yapım sistemi ve yapı malzemesi seçimini etkileyen çok sayıda parametrenin bulunduğunu göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Kâgir yığma sistem, ahşap karkas sistem, batılılaşma dönemi, Osmanlı.

BURSA İZNİK GÖLÜ HAVZASI KÜLTÜREL PEYZAJININ BÜTÜNLEŞİK KORUMA BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ - GÜRLE KÖYÜ ÖRNEĞİ

Elif ACAR BİLGİN*, Doç. Dr. Figen KIVILCIM ÇORAKBAŞ**

*Lisansüstü Öğrencisi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Bursa,
elifacarb@gmail.com / elifab@uludag.edu.tr

**Tez Danışmanı, Bursa Uludağ Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü, Bursa
figenkivilcim@gmail.com / figenkivilcim@uludag.edu.tr

Dünyada ve ülkemizde kırsal alanların ve kültürel peyzajlarla belgelenmesi ve korunması son yıllarda mimari koruma alanında da güncel araştırma konularından biri olmuştur. Kırsal alanlarda, iklim sorunları, ekonomi ve tarım politikaları, idari statüdeki değişiklikler, köylerde nüfusun azalması, köylerin ve geleneksel yapıların çağdaş yaşamın mekânsal gerekliliklerine cevap verememesi, yapıların fiziksel ve işlevsel olarak eskimesi, terk edilmesi ve zamanla yıkılması gibi çok yönlü sorunlar yaşanmaktadır.

UNESCO Dünya Mirası Merkezi, 2008 yılında kültürel peyzajları “insan ve doğanın ortak çalışmaları”, insan toplulukları ve yerleşimlerinin, doğal çevrenin fiziksel olanakları ve/veya sınırlılıkları ile sosyal, ekonomik ve kültürel güçlerin etkisi altında zaman içindeki evriminin bir örneği olarak tanımlanmıştır. 2017 yılında ICOMOS-IFLA ise kırsal peyzaj tanımını geliştirmiş, kırsal alanları çok işlevli doğal kaynak, bireyler ve toplulukların için kültürel öneme sahip, geleneksel yaklaşımların değiştiği yaşayan sistemler olarak ele almıştır. Miras olarak kırsal peyzaj kavramını ise kırsal alanlardaki somut ve somut olmayan değerleri olarak tanımlamıştır. Yaşayan kültürel peyzajların bir örneği olan kırsal alanlar yaşamın üretimle beraber var olduğu yerler olup, bu alanların korunması için çok yönlü bir belgeleme, kültürel değer tanımlama, yorumlama ve koruma yaklaşımı geliştirilmesi gerekmektedir.

Araştırmada kullanılan yöntemler; literatür taraması, tarihsel araştırma, doğal ve yapılı çevreye yönelik bölgesel, kentsel ve mimari ölçekte tarihi çevre değerlendirme analizleri, somut olmayan kültürel değerlerin belgelenmesine yönelik sözlü görüşme ve anket çalışmalarıdır. Alan çalışmasına yönelik yöre, köy, parsel, yapı ölçeklerinde analiz fişleri hazırlanmıştır. Korumaya yönelik model belirlemede ise GZFT Analizi, aktör ve paydaşların belirlenmesi, yerel halk ve uzmanlarla sözlü görüşme yapılacaktır. Ayrıca, köylerde ön plana çıkacak değerlerin tematik bir rota çerçevesinde ele alınması ile yerel halk, yerel yönetim ve uzmanların birlikte yer alabileceği bütünleşik ve katılımcı bir koruma modeli geliştirilecektir.

Bu kapsamda, Bursa, İznik Gölü havasında yer alan kırsal yerleşimlerin ve köylerin mimarisi ile ilgili ön çalışma yapılmış, geleneksel dokunun diğer yerlere oranla daha fazla korunmuş olduğu güney kıyı bandında yer alan Orhangazi ilçesine bağlı Karsak, Gemiç, Gürle, Yeni Gürle, Akharem, Gölyaka, Dutluca, Sölöz, Yeni Sölöz, Bayırköy, Heceler, Paşapınar, Narlıca ile İznik ilçesine bağlı Müşküle, Mustafalı ve Göllüce köyleri çalışma alanı olarak seçilmiştir. Bu bildiride, tez çalışmasının yöntemi ve devam etmekte olan alan çalışmasının sonuçları Gürle Köyü üzerinden ve diğer çalışılan köylerle karşılaştırma yapılarak anlatılacaktır.

İznik Gölü'nün güneybatısında, Katırlı Dağları'nın eteklerinde, zeytinlikler içinde, göle manzarası olan bir köydür. Köyün doğusundan Gürle deresi akmaktadır. Gürle Köyü, 14.yüzyılın başlarında Osmanlı Beyliği döneminde kurulmuş bir Türkmen yerleşimidir. Osmanlı Arşivi belgelerinden Gürle'nin Osmanlı Dönemi'nde bir kadılık merkezi olduğu anlaşılmaktadır. 1339'da yöreyi ziyaret eden Arap gezgin İbn Battuta, Bursa'dan İznik'e giderken Gürle'ye uğradığını ve burada bir ahi zaviyesinde kaldığını belirtmiştir.

Gürle'nin yerleşim dokusunu organik sokaklar, bahçe içinde yer alan konut ve müstemilatlar, meyve bahçeleri ve zeytinlikler oluşturmaktadır. Gürle köyü'nde yaklaşık 140 adet yapının 56'sı geleneksel yapıdır. Orhan Bey Camisi, Gürle Hamamı, tarihi çeşmeler, yağhane ve konut bahçelerine yer alan *mağazalar* (zeytin deposu) köyün anıtsal yapılarıdır. Geleneksel konutlar kerpiç veya tuğla dolgulu hımış yapı tekniğinde inşa edilmiş 2-3 katlı yapılardır. Zeytincilik faaliyetleri gereği yerleşimde üretim yapıları varken, konut ölçeğinde bakıldığında zemin kat ve bahçe kullanımını etkilediği görülmektedir. Köyün temel sorunları kırsal üretim, göç, yeni yapılaşma, geleneksel konutların bakımsızlığı ve terk edilmesidir.

Anahtar kelimeler: Kırsal mimari, kültürel peyzaj, bütünleşik koruma, İznik, Orhangazi.

GELENEKSEL YIKAMA KÜLTÜRÜNÜN ÖZGÜN TANIKLARI: MARDİN SAVUR ÇAMAŞIRHANELERİNİN MİMARİ ÖZELLİKLERİ VE KORUMA SORUNLARI

Rahşan DOĞRU*, Doç. Dr. B. Selcen COŞKUN**

*Yüksek lisans öğrencisi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

rahsandogru@gmail.com

**Tez Danışmanı, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul,

selcen.coskun@msgsu.edu.tr

Mardin'in Savur ilçesi, Yukarı Mezopotamya'nın kuzey kesiminde tarih boyunca bulunduğu stratejik konumu dolayısıyla birçok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. Günümüzde de farklı din ve etnik gruplarını bir arada barındıran ilçe, çok kültürlü bir yapıya sahiptir. Savur'un sosyo-kültürel yapısına bakıldığında yıllarca hüküm süren beyler ve aileleri ve bu beylerin adlarıyla anılan geleneksel taş konaklar karşımıza çıkmaktadır. Tarihi dokuyu oluşturan anıtsal ve geleneksel mimari, bölgenin günümüzde sahip olduğu değerlerin önemli bir kısmına kaynaklık eden kültürel miras öğeleridir.

Savur'da 1850-1970(?) döneminin geleneksel çamaşır yıkama kültürünü yansıtan çamaşırhane olarak adlandırılan yapılar, kente özgü mimari bir yapı grubudur. Su tesisatının evlerde yer almadığı dönemlerde, genellikle bölgede yaşayan Savur'un ileri gelen beyleri tarafından, Savur deresi yakınlarına halka açık ya da özel olarak inşa edilen çamaşırhane yapıları; düzgün kesme taş ve moloz taş kullanılarak yapılan yığma yapılardır. Halk için yapılan çamaşırhaneler genellikle büyük hacimli dikdörtgen planlı iken aileler için yapılan özel çamaşırhaneler daha küçük boyutlu olup kare planlıdır. Üst örtü tonozla geçilen yapılar, dıştan düz toprak damlıdır. Genellikle kapısız ve penceresiz olan bu yapıların içerisinde; ocak, niş ve üstü açık su kanalları bulunmaktadır. Belirli günlerde kadınları ve çocukları bir araya getiren çamaşırhane yapıları, çamaşır yıkama işlevinin yanı sıra hamam olarak da kullanılmıştır.

Zamanla suyun evlere alınması, teknoloji ürünlerinin yaygınlaşması ve gündelik yaşamda değişen tercihler geleneksel yıkamanın gerçekleştiği mekanların terkedilmesine sebep olmuştur. Dönemin çamaşır yıkama kültürüne tanıklık etmiş ve bölge halkının belleğinde anı değeri olan çamaşırhane yapıları, gelecek nesillere aktarılması gereken önemli kültür varlıklarıdır. Savur kentinin mevcut dokusunun korunabilmesi ve gelecek nesillere aktarılabilmesi amacı ile Tarihi Kentler Birliği'nin destekleri ile 2014 yılında koruma amaçlı imar planı hazırlatılarak kurul onayı alınmıştır. Savur'da bulunan çamaşırhanelerden üç tanesi, Urfa

Kültür Varlıklarını Koruma Bölge kurulu tarafından tescil edilmiş diğerleri henüz tescilsizdir. Sekiz adet çamaşırhane sadece iki tanesi, koruma amaçlı imar planının kentsel sit sınırları içinde yer alır. Dolayısıyla bu yapıların çoğunun yasal olarak koruma altında olmadıkları söylenebilir. Ayrıca Geleneksel yıkama kültürünün sona ermesiyle yapıların terkedilmesi ve yeni verilecek işlevin özgün işlevle çelişmesi en önemli sorun olarak algılanabilir. Atmosferik olayların etkisiyle kagir strüktürün ve toprak damların yıpranması ve bazılarında çökmesi, yöre halkının özgün olmayan malzeme kullanarak yaptığı onarımlar temel koruma sorunları arasındadır. Ayrıca yapıların özgün kullanımlarında kapısız olması sebebiyle çevresel koruma sorunları da gözlemlenmiştir.

Savur Merkez’de altı tane ve köylerinde iki tane olmak üzere toplamda sekiz adet çamaşırhane yapısı bulunmaktadır. Alanda yapılan çalışmalarla yapıların mimari özellikleri, yapım tekniği ve kullanılan malzemeler detaylı bir şekilde fotoğraflanmış; yapıların çevreleriyle olan ilişkilerini anlamak için drone çekimleri yapılmıştır. Detaylı envanter fişleri ve yapılara ait rölöve çizimleri ve bazılarına ait restitüsyon ve restorasyon çizimleriyle belgeleme çalışmaları yapılmıştır. Yapıların kullanımını ve sahip oldukları folklorik değeri ve somut olmayan miras öğelerinin anlaşılması için bölgede yaşayan halkla mülakatlar ve yerel dilde sözlü tarih çalışmaları yapılmıştır.

Sonuç olarak bu çalışmada; Savur’un geleneksel mimari mirasının bir parçası olan sekiz adet çamaşırhane yapısı mevcut yazılı kaynaklar, alanda yapılan belgeleme çalışmaları ve sözlü tarih görüşmeleri ışığında incelenmiş ve koruma sorunları tespit edilmiştir. Bunu takiben söz konusu sorunların çözümüne yönelik 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ve Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü (ICOMOS,1999) ışığında koruma önerileri geliştirilmiş ve yeniden işlevlendirme olasılıkları değerlendirilmiştir. Bir dönemin yıkama kültürünü yansıtan bu yapı grubunu deneyimlemek, hakkında farkındalık yaratmak ve gelecek nesillere aktarılabilmesi için bu yapıların çevresiyle birlikte tasarlanacak bir kültürel rotanın parçası olması planlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Mardin, Savur, kırsal mimari, çamaşırhane, somut ve somut olmayan kültürel miras.

DOĞU KARADENİZ KIRSAL YERLEŞİMLERİNDEN İKİ ÖZGÜN ÖRNEK: ÇAMLIHEMŞİN İLÇESİ’NİN ORTAN ve YOLKIYI KÖYLERİ KORUMA ÖNERİLERİ

P. Nur PAMUKÇU*, Dr. Öğr. Üyesi Koray GÜLER*

*Mimar, MSGSÜ FBE Mimarlık Anabilim Dalı Koruma ve Restorasyon Yüksek Lisans Programı,

pnpamukcu@gmail.com

**Dr. Öğr. Üyesi, MSGSÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü,

koray.guler@msgsu.edu.tr

Doğu Karadeniz, tarih boyunca içinde yaşayan insanların yaşantılarını şekillendirmiş ve bölgeye özgü yaratıcı çözümler üretilmesini zorunlu kılmıştır. Bölgenin kendine has iklimi ve doğa koşulları; bölge insanının yerleşimde, mimaride ve yapım tekniklerinde yeni arayışlara yönelmesi ve yöreye özgü çözümler üretmesi sonucunu getirmiştir. Karadeniz sahilindeki Rize şehir merkezine, yaklaşık 40 km. uzaklıkta Fırtına Vadisi eteklerinde konumlanan Çamlıhemşin ilçesi, sahip olduğu önemli doğal ve kültürel miras değerleri ile ülkemizin önde gelen miras alanlarından biridir. Bütün dünyada olduğu gibi bölge kültürüne ait yapım gelenekleri de kültürel ve mimari bir örneklemenin tehdidi altındadır. Bu durumun bir yansıması olarak bir bölümü Kaçkar Dağları Milli Parkı sınırında da yer alan Çamlıhemşin’deki kırsal yerleşimlerden büyük bir bölümünün özgünlük ve bütünlük değerlerini kaybetmiş ya da kaybetme sürecinde olduğu izlenmektedir. Bölgenin geçmiş yaşam kültürünü ve geleneksel yerleşim karakterini yansıtan Ortan ve Yolkiyi Köyleri’nin sahip oldukları kırsal miras değerlerini büyük oranda koruyarak günümüze ulaştığı görülmektedir. Kültür ile doğanın adeta iç içe geçmiş olduğu bu yerleşimler, barındırdıkları cami, köprü, değirmen, kahvehane, okul, konut, serender ve depo işlevli yapılar ile tarlalar ve ormanların oluşturduğu fiziksel dokusuyla döneminin kırsal yaşamı, mimari yaklaşımı, yapı teknolojisi, yapım teknikleri, peyzaj özellikleri ve geleneksel yapı ustalıkları hakkında detaylı bilgiler vermektedir.

Bu bildiri, insanoğlu ve doğanın ortaklaşa katkılarıyla şekillenen Ortan ve Yolkiyi tarihi yerleşimlerinin kırsal peyzaj değerlerini, geleneksel mimarisini, geleneksel yapı türlerini ve yapım tekniklerini, plan-cephe özelliklerini tanıtmak ve korunması için olasıları tartışmayı hedeflemektedir. Yerleşimlerin kırsal peyzaj değerlerinin tespitinde “Historic England” tarafından geliştirilmiş olan “tarihi peyzaj karakterizasyonu (historic landscape characterisation)” yönteminden faydalanılmış, kırsal mimari dokunun tespiti için ise alan çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Tarihi peyzaj karakterizasyonu yöntemi, “peyzaj ile ilgili tespit, haritalama, tanımlama ve yorumlama” ile peyzajın sahip olduğu değerlere ya da pratik değerlendirmelere dayalı karar alma ve uygulama” olmak üzere iki aşamadan oluşmaktadır.

Yöntemin ilk aşamasında geçmişte insan faaliyetleri tarafından şekillendirilmiş doğal ve yapılı çevrenin durumu, ormanların ve yarı doğal yaşam alanlarının dağılımı, arazi formları ve sınırları, yol, sokak ve patika dokuları, şehir, köy ve kırsal alanlardaki yapıların dağılımı gibi nitelikler değerlendirilerek tarihi peyzaj karakter tipleri belirlenmektedir. Bu aşamada kullanılan ayrıntılı haritalama ve tanımlama yöntemleri, peyzaja özgü karakteristik özelliklerin belirlenmesi ile karşılaştırmalı bir bakış olanağı sağlamakta ve tarihi peyzajlarda değişimin yöntemi için yol göstermektedir. İngiltere’de uygulanmış başarılı örnekleri görülen tarihi peyzaj karakterizasyon yönteminin koruma kuramında son yıllarda kabul edilen ilkesel metinlerdeki peyzaj alanlarının korunması için gerekli bütüncül bakışı sağlayacağı düşüncesiyle ülkemizde çeşitli değişim baskıları altında olan iki tarihi kırsal yerleşim için kullanılmasına karar verilmiştir.

Çalışma kapsamında Ortan ve Yolkiy Köyleri’nin kırsal dokusu; yerleşim özellikleri, plan ve cephe tipolojileri ve yapım teknikleri çerçevesinde çevre yerleşimlerle karşılaştırmalı olarak incelenerek değerlendirmelerde bulunulacaktır. Tarihi peyzaj karakterizasyonu ve mimari belgeleme süreçlerinde Rize İl Özel İdaresi’nden edinilen güncel kadastral haritalar ile Harita Genel Komutanlığı’ndan edinilen geçmiş tarihli hava fotoğrafları karşılaştırılarak altlık olarak değerlendirilmiştir. Mimari belgeleme sürecinde ise, her bir yapı için envanter fişleri hazırlanmış, yerleşimlerin karakteristik özelliklerini saptamak için seçilen bir grup yapının detaylı rölöve çizimleri hazırlanmıştır. Bu kapsamda 75 geleneksel, 16 çağdaş yapıdan oluşan Yolkiy Köyü’ndeki ve 23 geleneksel, 3 çağdaş yapıdan oluşan Ortan Köyü’ndeki tüm yapılar belgelenmiştir.

Dik yamaçlar üzerine konumlandırılmış olan yapıların bodrum kat mekanlarının yaklaşık 60 cm kalınlığındaki kargir duvarlardan oluşturulduğu, üst katların ise ahşap yığma ya da ahşap karkas yapı tekniği ile inşa edildiği tespit edilmiştir.

Araştırma, son yıllarda yalnızca yaz aylarında mevsimsel bir kullanımın görüldüğü doğal ve kültürel değerleriyle bütüncül olarak korunması gereken Ortan ve Yolkiy yerleşimlerinin kırsal peyzaj değerlerinin korunmasına ilişkin çok yönlü sorunları saptayarak sürdürülebilir koruma olasılıklarını değerlendirecektir. Bu doğrultuda özgünlüğünü ve bütünlüğünü büyük ölçüde koruyarak günümüze ulaşmış Ortan ve Yolkiy kırsal peyzajının geleceği, ICOMOS’un 1999 tarihli “Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü”, 2014 tarihli “İnsani Değer Olarak Miras ve Peyzaj Floransa Bildirgesi” ve 2017 tarihli “Kırsal Peyzaj Miras Tüzüğü” gibi ilkesel metinler çerçevesinde tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çamlıhemşin, Fırtına Vadisi, Ortan ve Yolkiy Köyleri, Kırsal Miras, Tarihi Peyzaj Karakterizasyonu.

- ACAR BİLGİN, Elif, 150
- AKCAN, Emine, 92
- AKÇABOZAN TAŞKIRAN, Aylin, 139
- AKIN, Oya, 62
- AKPINAR, İpek, 120
- AKTUĞLU AKTAN, Esin Özlem, 89, 97
- AKTUĞLU, Yeşim Kamile, 14
- AKYÜZ, Bilgehan, 70
- ANIKTAR, Serhat, 92
- ARABACIOĞLU, Pınar, 125
- ARDAMAN, Fethiye Emel, 113
- AYTEKİN, Safiye Nagehan, 132
- BAŞ, Ayşenur, 89
- BEŞİNCİ, Batuhan Burak, 58
- BİNAN, Can Şakir, 137, 139
- BOYACIOĞLU, Esin, 115
- BOZİK, Betül, 130
- CENGİZ, Hasan Tunay, 31
- COŞKUN, B. Selcen, 152
- CURAVCI, Esmâ, 111
- ÇEVİK, Sultan Nur, 139
- ÇIKRIKÇI, Ezgi, 72
- ÇINAR, Büşra, 25
- ÇİÇEK, Nazlıcan, 40
- ÇİFTÇİ, Aynur, 132, 134, 146
- ÇOLPAN ERKAN, Nilgün, 77
- DENİZ, Ömer Şükrü, 18
- DOĞRU, Rahşan, 152
- DOĞRUSÖZ, Ufuk, 102
- ELDEK GÜNER, Hikmet, 143
- EMİNEL, Kübra Nur, 20
- ERDAL, Yeşim, 148
- ERDÖL, Ayşe Beyza, 97
- ERİKCİ ÇELİK, Selcen Nur, 29
- ERKAN YAZICI, Yasemin 123
- ERKMEN, Alev, 49, 51, 63,
- ERKMEN, Elvan, 54
- ERKMEN, Elvan, 118
- ERKOÇ KAPLAN, Elif, 10
- ERMEYDAN, Nazmiye, 92
- GEDİK ZORER, Gülay, 29, 31
- GÖKÇE, Sümeyra, 51
- GÖKMEN, Özgür, 14
- GÜÇÜKTURGUT, Ecem, 56
- GÜLER, Koray, 152
- HAMAMCIOĞLU, Cenk, 99
- ILIKOBA, Hakan, 120
- İLGÜREL, Mehmet Nuri, 25, 42
- İŞLEK, Büşra, 36
- KALKAN, Kerem, 27
- KAMİLOĞLU, Rana, 42
- KARA PİLEHVARİAN, Nuran, 60
- KARAÇAY, Neşe, 146
- KARAGÜL, Berşan, 141
- KAYA EROL, Nursen, 94
- KAYA, Melahat, 109
- KEÇECİ, Merve Umay, 115
- KINATAŞ, Nesibe, 49
- KIVILCIM ÇORAKBAŞ, Figen, 150
- KOCAMAN, Melis, 94
- KOÇ, Ercan, 72, 84
- KORKMAZ, Ezgi, 31, 40

KORKMAZ, Nail Mahir, 113
KÖSE, Neşe, 77
KÖŞÜRGELİ, Ecem, 16
KURNAZ, Ahmet, 125
KURTULUŞ, Rumeysa Zeynep, 128
KÜRKÇÜOĞLU, Eren, 74
MAZLUM, Deniz, 148
METİN, Buket, 104
OĞUZ, Zeynep Melis, 18
OLĞUN, Süedanur, 67
OMAY POLAT, Elvan Ebru, 128, 141
ÖZ, Çağla, 123
ÖZDEMİR, Bilge, 99
ÖZKAN YAZGAN, Esra, 115
PAMUKÇU, P. Nur, 154
PARLAK BİÇER, Özlem, 12
SAĞDIÇ, Zafer, 45, 47
SAKARYA, İpek, 82
SALGIN, Burcu, 20
SAVAŞ, Hatice, 47
SAY ÖZER, Yasemen, 109, 111
SÖNMEZ, Sevcan, 79
ŞAHİN, Ali Cihan, 106
ŞAHİN, Elifsu, 68

ŞENGÜL, Özge, 63
ŞENTÜRK, Hazal, 38
TANER, Zafer Tarık, 12
TAŞKENT, Begüm, 134
TERECİ, Ayşegül, 106
TÖRE, Evrim, 84
TUNA TAYGUN, Gökçe, 16
TUNCER, Ömer Faruk, 130
TUNÇ, Hande, 118
UÇ, Betül, 23
URFALIOĞLU, Nur, 56, 58, 65, 67
UYAR, Hazal Ekin, 86
UYDURAN, Hızır Gökhan, 34
UYGAN, Buse Gül, 65
YAĞMUR, Şensin, 34
YAKAR, Ali Güney, 54
YANAR, Pınar, 82
YAPAR, Nilhan Zehra, 45
YEDİKARDEŞ, Ebru, 84
YILMAZ, Şeyma Ezgi, 104
YÜĞRÜK AKDAĞ, Neşe, 36,38
YÜZER, Mehmet Ali, 79
YÜZER, Mehmet Emre, 60
ZENGİNERLER, Merve, 143